

Χ, χ, χεῖ, τό, άκλιτο, το εικοστό δεύτερο γράμμα του ελλ. αλφαβ.· ως αριθμητικό, **χ' = 600, χ = 600.000**· αλλά σε επιγραφές, **Χ** είναι το πρώτο γράμμα του **χίλιοι**, -αι, -α = 1000. Μετατροπές του χ στις ελλ. διαλέκτους: **1.** στη Δωρ. αντί **θ**, όπως **ῥρνιχος** αντί **ῥρνιθος**, **2.** στην Ιων. αντικαθίσταται από **κ**, όπως **δέκομαι, κιθών** αντί **δέχομαι, χιτών**, **3.** τοποθετείται πριν το **λ** για να ενισχύσει τον ήχο του, όπως **χλαῖνα** αντί **λαῖνα**, **χλιαρός** αντί **λιαρός**. Οι ποιητές σε μερικές λέξεις θεωρούν το χ ως διπλό σύμφωνο, έτσι ώστε βραχύ φωνήεν πριν από αυτό γίνεται θέσει μακρό, όπως σε **βρόχος, ἰᾱχή, ἰᾱχέω, φαιδχίτων**.

χάδε, Επικ. γ' ενικ. αορ. β' του **χανδάνω**· **χαδέειν**, Επικ. απαρ.

χάζω, κάνω κάποιον να υποχωρήσει·

A. Ενεργ. μόνο σε Επικ. αναδιπλ. αορ. β' **κέκαδον**, μέλ. **κεκάδήσω**· αναγκάζω κάποιον να υποχωρήσει από κάτι, στερώ κάτι από κάποιον, **τοὺς ψυχῆς κεκαδών**, σε Ομήρ. Ιλ.· **ἀριστιῆας κεκαδήσει θυμοῦ καὶ ψυχῆς**, σε Ομήρ. Οδ. **B. 1.** Μέσ., **χάζομαι**, Επικ. υπερσ. **χάζετο**, Επικ. προστ. **χάζεο**, μέλ. **χάσομαι**, Επικ. **χάσσομαι**, αορ. α' **ἐχᾶσάμην**, Επικ. γ' ενικ. **χάσσατο**, απαρ. **χάσσασθαι**, μτχ. **χασσάμενος**· επίσης, **κεκάδοντο** (αντί **κεχάδοντο**), γ' πληθ. από αναδιπλ. αορ. β' **κεκαδόμην**· αποχωρώ, αποσύρομαι, οπισθοχωρώ, υποχωρώ, σε Ομήρ. Ιλ. **2.** με γεν., αποσύρομαι ή υποχωρώ από, **χάζεσθε μάχης**, στο ίδ. κ.λπ.· ομοίως, **χάσσονται ἐκ βελέων, ὑπ' ἔγχεος**, στο ίδ.· **οὐδὲ δὴν χάζετο φωτός**, στην πραγματικότητα δεν ήταν αυτός (ο λίθος) πολύ μακριά από τον άνθρωπο, δηλ. σχεδόν τον χτύπησε, στο ίδ.

χαίνω, βλ. **χύσχω**.

χάϊος[α], -α, -ον, γνήσιος, αληθινός, καλός, Λακων. λέξη σε Αριστοφ.·

ομοίως, **χᾶός, -όν, χαοὶ οἱ ἐπάνωθεν**, οι καλοί άνθρωποι των παλιών χρόνων, σε Θεόκρ.

χαιρηδών, -όνος, ή, χαρμοσύνη, χαρά, κωμ. λέξη σε Αριστοφ., σχηματισμένη κατά το **ἀλγηδών**.

χαίρην, Δωρ. αντί **χαίρειν**.

χαίρω, (√**XAP**), γ' πληθ. προστ. **χαιρόντων**, Επικ. παρατ. **χαῖρον**, Ιων.

χαίρεσκον, μέλ. **χαίρήσω**, Επικ. αναδιπλ. απαρ. **κεχᾶρησέμεν**, μεταγεν. επίσης **χᾶρῶ**, αορ. α' **ἐχάιρησα**, παρακ. **κεχάρηκα**, Επικ. μτχ. αιτ. **κεχᾶρηότα** — Μέσ. (με την ίδια σημασία), μέλ. **χᾶρήσομαι**, Επικ. **κεχᾶρήσομαι**, Επικ. γ' ενικ. αορ. α' **χήρατο**, Επικ. γ' πληθ. αναδιπλ. αορ. β' **κεχάροντο**, γ' ενικ. και πληθ. ευκτ. **κεχάροιτο, -οίατο** — Παθ. (με την ίδια σημασία), αορ. β' **ἐχάρην [ᾱ]**, Επικ. **χάρην**, μτχ. **χαρεῖς**, παρακ. **κεχάρημαι**, μτχ. **κεχαρμένος**, γ' ενικ. και πληθ. υπερσ. **κεχάρητο, -ηντο**· **I.** χαίρομαι, είμαι χαρούμενος, είμαι ευτυχισμένος, σε Όμηρ. κ.λπ.· **χαίρω θυμῷ ή ἐν θυμῷ, χαίρω φρεσὶν ἧσι**, στον ίδ.· με δοτ. πράγμ., χαίρομαι με κάτι, είμαι ευτυχισμένος με κάτι, παίρνω ευχαρίστηση από κάποιο πράγμα, σε Όμηρ. κ.λπ.· ομοίως, **χαίρειν ἐπὶ τινι**, σε Σοφ., Ξεν.· με μτχ., **χαίρω τὸν μῦθον ἀκούσας**, χαίρομαι που τον έχω ακούσει, σε Ομήρ. Ιλ.· **χαίρεις ὀρών**, σε Ευρ.· **χαίρω φειδόμενος**, σε Αριστοφ.· με μτχ. ενεστ., το **χαίρω** μερικές φορές έχει τη σημασία του **φιλέω**, **χαίρουσι χρεώμενοι**, σε Ηρόδ. κ.λπ. **II.** με άρνηση, **οὐ χαιρήσεις**, δεν θα χαρεῖς, δηλ. δεν θα μείνεις ατιμώρητος, θα μετανιώσεις, σε Αριστοφ.· ομοίως σε Όμηρ., **οὐδέ τιν' οἶω Τρώων χαιρήσειν**, σε Ομήρ. Ιλ.· ομοίως με ερωτηματ., **σὺ χαιρήσειν νομίζεις;** σε Πλούτ.· βλ. κατωτ. IV.2. **III.** προστ., **χαῖρε**, δυϊκ. **χαίρετον**, πληθ. **χαίρετε**, είναι μια συνηθισμένη μορφή χαιρετισμού· **1.** σε συνάντηση φίλων, γειά σου!, Λατ. **salve**, σε Όμηρ., Αττ.· **κῆρυξ Ἀχαιῶν, χαῖρε...**, Απάντηση **χαίρω**, δέχομαι το χαιρετισμό σου, σε Αισχύλ. **2.** όταν κάποιος φεύγει και αποχωρίζεται από

φίλο, έχει γειά! γειά σου!, Λατ. vale, σε Ομήρ. Οδ., Αττ. **3.** η έννοια του αποχωρισμού ή της απομάκρυνσης εμφανίζεται επίσης στο γ' ενικ. πρόσ. *χαιρέτω*, ας πάει στο καλό! *εἶτε ἐγένετο ἄνθρωπος εἶτε ἐστὶ δαίμων, χαιρέτω*, στην ερώτηση αν γεννήθηκε άνθρωπος ή είναι θεός, ας το αφήσουμε στην άκρη, σε Ηρόδ.· *χαιρέτω βουλευματα*, σε Ευρ. **IV.** 1. *μτχ. χαίρων*, χαρούμενος, ευχαριστημένος, ευτυχισμένος, σε Όμηρ.· ομοίως, *κεχαρηκώς*, σε Ηρόδ. **2.** δίπλα σε άλλο ρήμα, με την έννοια του ασφαλής, χωρίς τιμωρία, ατιμωρητί, Λατ. *impune, χαίρων ἀπαλλάττει*, σε Ηρόδ.· με άρνηση, *οὐ χαίρων*, Λατ. *haud impune*, όχι χωρίς κόστος για κάποιον, *οὐ χαίροντες ἐμὲ γέλωτα θήσεσθε*, σε Ηρόδ.· *οὐ τι χαίρων ἐρεῖς*, σε Σοφ.· βλ. ανωτ. **II.** **3.** με την ίδια σημασία ως προστ. (βλ. ανωτ. **III**), *σὺ δέ μοι χαίρων ἀφίκοιο*, σε Ομήρ. Οδ.· *ἀλλ' ἐρπέτω χαίρουσα*, άφησέ τη να πάει χαρούμενη, σε Σοφ. **V.** 1. το απαρ. χρησιμοποιείται για να δηλώσει όπως η λέξη *χαῖρε* χαιρετισμό (βλ. ανωτ. **III.** 1), *χαίρειν δὲ τὸν κήρυκα προϋνέπω*, λέω στον κήρυκα καλώς όρισες, σε Σοφ.· στην αρχή επιστολών το απαρ. τίθεται μόνο (τα λέγει ή κελεύει παραλείπονται, όπως σε Λατ. *S. = salutem* αντί *S.D. = salutem dicit*), *Κῦρος Κρυζάρη χαίρειν*, σε Ξεν. **2.** με αρνητική σημασία, όπως *χαιρέτω, ἔαν χαίρειν τινά ή τι*, βγαίνω από το μυαλό κάποιου, απομακρύνομαι, απαρνιέμαι, σε Ηρόδ., Αριστοφ. κ.λπ.· *πολλά χ. κελεύειν τινά*, σε Αριστοφ.· ομοίως με δοτ. προσ., *πολλά χαίρειν ξυμφοραῖς καταξιώ*, σε Αισχύλ.· *φράσαι χαίρειν Ἀθηναίοισι*, σε Αριστοφ.

χαίτη, ή, 1. μακριά, λυτά μαλλιά, σε Όμηρ.· και σε πληθ. για ένα μόνο πρόσωπο, *χαίτας πεξαμένη*, σε Όμηρ. **Ιλ.**· λέγεται για χαίτη αλόγου, σε Όμηρ.· λέγεται για χαίτη λιονταριού, Λατ. *juba*, σε Ευρ., Αριστοφ. **3.** μεταφ., λέγεται για δέντρα, φύλλα, φύλλωμα, σε πληθ., σε Θεόκρ.

χαιτήεις, Δωρ. χαιτάεις, -εσσα, -εν, αυτός που έχει μακριά λυτά μαλλιά, σε Πίνδ., Ανθ.

χαίτωμα, -ατος, τό (όπως αν προερχόταν από το *χαιτώω*), λοφίο, σε Αισχύλ. **χᾱλά, ή, Δωρ. αντί χηλή.**

χάλαζα[χᾱ], -ης, ή, χαλάζι, Λατ. *grando*, σε Όμηρ. **Ιλ.**· πληθ., βροχή από χαλάζι, θύελλα από χαλάζι, σε Ξεν., Πλάτ.· *χάλαζαι στρογγύλαι*, κόκκοι από χαλάζι, σε Αριστοφ.· μεταφ., κάθε ραγδαία βροχή, *όμβρία χάλαζα*, σε Σοφ.· *χάλαζα αίματος*, σε Πίνδ.

χᾱλαζάω, I. ρίχνω χαλάζι, σε Λουκ. **II.** έχω εξάνθημα ή πρήξιμο, σε Αριστοφ. **χᾱλαζ-επής, -ές**, αυτός που εκσφενδονίζει βρισιές τόσο χοντρές όσο το χαλάζι, σε Ανθ.

χᾱλαζήεις, Δωρ. -άεις, -εσσα, -εν (χάλαζα), όμοιος με χαλάζι, *φόνος χαλαζήεις*, φόνος άγριος όπως το χαλάζι, σε Πίνδ.

χᾱλαίνω, ποιητ. αντί *χαλάω* **I.** 4, σε Ησίοδ.

χᾱλαργός, -όν, Δωρ. αντί χηλαργός.

χᾱλᾱρός, -ά, -όν (χαλάω), χαλαρός, λυτός, σε Θουκ., Ξεν.· *χ. κοτυληδών*, χαλαρή, ευλίγιστη άρθρωση, σε Αριστοφ.· *χαλαραι άρμονίαι*, χαλαρή, άτονη, θηλυπρεπής μουσική, σε Πλάτ.

χᾱλᾱρότης, -ητος, ή, χαλαρότητα, χαλάρωση, σε Ξεν.

χᾱλᾱσις, -εως[χᾱ], ή (χαλάω), χαλάρωση, χαλάρωμα, σε Πλάτ.

χάλασμα, -ατος, τό (χαλάω), χαλαρή κατάσταση, κενό διάστημα στην παράταξη της μάχης, *σύμμετρον ἔχειν χάλασμα*, είμαι τοποθετημένος κατά σύμμετρα διαστήματα, σε Πλούτ.

Χάλαστραϊος, -α, -ον, αυτός που κατέγεται από την πόλη Χαλάστρα του Θερμαϊκού κόλπου· τὸ *Χαλαστραῖον* (ενν. *νίτρον*), σόδα, που βρέθηκε εκεί, και χρησιμοποιήθηκε για πλύση, σε Πλάτ.

χᾱλάω, μέλ. *χᾱλάσω* [ᾱ], αόρ. α' *ἐχάλασσα*, Επικ. *χάλασσα*, Δωρ. *μτχ. χᾱλάζαις* — Παθ., αόρ. α' *ἐχάλασθην*, παρακ. *κεχάλασμαι*· **I. 1.** *μτβ.*, χαλαρώνω, λύνω, *χαλάω βίον, τόξα*, χαλαρώνω τη χορδή του τόξου, σε Ομηρ. Ὑμν., Πλάτ.· μεταφ., *χαλάω τὴν ὀργήν*, σε Αριστοφ. **2.** αφήνω να πέσει, αφήνω να κατέβει, *πτέρυγα χαλάζαις*, σε Πίνδ.· *χαλάσας τὸ μέτωπον*, έχω χαμηλωμένα τα βλέφαρα, δηλ. σταμάτησα να οργίζομαι, σε Αριστοφ.· *δίκτυα χαλάω*, σε Κ.Δ. **3.** αφήνω να χαλαρώσει, χαλαρώνω, απαλλάσσω, σε Αισχύλ.· *απόλ.*, αφήνω ελεύθερο, λύνω την κράτηση κάποιου, σε Αισχύλ. **4.** *ήνίας χαλάω*, αφήνω χαλαρά τα ηνία, σε Πλάτ. **5.** *κλῆθρα* ή *κλῆδας χαλάω*, χαλαρώνω τις μπάρες ή τους μοχλούς, δηλ. ανοίγω την πόρτα, σε Σοφ., Ευρ.· επίσης, *πύλας μοχλοῖς χαλᾷτε*, σε Αισχύλ. **6.** χαλαρώνω ή λύνω πράγματα που ήταν δεμένα μαζί, σε Σοφ., Ευρ. — Παθ., *πρινᾶν χαλασθῇ δεσμά*, σε Αισχύλ. **II. 1.** *αμτβ.*, γίνομαι χαλαρός, σε Ευρ.· *πύλαι χαλῶσι*, οι πύλες μένουν ανοιχτές, σε Ξεν.· μεταφ., με γεν., παραβλέπω, αφήνω, *μανιῶν, κακῶν*, σε Αισχύλ.· *τῆς ὀργῆς*, σε Αριστοφ. **2.** με δοτ., *χαλάω τινί*, υποχωρώ σε κάποιον, συγχωρώ κάποιον, σε Αισχύλ. **3.** *απόλ.*, γίνομαι χαλαρός ή ασθενής, σε Πλάτ.

Χαλδαῖος, ὁ, I. κάτοικος της Χαλδαίας, σε Ηρόδ. κ.λπ. **II.** αστρολόγος, σε Κικ. κ.λπ.

χαλεπαίνω, μέλ. -ᾱνῶ, αόρ. α' *ἐχαλέπηνα* — Παθ., αόρ. α' *ἐχαλεπάνθην* (*χαλεπός*)· **I. 1.** γίνομαι ανστηρός, βαρύς, αγριεύω, ορμητικός, ισχυρός, όπως το Λατ. *ingravescere*, λέγεται για καταιγίδες, σε Όμηρ. **2.** λέγεται κυρίως για ανθρώπους, είμαι βίαιος, οργίζομαι πολύ, αγριεύω, αγανακτώ, σε Ομήρ. Ιλ., Αττ.· με δοτ., οργίζομαι πολύ με τους άλλους, σε Όμηρ. κ.λπ.· ομοίως, *χαλεπαίνω ἐπί τινι*, σε Ομήρ. Οδ.· *πρός τινα*, σε Ξεν.· επίσης με δοτ. προσ. και πράγμ., *χαλεπαίνω τινί τοις εἰρημένοις*, είμαι εξοργισμένος με κάποιον για τα λόγια του, σε Ξεν. **II.** προκαλώ την οργή κάποιου, σε Αριστ. — Παθ., *πικραίνομαι ή προκαλούμαι*, σε Ξεν. **III.** σε Παθ. επίσης, γίνομαι αντικείμενο άγριας μεταχείρισης, σε Πλάτ.

χαλεπός, -ή, -όν, Λατ. *difficilis*·

A.I. 1. δύσκολα υποφερτός, φοβερός, βίαιος, άγριος, σε Ομήρ. Οδ., Ηρόδ., Αττ.· (*θώρακες*) *δύσφοροι καὶ χαλεποί*, λέγεται για κακώς συναρμοσμένους θώρακες, σε Ξεν.· *τὸ χαλεπὸν τοῦ πνεύματος*, η σφοδρότητα του ανέμου, στον ιδ.· *τὰ χαλεπά*, δυσκολίες, παθήματα, σε Ξεν. **2.** δύσκολος στο να γίνει ή να αντιμετωπιστεί, δυσχερής, σε Αριστοφ., Θουκ. κ.λπ.· *χαλεπὸν ὁ βίος*, η ζωή είναι σκληρό πράγμα, σε Ξεν.· με απαρ., *χαλεπή τοι ἐγὼ ἀντιφέρεσθαι* = *χαλεπὸν ἐστὶ μοι ἀντιφέρεσθαι σοι*, σε Ομήρ. Ιλ.· ομοίως, *χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν* (τὸ μῶλυ), σε Ομήρ. Οδ.· *χ. προσπολεμεῖν ὁ βασιλεύς*, σε Ισοκρ.· *χαλεπὸν (ἐστὶ)*, με απαρ., είναι δύσκολο, δυσχερές να γίνει, σε Όμηρ. **3.** επικίνδυνος, σε Ομήρ. Οδ., Θουκ. **4.** λέγεται για το έδαφος, δύσβατο, τραχύ, σε Θουκ., Ξεν.· *χαλεπὸν χωρίον*, μέρος δύσκολο να το κατακτήσει κάποιος, σε Ξεν. **II. 1.** λέγεται για ανθρώπους, σκληρός να τον αντιμετωπίσει κάποιος, σκληρός, ανστηρός, άγριος, οργίλος, σε Ομήρ. Οδ.· *χαλεπώτερος*, σκληρότερος εχθρός, σε Θουκ.· *χαλεπώτατοι*, οι πιο δύσκολοι να τους αντιμετωπίσει κάποιος, πιο επικίνδυνοι ή σκληρότατοι, σε Θουκ.· λέγεται για δικαστές, ανστηροί, σε Ηρόδ., Δημ. **2.** λέγεται για άγρια ζώα, σε Ξεν. **3.** δύστροπος, οργίλος, τραχύς, ιδιότροπος, σε Αριστοφ.· *ὀργὴν χαλεπός*, σε Ηρόδ. **B. I. 1.** *ἐπὶρρ.*, *χαλεπῶς*, σκληρά, με δυσκολία, Λατ. *aegre, διαγνῶναι*

χαλεπῶς ἦν ἄνδρα ἕκαστον, με δυσκολία μπορούσε κανείς να διακρίνει τον κάθε άντρα, σε Ομήρ. Ιλ.· χαλεπῶς εὐρίσκειν, αντίθ. προς το ῥαδίως μανθάνειν, σε Ισοκρ.· οὐ ἢ μὴ χαλεπῶς, χωρίς πολλή δυσκολία, σε Θουκ. **2.** με δυσκολία, μόλις, δοκέω χαλεπῶς ἂν Ἕλληνας Πέρσῃσι μάχεσθαι, σε Ηρόδ.· χαλεπῶς ἂν πείσαιμι, σε Πλάτ. **3.** χαλεπῶς ἔχει = χαλεπὸν ἐστὶ, σε Θουκ., Ξεν. **4.** δύσκολα, άθλια, χαλεπώτερον, -ώτατα ζῆν, σε Πλάτ.· ἐν τοῖς χαλεπώτατα διάγειν, ζω στην απόλυτη μιζέρια, σε Θουκ. **II. 1.** λέγεται για ανθρώπους, με σκληρότητα, αυστηρῶς, σε Ευρ., Θουκ. κ.λπ.· χαλεπῶς φέρειν τι, όπως το Λατ. aegre ferre, σε Θουκ.· συχνά στη φράση χαλεπῶς ἔχειν, σε Ξεν.· χαλεπῶς ἔχειν τινὶ ἐπὶ τινι, εἶμαι θυμωμένος με ἓνα πρόσωπο για κάποιο πράγμα, σε Δημ.· χαλεπῶς διακεῖσθαι πρὸς τινα, σε Πλάτ. **2.** χαλεπῶς ἔχειν, βρίσκομαι σε κακή κατάσταση, Λατ. male se habere, στον ιδ.

χάλεπότης, -ητος, ἢ (χαλεπός)· I. δυσκολία, τραχύτητα, σε Θουκ. **II. 1.** λέγεται για ανθρώπους, τραχύτητα, σκληρότητα, αγριότητα, δριμύτητα, αυστηρότητα, στον ιδ. κ.λπ. **2.** δυστροπία, λέγεται για άλογο, σε Ξεν. **χἄλέπτω**, μέλ. -ψω, **I.** μτβ. του χαλεπαίνω, κακοποιῶ, βλάπτω, σε Ομήρ. Οδ., Ησίοδ. **II.** Παθ., χαλεφθεῖς τινι, οργισμένος με κάποιον, σε Θέογν. **III.** αμτβ., εἶμαι οργισμένος, αγανακτῶ με, τινί, σε Βίωνα.

χἄλί-κρητος, -ον, ποιητ. αντί ἄκρατος, αὐτός που δεν εἶναι αναμεμιγμένος με νερό, σε Αρχίλ.

χἄλινάγωγέω, οδηγῶ με χαλινάρι, χαλιναγωγῶ, σε Λουκ., Κ.Δ.

χἄλιν-αγωγός, -όν, αὐτός που καθοδηγεῖ σα να ἔχει χαλινάρι.

χαλῖνο-πουικὴ (ενν. τέχνη), ἢ, η τέχνη της κατασκευῆς χαλιναριῶν, σε Αριστ.

χἄλινός, Αιολ. **χάλιννος, ό, I. 1.** χαλινάρι, χαλινός, γκέμι, σε Ομήρ. Οδ.·

χαλινὸν ἐμβαλεῖν γνάθοις, σε Ευρ.· λέγεται για άλογα, χαλινὸν οὐκ ἐπίσταται φέρειν, σε Αισχύλ.· χαλινὸν δέχεσθαι, σε Ξεν.· χαλινὸν ἐνδακεῖν, δαγκῶνω το χαλινάρι, σε Πλάτ.· λέγεται για τον αναβάτη, τὸν χαλινὸν διδόναι, χαλαρώνω τα ηνία του αλόγου, σε Ξεν.· ὀπίσω σπᾶσαι, σε Πλάτ. **2.** μεταφ., λέγεται για κάθε πράγμα που συγκρατεῖ ἢ αναχαιτίζει, όπως για την άγκυρα, σε Πίνδ.·

χαλινοῖς ἐν πετρίνοισι, χρησιμοποιεῖται για τον Προμηθεά που ἦταν δεμένος σε βράχο, σε Αισχύλ. **II.** γενικά, μῖαντας, λωρίδα, σε Ευρ.

χἄλινώω, μέλ. -ώσω, χαλινῶνω ἢ βάζω χαλινάρι σε άλογο, σε Ξεν.

χἄλινωσις[ι], -εως, ἢ, χαλίνωμα, σε Ξεν.

χἄλινωτήρια (ενν. ὄπλα), **τά**, σχοινιά για το δέσιμο των πλοίων στην ακτή, σε Ευρ.

χάλιξ, [ἄ], -ῖκος, ό και ἢ, **1.** μικρὴ πέτρα, χαλίκι, στον πληθ., σε Λουκ. κ.λπ.

2. συνεκδοχικά στον ενικ., χαλίκια, λιθαράκια που χρησιμοποιούνται στην τοιχοδομία, σε Θουκ.· ομοίως και στον πληθ., σε Αριστοφ.

χάλις, [ἄ], -ιος, ό, άκρατος οίνος, Λατ. meum, σε Ιππών.

χἄλιφρονέω, μέλ. -ήσω, εἶμαι ελαφρόμυαλος, σε Ομήρ. Οδ.

χἄλιφροσύνη, ἢ, αφροσύνη, απερισκεψία, σε Ομήρ. Οδ.

χἄλῖφρων, -ονος, ό, ἢ (χάλις), ελαφρόμυαλος, απερίσκεπτος, σε Ομήρ. Οδ.

χαλκ-άρματος, -ον (ἄρμα), αὐτός που ἔχει χάλκινο άρμα, σε Πίνδ.

χάλκ-ασπις, -ιδος, ό, ἢ, αὐτός που ἔχει χάλκινη ασπίδα, σε Πίνδ., Σοφ.·

λέγεται για κάποιον που τρέχει σε ένοπλο αγώνα δρόμου, σε Πίνδ.

χαλκ-εγχής, -ές (ἔγχος), αὐτός που ἔχει χάλκινο δόρυ, σε Ευρ.

χαλκεία, ἢ, η τέχνη του σιδηρουργού, αντίθ. προς το τεκτονική (η τέχνη του ξυλουργού), σε Πλάτ.

χαλκεῖον, Ἰων. **-ήϊον, τό, I.** εργαστήριο σιδηρουργού, σιδηρουργείο, μεταλλουργείο, σε Ηρόδ., Πλάτ. **II. 1.** *χαλκίον*, χύτρα, λέβητας, σε Ηρόδ., Πλάτ. **2.** κοίλο κάτοπτρο σε λάμπα, σε Ξεν.

χάλκειος, και **χαλκήϊος, -η, -ον**, Επικ. αντί *χάλκεος*, από χαλκό ή ορείχαλκο, χάλκινος, σε Όμηρ.· *χαλκήϊος δόμος* = *χαλκεῖον*, σιδηρουργείο, σε Ομήρ. Οδ.· *χάλκειον γένος*, ο αιώνας του χάλκινου γένους, σε Ησίοδ.

χαλκ-έλατος, -ον, ποιητ. αντί *χαλκήλατος*, σε Πίνδ.

χαλκ-εμβολάς, -άδος, ποιητ. θηλ. του επομ., σε Ευρ.

χαλκ-έμβολος, -ον (έμβολος), αυτός που έχει χάλκινο έμβολο, όπως το όνομα ενός ιδιαίτερου είδους πλοίου, σε Πλούτ.

χαλκ-εντής, -ές (έντεα), αυτός που είναι οπλισμένος με χαλκό, σε Πίνδ.

χαλκεο-θώραξ, Ἰων. **-θώρηξ, -ηκος, ό, ή**, αυτός που έχει χάλκινο θώρακα, σε Ομήρ. Ιλ.

χαλκεο-κάρδιος, -ον, αυτός που έχει καρδιά από χαλκό, σε Θεόκρ.

χαλκεο-μήστωρ, -ορος, ό, αυτός που έχει πείρα στα όπλα, σε Ευρ.

χαλκεό-πεζος, -ον (πέζα), αυτός που έχει πόδια από χαλκό, σε Ανθ.

χαλκέ-οπλος, -ον (όπλον), αυτός που έχει όπλα ή οπλισμό από χαλκό, σε Ευρ.

χάλκεος, -έα, Ἰων. **-έη, -εον**, επίσης **χάλκειος, -ον**, Δωρ. **χάλκιος**, Αττ.

χαλκούς, -ῆ, -οῦν (χαλκός)· I. 1. α) αυτός που είναι φτιαγμένος από χαλκό ή ορείχαλκο, χάλκινος, Λατ. *aeneus, aheneus*, σε Όμηρ. κ.λπ.· *χάλκεος Ζεύς*, χάλκινο άγαλμα του Δία, σε Ηρόδ.· *ή χαλκή Άθηνᾶ*, σε Δημ.· *χάλκεον ιστάναι τινά* (βλ. [ϊστημι](#) Α. III)· **β)** *χάλκεος άγών*, άγώνας για έπαθλο από χαλκό, σε Πίνδ. **2.** μεταφ., χάλκινος, δηλ. σκληρός, δυνατός, *χάλκεον ήτορ*, καρδιά από χαλκό, σε Ομήρ. Ιλ.· *χ. αύδά*, σε Πίνδ. **II.** ως ους., βλ. [χάλκους](#).

χαλκεο-τευχής, -ές (τεῦχος), οπλισμένος με χάλκινα όπλα, σε Ευρ.

χαλκεό-φωνος, -ον (φωνή), αυτός που έχει φωνή από χαλκό, δηλ. δυνατή και καθαρή, σε Ομήρ. Ιλ., σε Ησίοδ.

χάλκευμα, -ατος, τό (χαλκεῦω), οτιδήποτε φτιαγμένο από χαλκό, π.χ. πέλεκυς ή ξίφος, σε Αισχύλ.

χαλκεύς, -έως, ό, πληθ. *χαλκεῖς*, Αττ. *-ῆς*, Επικ. *-ῆες*, αιτ. *χαλκέας*· **1.** αυτός που εργάζεται με χαλκό, χαλκουργός, αντίθ. προς το *τέκτων* (ξυλουργός), σε Ομήρ. Ιλ. **2.** γενικά, αυτός που εργάζεται με μέταλλα, μεταλλουργός, σε Ομήρ. Οδ., Ηρόδ. κ.λπ.

χαλκευτής, -οῦ, ό, = *χαλκεύς*, σε Ανθ.

χαλκευτικός, -ῆ, -όν (χαλκεύς)· I. αυτός που ανήκει ή ταιριάζει στη δουλειά του μεταλλουργού, σε Ξεν. **II.** λέγεται για ανθρώπους, αυτός που έχει ικανότητα στην κατεργασία μετάλλων, σε Ξεν.· *ή χαλκευτική* (ενν. *τέχνη*), η τέχνη ή το επάγγελμα του μεταλλουργού, στον ίδ.

χαλκευτός, -ῆ, -όν, ρημ. επίθ., αυτός που φτιάχτηκε από μέταλλο, κατεργασμένος, σε Ανθ.

χαλκεύω, μέλ. -σω (χαλκός)· I. κατασκευάζω από χαλκό ή (γενικά) από μέταλλο, σφυρηλατώ, σε Ομήρ. Ιλ., Σοφ. κ.λπ. — Μέσ., σφυρηλατώ για τον εαυτό μου, σε Θεόγν., Αριστοφ. — Παθ., είμαι κατεργασμένος ή σφυρηλατημένος, διαπλάθομαι, σε Αριστοφ. **II.** απόλ., είμαι σιδηρουργός, εργάζομαι ως σιδηρουργός, χειρίζομαι τη σφύρα, σε Αριστοφ., Θουκ.· *τό χαλκεύειν*, η τέχνη του σιδηρουργού, σε Ξεν.

χαλκεών, -ώνος, ό, Επικ. αντί *χαλκεῖον*, σιδηρουργείο, μεταλλουργείο, σε Ομήρ. Οδ.

χαλκηδών, -όνος, ή, πολύτιμος λίθος, σε Κ.Δ. (άγν. προέλ.).

χαλκήϊον, χαλκήϊος, βλ. [χάλκεϊον](#), [χάλκειος](#).

χαλκ-ήλᾱτος, -ον (ἐλαύνω), αυτός που φτιάχτηκε από σφυρηλατημένο χαλκό, σε Αισχύλ., Ευρ.

χαλ-κῆρης, -ες, γεν. -εος (*ἀραρίσκω*), κατασκευασμένος από χαλκό, σφυρηλατημένος με χαλκό, λέγεται για όπλα, σε Ομήρ. Ιλ.

Χαλκίδεῖς, οἱ, βλ. [Χαλκίς](#).

Χαλκίδικός, -ή, -όν, αυτός που προέρχεται από τη Χαλκίδα, σε Ηρόδ., Αριστοφ.

χαλκί-οικος[ῖ], -ον, αυτός που κατοικεί σε σπίτι από χαλκό, επίθ. για την Αθηνά στη Σπάρτη, από το χάλκινο ιερό όπου βρίσκεται το άγαλμά της, σε Ευρ., Θουκ.

χαλκίον, τό, 1. αγγείο από χαλκό, βαρέλι, λέβητας, χύτρα, δοχείο, σε Αριστοφ., Ξεν. **2.** κύμβαλο, σε Θεόκρ. **3.** χάλκινο εισιτήριο που δινόταν στους δικαστές, σε Δημ. **4.** κομμάτι από χάλκινο νόμισμα, σε Αριστοφ.

χαλκίς, -ίδος, ἡ, = *κύμινδις*, σε Ομήρ. Ιλ.

Χαλκίς, -ίδος, ἡ, η Χαλκίδα στην Εύβοια, λέγεται ότι έλαβε το όνομά της από τα γειτονικά μεταλλεία χαλκού, σε Ομήρ. Ιλ., Ησίοδ.· οι κάτοικοι λέγονταν **Χαλκιδεῖς**, Ιων. -έες, αιτ. -έας, σε Ηρόδ., Αριστοφ.

χαλκο-άρης[ᾱ], -ες, γεν. -εος, ποιητ. μορφή του *χαλκ-ήρης*, οπλισμένος με όπλα από χαλκό, σε Πίνδ.

χαλκο-βᾶρής, -ές, γεν. -έος (*βάρος*), βαρύν ή φορτωμένος με χαλκό, σε Όμηρ.· επίσης, θηλ. **χαλκοβάρεια** (όπως από το *χαλκόβαρυς), στον ίδ.

χαλκο-βᾶτης, -ές, γεν. -έος (*βαίνω*), αυτός που στέκεται πάνω σε χαλκό, με χάλκινη βάση ή με δάπεδο από χαλκό, *χαλκοβατὲς δ᾿ω*, λέγεται για το σπίτι του Δία, σε Όμηρ.

χαλκο-βόας, -ου, ὁ, = *χαλκεόφωνος*, σε Σοφ.

χαλκο-γένειος, -ον (γένειον), το επόμ., σε Ανθ.

χαλκό-γενυς, -υ, αυτός που έχει δόντια από χαλκό, σε Πίνδ.

χαλκο-γλώχῖς, -ῖνος, ὁ, ἡ, αυτός που έχει αιχμή από χαλκό, σε Ομήρ. Ιλ.

χαλκο-δαϊδάλος, -ον, αυτός που εργάζεται με χαλκό, σε Ανθ.

χαλκο-δάμᾱς[δᾱ], -αντος, ὁ, ἡ, αυτός που δαμάζει, δηλ. ακονίζει χαλκό, σε Πίνδ.

χαλκό-δετος, -ον, αυτός που είναι δεμένος με χαλκό, σε Τραγ.

χαλκο-θώραξ, -ᾱκος, ὁ, ἡ, = *χαλκεοθώραξ*, σε Σοφ.

χαλκο-κνήμῖς, -ῖδος, ὁ, ἡ, αυτός που έχει περικνημίδες από χαλκό, σε Ομήρ. Ιλ.

χαλκο-κορυστής, -οῦ, ὁ, αυτός που είναι οπλισμένος ή εξοπλισμένος με χαλκό, σε Ομήρ. Ιλ.

χαλκό-κροτος, -ον, I. αυτός που ηχεί με χαλκό, δηλ. με χάλκινα κύμβαλα, σε Πίνδ.· λέγεται για άλογα, με οπλές από χαλκό, σε Αριστοφ. **II.** *χαλκήλατος*, σε Ευρ.

χαλκο-λίβᾱνον[ῖ], τό, αβέβαιη λέξη, σε Κ.Δ.· πιθ. σημαίνει καθαρός χαλκός.

χαλκο-μίτρας, -α, ὁ, αυτός που έχει μίτρα ή ζώνη από χαλκό, σε Πίνδ.

χαλκό-νωτος, -ον, αυτός που έχει νώτα από χαλκό, σε Ευρ.

χαλκο-πᾱγής, -ές (*πήγνυμι*), αυτός που είναι φτιαγμένος από χαλκό, σε Ανθ.

χαλκο-πάρης, Δωρ. -πάρᾱος, -ον, αυτός που έχει μάγουλα ή πλευρές από χαλκό, λέγεται για περικεφαλαίες, σε Όμηρ.· λέγεται για ακόντιο, σε Πίνδ.

χαλκό-πεδος, -ον (*πέδον*), αυτός που έχει δάπεδο από χαλκό, σε Πίνδ.

χαλκό-πλευρος, -ον (*πλευρά*), αυτός που έχει πλευρές από χαλκό, *τύπωμα χαλκόπλευρον*, λέγεται για τεφροδόχο κάλη, σε Σοφ.

χαλκο-πληθής, -ές, γεν. -έος, αυτός που είναι ολόκληρος εξοπλισμένος με χαλκό, σε Ευρ.

χαλκό-πληκτος, Δωρ. -**πλακτος, -ον** (πλήσσω), αυτός που χτυπά με χάλκινη αιχμή, *χαλκήλατος*, σε Σοφ.

χαλκό-πους, -ποδος, ό, ή, λέγεται για άλογα, για να δηλώσει τη σταθερή δύναμη που έχουν οι οπλές τους, αυτός που έχει οπλές από χαλκό, σε Ομήρ. Ιλ.· χ. *Ερινύς*, λέγεται για να δηλώσει την ακαταπόνητη καταδίωξή τους, σε Σοφ.· *χαλκόπους όδός*, απλώς, το κατώφλι από χαλκό, στον ιδ.

χαλκό-πύλος, -ον (πύλη), αυτός που έχει πύλες από χαλκό σε Ηρόδ.· *χαλκόπυλος θεά*, επίθ. για την Αθηνά, σε Ευρ.

χαλκο-πώγων, -ωνος, ό, Λατ. *Ahenobarbus*, σε Πλούτ.

χαλκός, -οῦ, ό, I. χαλκός, Λατ. *aes*, σε Όμηρ. κ.λπ.· χρησιμοποιείται σε αναφορά προς το χρώμα *έρυθρός*, σε Ομήρ. Ιλ.· ο χαλκός ήταν το πρώτο μέταλλο που επεξεργάστηκε, *τοῖς δ' ἦν χάλκεα μὲν τεύχεα, χάλκεοι δέ τε οἵκοι, χαλκῷ δ' ἐργάζοντο, μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος*, σε Ησίοδ.· έπειτα, η λέξη *χαλκός* συνηθιζόταν να χρησιμοποιείται για κάθε μέταλλο γενικά· και όταν οι άνθρωποι έμαθαν να επεξεργάζονται το σίδηρο, η λέξη *χαλκός* χρησιμοποιήθηκε για το *σίδηρος*, και *χαλκεύς* έφτασε να σημαίνει σιδηρουργός· *χαλκός* επίσης σήμαινε ορείχαλκος (δηλ. μίγμα χαλκού με κασσίτερο), όχι χαλκός (δηλ. μίγμα χαλκού με ψευδάργυρο, το οποίο ήταν μεταγεν. ανακάλυψη), και αυτή ήταν η έννοιά του στην περίπτωση των όπλων· **II. 1.** σιδήποτε κατασκευασμένο από χαλκό ή μέταλλο, όπως κοντάρι, ξίφος, μαχαίρι κ.λπ. σε Ομήρ. Ιλ.· *χαλκὸν ζώννυσθαι*, λέγεται για πολεμιστή ζωσμένο με τον οπλισμό του, στο ιδ. κ.λπ. **2.** λέγεται για σκεύη, αγγείο, λέβητας, κάλπη, σε Όμηρ. κ.λπ.· **3.** χρησιμ. για χάλκινο καθρέφτη, σε Ανθ. **4.** χάλκινο νόμισμα, όπως *χαλκοῦς II*, στον ιδ.

χαλκο-στέφανος, -ον, αυτός που είναι στεφανωμένος με χαλκό, *τέμενος*, σε Ανθ.

χαλκό-στομος, -ον (στόμα)· **I.** αυτός που έχει χάλκινο στόμα, *χαλκόστομος κώδων Τυρσηνική*, δηλ. σάλπιγγα, σε Σοφ. **II.** με άκρη ή αιχμή από χαλκό, σε Αισχύλ.

χαλκό-τευκτος, -ον, αυτός που είναι φτιαγμένος από χαλκό, σε Ευρ.

χαλκό-τοξος, -ον (τόξον), αυτός που είναι εξοπλισμένος με χάλκινο τόξο, σε Πίνδ.

χαλκοτορέω, κατεργάζομαι χαλκό ή κατασκευάζω από χαλκό, σε Ανθ.

χαλκό-τορος, -ον (τείρω), αυτός που είναι κατεργασμένος από χαλκό, σε Πίνδ.

χαλκο-τύπος[ῡ], ό (τύπτω)· **I.** αυτός που δουλεύει τον χαλκό, χαλκουργός, σε Ξεν.· σιδηρουργός, σε Δημ. **II.** προπαροξ. ως επίθ., *χαλκότυπος, -ον*, Παθ., χτυπημένος με χαλκό, πληγωμένος με χάλκινα όπλα, σε Ομήρ. Ιλ.

χαλκουργικός, -ή, -όν, αυτός που ανήκει ή αρμόζει στη χαλκουργική εργασία, ή *χαλκουργική* (ενν. τέχνη), η τέχνη κατεργασίας χαλκού ή ορείχαλκου, σε Αριστ.

χαλκ-ουργός, -όν, ό (*ἔργω), χαλκουργός, σιδηρουργός, σε Λουκ.

χαλκοῦς, -ῆ, -οῦν, I. Αττ. συνηρ. αντί *χάλκεος*, σε Σοφ. κ.λπ. **II.** ως ουσ., *χαλκοῦς, ό*, χάλκινο νόμισμα, το 1/8 του οβολού, λίγο περισσότερο από το δίλεπτο, σε Δημ. κ.λπ.

χαλκο-φάλαρος[φᾱ], -ον (φάλαρα), αυτός που είναι στολισμένος με χαλκό, σε Αριστοφ.

χαλκόφι, Επικ. γεν. του *χαλκός*.

χαλκο-χάρμης, -ου, ὁ (χάρμη), αυτός που μάχεται με χαλκό, δηλ. με χάλκινα όπλα, σε Πίνδ.

χαλκο-χίτων[ι], -ωνος, ὁ, ἡ, αυτός που φορά χάλκινο χιτώνα, σε Ομήρ. Ιλ.

χαλκό-χϋτος, -ον, αυτός που είναι χυτός σε χαλκό, σε Ανθ.

χαλκόω, μέλ. -ώσω (χαλκός), κατασκευάζω με χαλκό, σε Ανθ. — Παθ.,

χαλκωθείς, αυτός που είναι ντυμένος με χαλκό, σε Πίνδ.

χάλκωμα, -ατος, τό, οτιδήποτε φτιαγμένο από ορείχαλκο ή χαλκό, χάλκινο αγγείο, σκεύος, όργανο, σε Αριστοφ., Ξεν.· χάλκινο έμβολο πλοίου, σε Πλούτ.

ΧάλυβδικόςῃΧάλϋβικός, -ή, -όν, Χαλυβδικός, *Χαλυβδικόν*, τό, ατσάλι (χάλυβας), σε Ευρ.

χάλυβος, ὁ, = *χάλυψ*, σε Αισχύλ., Ευρ.

Χάλυψ[ἄ], -ϋβος, ὁ, Ι. έθνος των Χαλύβων στον Πόντο, φημισμένο για την παρασκευή χάλυβα, σε Ηρόδ. κ.λπ.· *οί σιδηροτέκτονες Χάλυβες*, σε Αισχύλ. **ΙΙ.**

ως προσηγ., *χάλυψ*, σκληρυμένος σίδηρος, ατσάλι, σε Αισχύλ., Σοφ.

χᾱμάδῑς[ᾱδ], επίρρ. Επικ. αντί *χᾱμᾱῖζε* (όπως *οἴκαδῑς* αντί *οἴκαδε*), στο έδαφος, πάνω στο έδαφος, σε Ομήρ. Ιλ., Αισχύλ.

χᾱμᾱῖζε, επίρρ. (*χαμαί*), στο έδαφος, πάνω στο έδαφος, Λατ. *humī*, σε Όμηρ., Ευρ., Αριστοφ.

χᾱμᾱθεν, επίρρ. (*χαμαί*), από το έδαφος, σε Ηρόδ., Αριστοφ.

χαμαί[ἄ], επίρρ.: Ι. 1. πάνω στη γη, πάνω στο έδαφος, Λατ. *humī*, σε Όμηρ., Ηρόδ., Αττ. **2.** μεταφ., *χαμαί καλύπτειν*, θάβω κάτω από τη γη, σε Πίνδ.· *χαμαί ἔρχεσθαι*, είμαι ταπεινός, μετριόφρων, σε Λουκ. **ΙΙ.** *χαμᾱῖζε, χαμάδῑς*, σε Ομήρ. Ιλ., Ευρ.

χᾱμαι-γενής, -ές, γεν. -έος (γίγνομαι), αυτός που έχει γεννηθεί στη γη, σε Ησίοδ., Πίνδ.

χᾱμαι-εϋνης, -ου, ὁ (εϋνή), αυτός που ξαπλώνει, κοιμάται στο έδαφος, σε Ομήρ. Ιλ.· θηλ., *χᾱμαῖ-ευνάς, -άδος*, σε Ομήρ. Οδ.

χᾱμαί-ζηλος, -ον, Ι. αυτός που αγαπά το έδαφος, που αναπτύσσεται χαμηλά, νάνος, *χαμαίζηλα φυτά*, σε Αριστ.· *χαμαίζηλος* (ενν. *δίφρος*), ὁ, χαμηλό κάθισμα, σκαμνί, σε Πλάτ. **ΙΙ.** μεταφ., λέγεται για χαμηλό επίπεδο, σε Λουκ.

χᾱμαικοιτέω, μέλ. -ήσω, κοιτάζω στο έδαφος, σε Λουκ.

χᾱμαι-κοίτης, -ου, ὁ (κοίτη), = *χαμαιεϋνης*, σε Σοφ.

χᾱμαι-λεχής, -ές, γεν. -έος (λέχος), = *χαμαιεϋνης*, σε Ανθ.

χᾱμαι-λέων, -οντος, ὁ, χαμαιλέον, είδος σαύρας γνωστή για την αλλαγή του χρώματός της, σε Αριστ., Πλούτ.

χᾱμαι-πετής, -ές (πίπτω)· Ι. 1. αυτός που πέφτει στο έδαφος, σε Ευρ.·

χαμαιπετής φόνος, αίμα που έχει πέσει στο έδαφος, στον ίδ.· *χαμαιπετεῖς*

ἔκεισθε, ήσαστε ξαπλωμένοι κατάχαμα, σε Αισχύλ. **2.** ξαπλωμένος στο

έδαφος, σε Πλάτ. **3.** πάνω στο έδαφος, *εϋνή*, σε Ευρ. **4.** επίρρ., *χαμαιπετῶς*,

κατά μήκος του έδαφους, όπως το πέταγμα της χήνας, σε Λουκ. **ΙΙ.** μεταφ.,

αυτός που πέφτει στο έδαφος, δηλ. ατελέσφορος, μάταιος, σε Πίνδ. **2.**

ταπεινός, χαμηλός, λέγεται για το ύφος, σε Λουκ.

χᾱμαιτυπεῖον, τό, πορνείο, σε Λουκ.

χᾱμαι-τύπη[ϋ], ἡ (τύπτω), πόρνη.

χᾱμ-ερπής, -ές, γεν. -έος (ἔρπω), αυτός που κυλιέται στο έδαφος, ταπεινός, σε Ανθ.

χᾱμ-εϋνη, ἡ, κρεβάτι πάνω στο έδαφος, στρωμένο καταγής, σε Αισχύλ., Ευρ.· γενικά, κρεβάτι, σε Αριστοφ.

χᾱμεϋνιον, τό, υποκορ. αντί *χαμεϋνη*, σε Πλάτ.

χᾶμευνίς, -ίδος, ἡ, = το προηγ., σε Θεόκρ.

χαμηλός, -ή, -όν (χαμαί)· 1. αυτός που βρίσκεται πάνω στο έδαφος, αυτός που έρπεται, σε Ανθ., λέγεται για οπλές αλόγου, σε Ξεν. **2.** μικρός, μηδαμινός, σε Ανθ.· *χαμηλὰ πνέων*, κάποιος με φτωχό πνεύμα, σε Πίνδ.

χᾶμῖν, Δωρ. κράση αντί *καὶ ἡμῖν*.

χᾶμόθεν, επίρρ. *χαμᾶθεν*, σε Ξεν.

χάμψαι, οἱ, αιγυπτ. όνομα για το *κροκόδειλοι*, σε Ηρόδ.

χάν[ᾱ], ἡ, Δωρ. αντί *χῆν*, *χῆνα*.

χᾶν, κράση αντί *καὶ ᾗ ἄν*.

Χαναναῖος, -α, -ον, κάτοικος της Χαναάν ή (πιο σωστά) Χαναανίτης, σε Κ.Δ.

χᾶνας, Δωρ. αντί *χῆνας*, αιτ. πληθ. του *χῆν*.

χανδάνω (√XAD), μέλ. χέισομαι, αόρ. β' ἔχαδον, Επικ. χάδον, απαρ. χαδέειν, παρακ. με σημασία ενεστ. *κέχανδα*· γ' ενικ. υπερσ. *κεχάνδει*· **I.** παίρνω, κρατώ, περιλαμβάνω, περιέχω, *λέβης τέσσαρα μέτρα κεχανδώς*, δοχείο που περιέχει τέσσερις μονάδες, σε Ομήρ. Ιλ.· *οὐκ ἐδυνήσατο πάσας αἰγιαλὸς νῆας χαδέειν*, η παραλία δεν μπορούσε να χωρέσει όλα τα καράβια, σε Ομήρ. Ιλ.· *Ἥρῃδ' οὐκ ἔχαδε στήθος χόλον*, το στήθος της Ἥρας δεν μπορούσε να χωρέσει την οργή της, σε Ομήρ. Ιλ.· *ὥς οἱ χεῖρες ἐχάνδανον*, όσο τα χέρια του μπορούσαν να κρατήσουν, σε Ομήρ. Οδ. **II.** μεταφ., είμαι ικανός, *ἥϋσεν ὅσον κεφαλὴ χάδε*, σε Ομήρ. Ιλ.· *κεκραζόμεσθ' ᾗ ὅπόσον ἢ φάρυγξ, ἂν χανδάνῃ*, σε Αριστοφ.

χανδόν, επίρρ., με το στόμα ορθάνοιχτο, απλήστως, σε Ομήρ. Οδ., Λουκ.

χᾶνεῖν, απαρ. αορ. β' του *χάσκω*· **χάνοι,** γ' ενικ. ευκτ.

χάος[ᾱ], -εος, Αττ. -ους, τό, 1. χάος, η πρώτη κατάσταση του κόσμου, σε Ησίοδ. κ.λπ. **2.** άπειρο διάστημα, ατμόσφαιρα, σε Αριστοφ. **3.** άβυσσος, άπειρο σκοτάδι, σε Ανθ.

χᾶός, -όν, βλ. χάιος.

χᾶρά, ἡ (χαίρω) I. χαρά, ευφροσύνη, σε Τραγ. κ.λπ.· αλλά με γεν. πράγμ., χαίρομαι με κάτι ή για κάτι, σε Ευρ.· *κέρτομος θεοῦ χᾶρά*, κάποια χαρά στάλθηκε από έναν θεό για να εξαπατήσει την καρδιά μου, σε Αισχύλ.· ομοίως, *χαρᾶς ὕπο*, στον ιδ.· *σὺν χαρᾷ*, σε Σοφ. **II.** χαρά, λέγεται για ανθρώπους, σε Κ.Δ.

χάραγμα, -ατος, τό (χαράσσω), κάθε σημάδι χαραγμένο ή τυπωμένο, *χάραγμα ἐχίδνης*, σημάδι από φίδι, δηλ. το δάγκωμά του, σε Σοφ.· *τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου*, το σημάδι του θηρίου, σε Κ.Δ.· *χάραγμα τέχνης*, εγγράφατο έργο, σε Κ.Δ.· *τὸ χάραγμα τοῦ νομίσματος*, αποτύπωση πάνω σε νόμισμα, σε Πλούτ.· *απόλ.*, επιγραφή, σε Ανθ.

χᾶράδρα, Ιων. χαράδρη, ἡ (χαράσσω)· I. νερό που κατεβαίνει από βουνό, χείμαρρος, που ανοίγει στον εαυτό του (χαράσσει) ένα δρόμο κάθετο στην πλευρά του βουνού, σε Ομήρ. Ιλ.· από όπου, δυνατή, τραχεία φωνή παραβάλλεται με το *φωνὴ χαράδρας*, σε Αριστοφ. **II. 1.** κοίτη χείμαρρου, χαράδρα, λαγκαδιά, σε Ομήρ. Ιλ. κ.λπ. **2.** οχετός που μεταφέρει νερό βροχής από τον δρόμο, σε Δημ.

χαραδραία, -ης, ἡ, = *χαράδρα*, σε Ανθ.

χᾶραδριός, ό, κιτρινωπό πτηνό που κατοικεί σε χαράδρες (*χαράδραι*), πιθ. πτηνό με μακρύ ράμφος, σε Αριστοφ.· *χαραδριοῦ βίον ζῆν*, λέγεται για άνθρωπο αδηφάγο, σε Πλάτ.

χᾶραδρόομαι, παρακ. *κεχαράδρωμαι*, αόρ. *ἀ' ἐχαραδρώθην (χαράδρα)* — Παθ., κοιλιόνομαι από χείμαρρους που έρχονται από τα βουνά, τέμνομαι από χαράδρες, σε Ηρόδ.

χῆρᾰκο-ποιία, ἡ, κατασκευή χαρακώματος, σε Πολύβ.

χῆρᾰκόω, μέλ. -ώσω, φράσσω με πασσάλους, οχυρώνω, σε Αισχίν., Πλούτ.

χῆρακτήρ, -ῆρος, ὁ (χαράσσω)· **1.** σημάδι χαραγμένο ή αποτυπωμένο, αποτύπωμα ή στάμπα σε νομίσματα και σφραγίδες, σε Ευρ.· *εὐδοξίας χαρακτήρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν*, τους σφράγισε με καλή φήμη, τοποθέτησε σφραγίδα καλής φήμης πάνω τους, σε Ισοκρ. **2.** μεταφ., σημάδι αποτυπωμένο σε άνθρωπο ή πράγμα, διακριτικό σημάδι, χαρακτηριστικό, χαρακτήρας, *χαρακτήρ γλώσσης*, λέγεται για συγκεκριμένη γλώσσα ή διάλεκτο, σε Ηρόδ.· λέγεται για ανθρώπους, ὁ *χαρακτήρ τοῦ προσώπου*, στον ίδ.· *ἀνδρῶν οὐδεὶς χαρακτήρ ἐμπέφυκε σώματι*, σε Ευρ.· *φανερὸς χαρακτήρ ἀρετᾶς*, στον ίδ.

χῆρακτός, -ῆ, -όν, ρημ. επίθ. του χαράσσω, οδοντωτός, όπως πριόνι ή λίμα, σε Ανθ.

χῆράκωμα, -ατος, τό (χαρακόω)· **I.** τόπος περιφραγμένος ολόγυρα, οχυρωμένο στρατόπεδο, σε Ξεν., Πλούτ. **II.** φράγμα, οχύρωμα, Λατ. vallum, σε Ξεν., Δημ.

χῆράκωσις, ἡ, οχύρωμα σε Λυκούργ., Πλούτ.

χάραξ[χᾰ], -ᾰκος, ὁ, επίσης ἡ (χῆρᾰσσω), μυτερό παλούκι, ιδίως, **I.** ράβδος για κλήματα ή πάσσαλος, σε Αριστοφ., Θουκ. **II. 1.** παλούκι που χρησιμοποιείται για οχύρωμα, σε Αριστοφ., Δημ. **2.** περιληπτικῶς, = *χαράκωμα*, II, σε Δημ., Πολύβ.

χῆρᾰσσω, Αττ. -ττω (√ΧΑΡΑΚ), μέλ. -ζω, **I. 1.** κάνω κάτι οξύ ή μυτερό, οξύνω, ακονίζω, σε Ησίοδ. **2.** χαράσσω με λίμα ή με δόντια, όπως το πριόνι, σε Αριστ. — Παθ., *σχύταλον κεχ. ὄζοις*, πράγμα ανώμαλο ή τραχύ με εξογκώματα, σε Θεόκρ.· μεταφ., (ὄμμα) *ἡλεμάτοις ἀκτῖσι χαράσσεται*, αστράφτει απατηλά, λέγεται για το αποτέλεσμα από τη βαφή των βλεφάρων, σε Ανθ. **3.** μεταφ., σε Παθ., *κεχαραγμένος τινί*, οργισμένος εναντίον κάποιου, σε Ηρόδ.· *κείνῳ τόδε μὴ χαράσσου*, μη θυμώνεις μαζί του για εκείνο, σε Ευρ. **II.** χωρίζω σε αυλάκια, κόβω, διασχίζω, σε Πίνδ. — Παθ., *κέκοπται καὶ χαράσσεται πέδον*, σε Αισχύλ. **III.** χαράσσω, επιγράφω, σε Θεόκρ., Ανθ.

χῆρῆναι, απαρ. Παθ. αορ. β' του *χαίρω*.

χῆρῖ-δότης, -ου, ὁ, = το επόμ., λέγεται για τον Βάκχο, σε Πλούτ.

χῆρῖ-δώτης, -ου, ὁ, αυτός που δίνει χαρά, σε Ομηρ. Ὑμν.

χῆρίεις, **χαρίεσσα**, **χαρίεν** (ὄχι *χάριεν*, βλ. κατωτ. IV)· γεν. *χαρίεντος*, δοτ. -εντι (*χάρις*)· **I. 1.** χαρούμενος, όμορφος, αγαπητός, σε Όμηρ. **II.** σε Αττ., χαρούμενος, έξυπνος, μορφωμένος, *οἱ χαρίεντες*, άνθρωποι του γούστου και της ευγένειας, άνθρωποι των γραμμάτων, σε Ισοκρ., Πλάτ. **2.** ομοίως λέγεται για πράγματα, χαριτωμένο, έξυπνο, όμορφο, κομψό, σε Αριστοφ., Πλάτ.· *ειρων.*, *χαρίεν γάρ, εἰ...*, θα ήταν ευχάριστο εάν..., σε Ξεν. **III. 1.** επίρρ., *χαριέντως*, ευχάριστα, έξυπνα, όμορφα, κομψά, ευφυώς, σε Πλάτ. **2.** με ευγένεια, ευμενώς, σε Ισοκρ. **IV.** το ουδ. ως επίρρ., όπου χρησιμοποιείται ως επίρρ. είναι προπαροξ., *χάριεν*, σε Αριστοφ., Πλάτ.

χῆριεντίζομαι, μέλ. Αττ. -ιοῦμαι, αποθ., είμαι πνευματώδης, αστειεύομαι, Λατ. festine loqui, *σπουδῇ χαριεντίζεσθαι*, αστειεύομαι συντόμως, σε Πλάτ.

χῆριεντισμός, ὁ, αστεϊσμός, αστείο, σε Πλάτ.

χῆρι-εργός, -όν, αυτός που δουλεύει με κομψότητα, αρτίστας, σε Ανθ.

χῆρίζομαι, μέλ. -ίσομαι, Αττ. -ιοῦμαι, αόρ. α' *ἐχαρίσάμην* — Παθ., μέλ. *χαρισθήσομαι* και αόρ. α' *ἐχαρίσθην*, με Παθ. σημασία, παρακ. *κεχάρισμαι*, με Ενεργ. και Παθ. σημασία (*χάρις*)· **I. 1.** λέω ή κάνω κάτι ευχάριστο σε κάποιον, υποχρεώνω, ικανοποιώ, κάνω τη χάρη, δείχνω εὐνοια, Λατ. gratificari, με δοτ. προσ., σε Όμηρ., Ηρόδ., Αττ.· *ἀπόλ.*, κάνω τον εαυτό μου

ευάρεστο, ζητώ εύνοια, συγκατανεύω, σε Αισχύλ., Δημ.· με δοτ. του τρόπου, μή μοι ψεύδεσσι χαρίζο, μη ζητάς την εύνοιά μου με ψέμματα, σε Ομήρ. Οδ.· τῷ αὐτῷ, με το ίδιο τέχνασμα, σε Θουκ. **2.** σε Αττ., χαρίζομαι ή ενδίδω σε επιθυμία ή πάθος, όπως Λατ. indulgere, θυμῷ, σε Σοφ.· γλώσση, σε Ευρ. κ.λπ. **3.** υποχωρώ στις απαιτήσεις του συνομιλητή μου, δηλ. του παρέχω κάθε ευκολία, σε Πλάτ. **II. 1.** με αιτ. πράγμ., προσφέρω με προθυμία, δίνω γενναιόδωρα, προσφέρω με χαρά, σε Όμηρ., Ηρόδ., Αττ. **2.** με γεν. διαιρ., προσφέρω με χαρά μέρος από κάποιο πράγμα, χαρίζομαι άλλοτρίων, σε Ομήρ. Οδ.· χαριζομένη παρεόντων, παρέχοντας με χαρά από τα υπάρχοντα πράγματα, στο ίδ. **3.** με αιτ. προσ., παραδίδω σα χάρη, δηλ. όχι ακολουθώντας νόμιμη διαδικασία, σε Κ.Δ., Πλούτ. **4.** συγχωρώ, Λατ. condonare, σε Κ.Δ. **III.** Παθ., είμαι ευχάριστος, είμαι αγαπητός, τοῖσι Εὐβοέεσσι ἐκεχάριστο, έγινε προς ευχαρίστηση των Ευβοέων, σε Ηρόδ.· ταῦτα μὲν οὖν μνήμη κεχαρίσθω, σε Πλάτ.· επίρρ., κεχαρισμένως, σε Αριστοφ.

χάριν, βλ. [χάρις](#), VI. 1.

χαρίζῃ, Δωρ. αντί χαρίσει, β' ενικ. μέλ. του χαρίζομαι.

χάρις, [ᾱ], ή, γεν. χάριτος, αιτ. χάριν και χάριτα, πληθ. χάριτες, δοτ. χάρισι, ποιητ. χάρισσι ή χαρίτεσσι (χαίρω)·

A. χαρά, Λατ. gratia· **I.** εξωτερική γοητεία ή χάρη (όπως λέμε καλή ή κακή εμφάνιση), γοητεία, θέλητρο, σε Όμηρ. κ.λπ.· τῷγε χάριν κατεχεύατ' Ἀθήνη, η Αθηνά τον έλουσε με χάρη, σε Ομήρ. Οδ.· λέγεται για ανθρώπους, σε πληθ., χάρες, θέλητρα, στο ίδ. κ.λπ.· σπανιότερα χρησιμ. για πράγματα, ἔργοισι χάριν καὶ κῦδος ὀπάζειν, σε Ομήρ. Οδ.· ή τῶν λόγων χάρις, σε Δημ. **II.** χαρά ή χάρη που νιώθεται, είτε από την πλευρά αυτού που ενεργεί είτε του αποδέκτη· **1.** χαρά από την πλευρά αυτού που ενεργεί, καλοσύνη, ευγένεια, καλή θέληση, τινός, για ή προς κάποιον, σε Ησίοδ., Θουκ. κ.λπ. **2.** από την πλευρά του αποδέκτη, η έννοια της χάρης που λαμβάνεται, ευγνωμοσύνη, εκτίμηση, ευχαρίστηση, σε Ομήρ. Ιλ.· τινός, λέγεται για κάτι, οὐδέ τις ἐστὶ χάρις μετόπισθ' εὐεργέων, σε Ομήρ. Οδ.· με απαρ., οὐ τις χάρις ἦεν μάρνασθαι, καμία αγνωμοσύνη δεν υπάρχει για τους μαχόμενους, σε Ομήρ. Ιλ.· χάριν εἶδέναι τινί, γνωρίζω την έννοια της ευχαρίστησης, νιώθω ευγνώμων, σε Ομήρ. Ιλ., Ηρόδ., Αττ.· χάριν ἔχειν τινί τιος, νιώθω ευγνωμοσύνη για κάποιον σχετικά με κάτι, σε Ηρόδ., Αττ.· χάριν ὀφείλειν, χρωστώ ευγνωμοσύνη, είμαι υποχρεωμένος σε Σοφ.· χάριν κατατίθεσθαί τινι, ευεργετώ και κερδίζω μεγάλο μέρος από την ευγνωμοσύνη του, δηλ. κερδίζω τις ευχαριστίες κάποιου, σε Ηρόδ., χάριν λαμβάνειν τινός, απολαμβάνω τις ευχαριστίες κάποιου, σε Σοφ.· ομοίως, κτᾶσθαι χάριν, στον ίδ.· χάριν κομίσασθαι, σε Θουκ. **3.** χάρη, εύνοια, ως αντίθ. στη βία, χάριτι πλεῖον ἢ φόβῳ, σε Θουκ. **III.** χάρη που προσφέρεται ή επιστρέφεται, εύνοια, ευγένεια, δώρο, χάριν φέρειν τινί, κάνω τη χάρη σε κάποιον, παρακαλώ κάποιον, κάνω κάτι για να υποχρεώσω κάποιον, σε Όμηρ.· χάριν θέσθαι τινί, σε Ηρόδ., Αττ.· ομοίως, χάριν ὑπουργεῖν τινι, σε Αισχύλ.· παρασχεῖν, σε Σοφ.· νέμειν, στον ίδ.· δοῦναι, σε Αισχύλ.· χάριν τίνειν, ανταποδίδω μια χάρη, στον ίδ.· ἀντιδιδόναι, σε Θουκ.· ἀποδιδόναι, σε Πλάτ.· χάριν ἀποστερεῖν, δεν ανταποδίδω τη χάρη που έχω λάβει, σε Πλάτ. **IV.** ευχαρίστηση, ευαρέσκεια, τινός, σε ή από κάτι, σε Πίνδ., Ευρ. κ.λπ. **V.** δαιμόνων χάρις, καθήκον που οφείλεται σε αυτούς, η λατρεία τους, σε Αισχύλ.· ομοίως, ὄρκων χάρις, σε Ευρ.· εὐκταία χάρις, ευχαριστήρια προσφορά με αφιέρωμα, σε Αισχύλ. **VI.** Ειδικότερες χρήσεις: **1.** αιτ. ενικ. ως επίρρ., χάριν τινός, για χάρη κάποιου, για την ευχαρίστησή του, για το καλό του, χάριν Ἐκτορος, σε Ομήρ. Ιλ.· γλώσσης χάριν, για να έχει

κάποιος την ευχαρίστηση της ομιλίας, δηλ. για το καλό της ομιλίας, σε Ησίοδ.· έπειτα περισσότερο ως πρόθ., Λατ. gratiâ, causâ, εξαιτίας, τοῦ χάριν; για ποιό λόγο; σε Αριστοφ.· ομοίως, ἐμὴν χάριν, σὴν χάριν, για τη δική μου, δική σου ευχαρίστηση ή το καλό, Λατ. mea, tua gratia, σε Αισχύλ., Ευρ.· επίσης, χάριν τινός, όσον αφορά σε· ἔπους σμικροῦ χάριν, σε Σοφ. **2.** με πρόθ., εἰς χάριν τινός, κάνω σε κάποιον χάρη, σε Θουκ.· οὐδὲν εἰς χάριν πράσσειν, σε Σοφ.· πρὸς χάριν πράσσειν τι, σε Σοφ.· πρὸς χάριν λέγειν, σε Ευρ. κ.λπ.· πρὸς χάριν βορᾶς, για το καλό του φαγητού μου, για την ευχαρίστηση της απόλαυσης από αυτό, σε Σοφ.· πρὸς χάριν, μόνο του, ως χάρη, ως ευεργεσία, σε Σοφ.· ἐνχάριτι, για την ευχαρίστηση κάποιου, για την ικανοποίησή του, ἐν χάριτι διδόναι ή ποιεῖν τινί τι, σε Ξεν., Πλάτ.· διὰ χαρίτων εἶναι ή γίνεσθαι τινι, έχω σχέσεις φιλίας ή αμοιβαίας εύνοιας με κάποιον, σε Ξεν. **B. 1.Χάρις,** ή, ως μυθολογικό κύριο όνομα, **Χάρις**, σύζυγος του Ηφαίστου, σε Ομήρ. Ιλ. **2.** συνήθως σε πληθ., **Χάριτες**, αἱ, οι Χάριτες ή Χάριτες, Λατ. Gratiae, που κατέχουν κάθε χάρη, και παρέχουν τη χάρη της νίκης στους αγώνες, σε Πίνδ.· σε Όμηρ. ο αριθμός τους είναι άοριστος· ο Ησίοδ. περιορίζει αρχικά τον αριθμό τους σε τρεις, Αγλαΐα, Ευφροσύνη, Θάλεια.

χάρισμα, -ατος, τό (χαρίζομαι), δωρεά, χάρη, δώρο της χάρης του Θεού, σε Κ.Δ.

χαρίσσασθαι, Επικ. απαρ. αορ. α' του χαρίζομαι.

χαριστέον, ρημ. επίθ. του χαρίζομαι· **I.** κάποιος που πρέπει να χαριστεί, τινί, σε Πλάτ. **II.** αυτός που πρέπει να χαριστεί, σε Αριστ.

χᾱριστήριος, -ον, I. αυτός που ανήκει ή αρμόζει σε έκφραση ευχαριστίας, σε Πλούτ. **II.** ως ουσ., **χαριστήριον, τό**, ευχαριστία· σε πληθ., **χαριστήρια, τά**, ευχαριστίες, σε Ξεν.

χαριτία, ή, χαριεντισμός, αστείο, σε Ξεν.

χᾱρίτο-βλέφαρος, -ον (βλέφαρον), με βλέφαρα ή μάτια όπως οι Χάριτες, σε Ανθ.

χᾱρίτο-γλωσσέω, Αττ. **-ττέω(γλῶσσα)**, μιλώ για να ευχαριστήσω, κολακεύω με τη γλώσσα, σε Αισχύλ.

χαριτώ, μέλ. **-ώσω (χάρις)**, δείχνω χάρη, ευγνωμοσύνη σε κάποιον, τινά, σε Κ.Δ. — Παθ., έχω λάβει χάρη, έχω ωφεληθεί υπερβολικά, σε Κ.Δ.

χαριτ-ώπης, -ου, ό, θηλ. **χαριτωπῖς, -ιδος (ῶψ)**, ευχάριστος στην όψη, χαριτωμένος, σε Ανθ.

χάρμα, -ατος, τό (χαίρω)· **I. 1.** με συγκεκριμένη σημασία, πηγή χαράς, χαρά, ευφροσύνη, τινί, για κάποιον, σε Ομήρ. Ιλ.· επίσης, **χάρμα τινός**, χαρά κάποιου, σε Ευρ.· συχνά σε πληθ., χαρές, ευφροσύνες, σε Ομήρ. Οδ. κ.λπ. **2.** πηγή κακεντρέχειας, σε Ομήρ. Ιλ.· **χάρματα έχθροῖς**, σε Αισχύλ. **II.** χαρά, ευφροσύνη, σε Ομήρ. Οδ., Ησίοδ.

χάρμη, ή (χαίρω), χαρά μάχης, έντονη επιθυμία μάχης, σε Όμηρ.· απ' όπου, σε μάχη, σε Ομήρ. Ιλ.

χαρμονή, ή, I. = **χάρμα I**, χαρά, σε Ευρ.· σε πληθ., χαρές, τέρψεις, σε Ευρ.· **II.** = **χάρμα II**, χαρά, ευφροσύνη, σε Σοφ., Ξεν.

χαρμόσυνος, -η, -ον (χαίρω), χαρωπός, χαρούμενος, **χαρμόσυνα ποιεῖν**, δημιουργώ χαρούμενα πράγματα, σε Ηρόδ.

χαρμό-φρων, -ονος, ό, ή (φρήν), αυτός που έχει χαρούμενη καρδιά ή καρδιά περιχαρή, σε Ομηρ. Ύμν.

χᾱρ-οπός, -ή, -όν (χαρά, ῶψ)· **1.** αυτός που έχει χαρούμενα μάτια, λαμπερά μάτια, **χαροποί λέοντες**, σε Ομήρ. Οδ., Ησίοδ.· **θῆρες**, σε Σοφ.· έπειτα, ανοιχτό μπλε ή γκρίζο χρώμα, **ῶμματά μοι γλαυκάς χαροπώτερα πολλὸν Ἀθάνας**, σε

Θεόκρ.· επίσης στους Γερμανούς, βλ. [χαροπότης](#). **2.** λέγεται για τα μάτια των νέων, που ακτινοβολούν από χαρά, χαρούμενος, ευχάριστος, σε Θεόκρ., Ανθ. **χᾶροπότης, -ητος, ἥ,** φωτεινότητα των ματιών, φωτεινό μπλε χρώμα, σε Πλούτ.

χαρτάριον, τό, υποκορ. του *χάρτης*, σε Ανθ.

χάρτηή, = το επόμ., φύλλο χαρτιού, με το οποίο οι Στωϊκοί παρέβαλλαν την ψυχή κατά τη γέννηση, (αμφιβ. προέλ.), σε Πλούτ.

χάρτης, -ου, ό, Λατ. charta, φύλλο χαρτιού, κατασκευασμένο από χωριστά στρώματα παπύρου, σε Ανθ.

χαρτός, -ή, -όν, ρημ. επίθ. του *χαίρω*. **1.** αυτός που προξενεί χαρά, δημιουργεί ευφροσύνη, καλοσφρίζει, Λατ. gratus, σε Σοφ., Πλάτ.· *χαρτά, χαρές*, σε Ευρ.· *τὸ χαρτόν*, σε Πλούτ. **2.** λέγεται για ανθρώπους, *εἰ χαρτός ἀνέλθοι*, σε Ανθ.

Χάρυβδις[ᾱ], -εως, Ιων. -ιος, ἥ, Χάρυβδις, **1.** επικίνδυνη θαλάσσια δίνη στην ακτή της Σικελίας, απέναντι από τον ιταλικό βράχο Σκύλλα, σε Ομήρ. Οδ., Ευρ. κ.λπ. **2.** γενικά, θαλάσσια δίνη, σε Ευρ. **3.** μεταφ., λέγεται για αρπακτικό άνθρωπο, Λατ. barathrum, *Χάρυβδις ἀρπαγῆς*, σε Αριστοφ. (άγν. προέλ.).

χάρων, [ᾱ], -ωνος, ό, ἥ, ποιητ. αντί *χαροπός*, από όπου, ως κύριο όνομα, *Χάρων*, ο πορθμέας της Στύγας, από τα λαμπερά και άγρια μάτια του, σε Ευρ., Αριστοφ.

Χᾶρωνίται, οί, Λατ. Orcini, Συγκλητικοί από τον κάτω κόσμο, καθώς δημιουργήθηκαν δήθεν με τη θέληση του Καίσαρα, σε Πλούτ.

χασκάζω, μέλ. -άσω, θαμιστικό του *χάσκω*, εξακολουθώ να μένω με ανοιχτό το στόμα, σε Αριστοφ.

χάσκω (√ΧΑ ή ΧΑΝ), μεταγεν. ενεστ. **χαίνω**, μέλ. *χᾶνοῦμαι*, αόρ. β' *ἔχᾶνον*, παρακ. *κέχηνα*, υπερσ. *έκεχήνειν*, Δωρ. και αρχ. Αττ. *έκεχήνη· I. 1.* Λατ. hio, ανοίγω, χάσκω, *τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών*, τότε η γη άνοιξε για μένα, δηλ. για να με καταπιεί, σε Ομήρ. Ιλ.· *πρὸς κῦμα χανών*, λέγεται για κάποιον που πνίγεται, σε Ομήρ. Οδ. **2.** στέκομαι με το στόμα ανοιχτό (σε κωμική εκδοχή), *χάσκοντες κούφαις ἐλπίσι τερπόμεθα*, σε Σόλων· *ὅτε δὴ 'κεχήνη*, όταν καθόμουν με το στόμα ανοιχτό, σε Αριστοφ.· ομοίως, *πρὸς ταῦτα κεχηνώς*, στον ίδ.· *κεχηνότες*, χάσκωντες ανόητα, στον ίδ. **3.** χασμουριέμαι (από πλήξη, ανία, κόπωση), σε Αριστοφ. **II.** σπανιότερα, μιλώ με ανοιχτό το στόμα, αρθρώνω, Λατ. hisco, με αιτ., *τὰ δεινὰ ῥήματα χανεῖν*, σε Σοφ.· *τοῦτ' ἐτόλμησεν χανεῖν*, σε Αριστοφ.

χάσμα, -ατος, τό, I. χάσμα κοίλο, ρήγμα, χάραγμα, σε Ηρόδ. κ.λπ.· λέγεται για τον Τάρταρο, σε Ησίοδ., Ευρ., Ηρόδ. **II.** = *χάσμημα*, σε Ευρ. **II.** γενικά, κάθε μεγάλη έκταση, *χάσμα πελάγεος τὸ δὴ Αἰγαῖον καλέεται*, σε Ηρόδ.

χασμάω, I. χάσκω, ανοίγω το στόμα πολύ, σε Αριστοφ. **II.** αποθ., **χασμάομαι**, σε Πλάτ.

χασμέομαι = *χασμάομαι*, μτχ. *χασμεύμενος*, σε Θεόκρ.

χάσμη, ἥ (χάσμα), χασμουρητό, σε Πλάτ.

χάσμημα, τό, μεγάλο χασμουρητό, Λατ. rictus, σε Αριστοφ.

χᾶτέω, μόνο σε ενεστ.· **I.** με απαρ., επιθυμώ πολύ να κάνω κάτι, σε Ομήρ. Οδ.· *ἀπόλ., χατέοντί περ ἔμπης*, σε Ομήρ. Ιλ.· *μάλα περ χατέουσα*, σε Ομήρ. Οδ. **II.** με γεν., επιθυμώ, έχω ανάγκη από, σε Ομήρ. Οδ.

χᾶτίζω, I. μόνο σε ενεστ., έχω ανάγκη από, επιθυμώ, με γεν., σε Όμηρ.· *ἀπόλ., οὐδὲχατίζων*, δεν έχω ανάγκη (από κάποιο πράγμα), σε Όμηρ.· *χατίζων*, αυτός που βρίσκεται σε ανάγκη, φτωχός άνθρωπος, σε Ησίοδ. **2.** είμαι ενδεής, στερούμαι, είμαι χωρίς κάτι, *χᾶτίζω ἔργοιο*, δηλ. είμαι οκνηρός, στον ίδ. — Μέσ., αποτυγχάνω, σε Αισχύλ.

χαυλι-όδους, -όδοντος, ό, ή, ουδ. -όδουν· I. με δόντια που εξέχουν ή χαυλιόδοντες, σε Ησίοδ. **II.** λέγεται για δόντια που εξέχουν, χαυλιόδοντες, *όδόντες χαυλιόδοντες*, λέγεται για δόντια κροκόδειλου, σε Ηρόδ.· επίσης, χωρίς το *όδόντας*, *τετράπουν χαυλιόδοντας φαΐνον*, χρησιμ. για τον ιπποπόταμο, σε Ηρόδ. (άγν. προέλ. του *χαυλι-*).

χαυνο-πολίτης[ι], -ου, ό, πολίτης που εξαπατάται εύκολα, που καταπίνει με ανοιχτό το στόμα όλα όσα του λένε (πρβλ. **Κεϋνναίοι**), σε Αριστοφ.

χαυνό-πρωκτος, -ον, κίναϊδος, έκλυτος, σε Αριστοφ.

χαῦνος, -η, -ον και -ος, -ον (χαΐνω)· I. αυτός που χάσκει· απ' όπου, πορώδης, σπογγώδης, χαλαρός, σε Πλάτ. **II.** μεταφ., ανούσιος, άδειος, κενός, σε Σόλωνα, Πίνδ., Αριστοφ.

χαυνότης, -ητος, ή, I. πορώδες, σπογγώδες, σε Ξεν., Πλούτ. **II.** μεταφ., κενή αλαζονεία, σε Πλάτ., Αριστ.

χαυνόω, μέλ. -ήσω, I. κάνω κάτι πορώδες ή χαλαρό. **II.** μεταφ., φουσκώνω, γεμίζω με κούφια έπαρση, σε Ευρ., Πλάτ.

χαύνωμα, -ατος, τό, χαλαρή γη, σε Πλούτ.

χαύνωσις, -εως, ή, χαλάρωση ή πλαδαρότητα· μεταφ., το να γίνεται ένα πράγμα χαλαρό, εξασθένηση της δύναμης και του βάρους του (όπως Λατ. *elevatio*), σε Αριστοφ.

χέε, Επικ. αντί *έχεε*, γ' ενικ. αορ. α' του *χέω*.

χεζητιάω, εφετικό του *χέζω*, σε Αριστοφ.

χέζω (√ΧΕΔ), μέλ. χεσοῦμαι, αόρ. α' έχεσα, αόρ. β' έχεσον, παρακ. *κέχοδα* — Παθ., *κέχεσμαι·* ανακουφίζομαι, κάνω την ανάγκη μου, σε Αριστοφ.· *πέλεθος άρτίως κεχεσμένος*, απλώς, ρίχνω τον κόπρο, σε Αριστοφ.

χειά, Ιων. χειή, ή, τρύπα, ιδίως, λέγεται για το φίδι, σε Ομήρ. Ιλ., Πίνδ. (Από *√ΧΑ, χάσκω*).

χειλο-ποτέω, μέλ. -ήσω, πίνω με τα χείλη, ρουφώ, σε Ανθ.

χειλος, -εος, Δωρ. χήλος, Αιολ. χέλλος, τό, γεν. πληθ. χειλῶν, ποιητ. δοτ. χείλεσσι· I. 1. χείλος, Λατ. *labrum*, σε Όμηρ. κ.λπ.· παροιμ., *χείλεσι γελᾶν*, γελάω με τα χείλη μόνο, χαμογελώ, μειδιώ, σε Ομήρ. Ιλ.· *χείλεα μέν τ' έδΐην' ύπερώην δ' οὐκ έδΐηνεν*, έβρεξε τα χείλη, αλλά όχι τον ουρανίσκο, δηλ. ήπια με φειδώ, σε Ομήρ. Ιλ.· *άπό χειλέων*, αντίθ. προς το *άπό καρδίας*, «με τη βοήθεια των χειλιών», σε Πλούτ. **2.** λέγεται για πουλιά, ράμφος, μύτη, σε Ευρ. **II.** μεταφ., για πράγματα, άκρη, χείλος κυπέλλου, σε Ομήρ. Οδ., Ηρόδ. κ.λπ.· χρησιμ. για τάφο, σε Ομήρ. Ιλ., Ηρόδ.· λέγεται για ποτάμια, σε Ηρόδ.

χειλόω, μέλ. -ώσω, περιβάλλω με χείλος ή άκρο, σε Ξεν.

χειμα, -ατος, τό, (βλ. **χιών)· I. 1.** χειμωνιάτικος καιρός, κρύο, παγετός, Λατ. *hiems*, σε Όμηρ. **2.** χειμώνας, ως εποχή του χρόνου, αντίθ. προς το *θέρος*, σε Ομήρ. Οδ., Αττ.· *χειμα* (αιτ. απόλ.), σε χειμώνα καιρό, σε Ομήρ. Οδ., Ησίοδ.· ομοίως, αιτ. *χειμάτι*, σε Σοφ. **II.** καταιγίδα, σε Αισχύλ., Ευρ.

χειμάδιον[ᾱ], τό, χειμερινό κατάλυμα, μέρος για να περάσει κανείς το χειμώνα, χειμαδίω χρῆσθαι *Λήμνω*, σε Δημ.· συνήθως σε πληθ., *χειμάδια πῆγνυσθαι*, κατασκευάζω τη χειμερινή κατοικία μου, σε Πλούτ.

χειμάζω, μέλ. -άσω, I. 1. περνώ το χειμώνα, αντίθ. προς το *θερίζω*, σε Αριστοφ., Ξεν. κ.λπ.· λέγεται για στρατεύματα, πηγαίνω σε μέρος για να περάσω το χειμώνα, ξεχειμωνιάζω, Λατ. *hiemare*, σε Ηρόδ., Ξεν. **II.** προξενώ καταιγίδα ή τρικυμία, *Θεοῦ τοιαῦτα χειμάζοντος*, σε Σοφ.· *όταν χειμάζη ό Θεός έν τῇ θαλάσση*, σε Ξεν. **2.** απρόσ., όπως *ὔει, νίφει, έχείμαζε ήμέρας τρεΐς* (με σημασία παρατ.), η καταιγίδα εξακολουθούσε για τρεις μέρες, σε Ηρόδ. **III.** με αιτ., ταράζω ή επιφέρω σύγχυση όπως η καταιγίδα, σε Σοφ. — Παθ.,

παρασύρομαι από καταιγίδα, πάσχω εξαιτίας της, σε Θουκ.· *χειμασθεῖς ἀνέμῳ*, στον ίδ.· μεταφ., κλυδωνίζομαι, ιδίως, λέγεται για πολιτεία που κλονίζεται όπως το πλοίο, σε Ευρ., Αριστοφ.· επίσης λέγεται για μεμονωμένα άτομα, σε Τραγ., Πλάτ.

χειμαίνω, μέλ. -*ἄνω* (*χειμα*)· **I.** παρασύρομαι από καταιγίδα — Παθ., παρασύρομαι από καταιγίδα, συνταράσσομαι, λέγεται για πλοίο, σε Ηρόδ.· μεταφ., *φόβῳ κεχείμανται φρένες*, σε Πίνδ. **II.** αμτβ., είμαι τρικυμιώδης, *θάλασσα ἄγρια χειμήνασα*, σε Ανθ.· απρόσ., *χειμαίνοντος*, όταν ο καιρός είναι τρικυμιώδης, σε Θεόκρ.

χείμαρος, ὁ (*χειμα*), πάσσαλος στον πυθμένα του πλοίου, ο οποίος τραβιόταν όταν το πλοίο έβγαине στην ξηρά, για να εκρέει το νερό της βροχής, σε Ησίοδ.

χειμάρ-ρους, -ον, σε Αττ. συνηρ. **-ρους, -ουν**, και **χείμαρ-ρος, -ον** (ρέω)· **I. 1.** αυτός που ρέει το χειμώνα, μουσκεμένος από το νερό της βροχής και το λιωμένο χιόνι, *ποταμὸς χείμαρρος*, σε Ομήρ. Ιλ., Ηρόδ.· *παρὰ ρείθροισι χειμάρροις*, σε Σοφ.· *φάραγγες ὕδατι χειμάρρῳ ρέουσαι*, σε Ευρ. **II. 1.** ως ουσ. (χωρίς το ποταμός), χείμαρρος, σε Ξεν., Δημ. **2.** όπως *χαράδρα* II. 2., σωλήνας, σε Δημ.

χειμαρ-ρώδης, -ες (εἶδος), αυτός που μοιάζει με χείμαρρο, σε Στράβ.

χειμᾶσία, Ιων. **-ίη, ἡ**, το πέρασμα του χειμώνα, ξεχειμώναισμα, σε Ηρόδ.

χειμ-ασκέω, μέλ. *-ήσω*, γυμνάζομαι μέσα στο χειμώνα, σε Πολύβ.

χειμερίζω, μέλ. *-σω*, = *χειμάζω* I, σε Ηρόδ.

χειμερινός, -ή, -όν (*χειμα*)· **1.** αυτός που ανήκει ή γίνεται τον χειμώνα, αντίθ. προς το *θερινός*, *χειμερινὰ τροπαί* (βλ. [τροπή](#) I), σε Ηρόδ., Θουκ. κ.λπ.· *τὴν χειμερινήν* (ενν. ὥρην), κατά τη διάρκεια της εποχής του χειμώνα, σε Ηρόδ. **2.** χειμερινός, σε Θουκ.· βλ. [χειμέριος](#).

χειμέριος, -α, -ον και -ος, -ον (*χειμα*)· **1.** χειμερινός, θυελλώδης, σε Ομήρ. Ιλ., Ησίοδ., Σοφ.· *ὥρῃ χειμερῇ*, η εποχή του χειμώνα ή των καταιγίδων, σε Ομήρ. Οδ., Ησίοδ.· *ἡμᾶρ χειμέριον*, σε Ομήρ. Ιλ.· *οἱ χειμεριώτατοι μῆνες*, οι πιο χειμερινοί, οι πιο θυελλώδεις μήνες, σε Ηρόδ.· *χειμερία νύξ*, θυελλώδης νύχτα (την ώρα του καλοκαιριού), σε Θουκ.· *ἀκτὰ χειμερία κυματοπλήξ*, ακτή που πλήττεται από θυελλώδη κύματα, σε Σοφ. **2.** μεταφ., *χειμερία λύπη*, υπερβολική λύπη, σε Σοφ.· *χειμέριος*, γενικά σημαίνει χειμερινός, θυελλώδης, *χειμερινός*, αυτός που ανήκει στην εποχή του χειμώνα.

χειμο-φύγέω (φεύγω), αποφεύγω το χειμώνα ή τη χειμερινή εποχή, σε Στράβ.

χειμών, -ῶνος, ὁ (βλ. [ζιών](#))· **I. 1.** χειμώνας, αντίθ. προς το *θέρος*, σε Ομήρ. *Ιλ.*, *Αττ.*· *χειμῶνος*, την ώρα του χειμώνα, σε Ξεν.· *τοῦ χειμῶνος*, κατά τη διάρκεια του χειμώνα, σε Θουκ.· *χειμῶνα*, στη διάρκεια του χειμώνα, σε Σοφ.· *τὸν χειμῶνα*, κατά τον χειμώνα, σε Ηρόδ., Ξεν. **2.** το χειμερινό σημείο του ορίζοντα, ο βορράς, *Βορέας καὶ χειμῶν*, σε Ηρόδ. **II. 1.** χειμερινός καιρός, χειμερινή θύελλα και γενικά θυέλλα, σε Όμηρ., Ηρόδ., *Αττ.*· *χειμῶν κατερράγη*, σε Ηρόδ.· *ἐπέπεσέ σφι χειμῶν μέγας*, στον ιδ.· *ὥρσε θεὸς χειμῶνα*, σε Αισχύλ.· *χειμῶν νοτερός*, καταιγίδα με βροχή, σε Θουκ.· σε πληθ., *ὕπο τῶν χειμῶνων*, με την έννοια των χειμερινών θυελλών, σε Ηρόδ. **2.** μεταφ., *θεόσσυτος χειμῶν*, καταιγίδα συμφορών που στάλθηκε από τους θεούς, σε Αισχύλ.· *δορὸς ἐν χειμῶνι*, μέσα στη θύελλα της μάχης, σε Σοφ.· *θολερῶ χειμῶνι νοσήσας*, λέγεται για τη μανία του Αίαντα, σε Σοφ.

χείρ, ἡ. *χειρός, χειρί, χεῖρα*, δυϊκ. *χεῖρε, χεροῖν*, πληθ. *χεῖρες, χερῶν, χερσί, χεῖρας*· η παραλήγουσα συνήθως βραχεία, όταν η λήγουσα είναι μακρά· αλλά οι ποιητές χρησιμοποιούν τη λήγουσα μακρά ή βραχεία, όπως απαιτεί το μέτρο, *χειρός, χερί, χέρα, χέρε, χέρες, χέρας*, ποιητ. τύποι, δοτ. πληθ. *χείρεσι, χείρεσσι, χέρεσσι*· αιτ. πληθ. *χέρρας*· **I.** χέρι, σε Όμηρ. κ.λπ.· επίσης το χέρι και ο αγκώνας, *χεῖρα μέσσην ἀγκῶνος ἐνερθεν*, σε Ομήρ. *Ιλ.*· *χεῖρες ἀπ' ὤμων ἀῖσσαντο*, σε Ησίοδ.· ομοίως, *ἐν χερσὶ πεσεῖν*, μέσα στα χέρια, σε Ομήρ. *Ιλ.* κ.λπ.· *ἄκρη χεῖρ*, λέγεται για να δηλώσει τη διάκριση του χεριού από τον αγκώνα, σε Ομήρ. *Ιλ.* **II.** Ειδικότερες χρήσεις: **1.** λέγεται για να δηλώσει τη θέση, *ἐπ' ἀριστερὰ χειρός*, σε Ομήρ. *Οδ.*· *ἐπὶ δεξιὰ χειρός*, σε Πίνδ.· *λαιᾶς χειρός*, με το αριστερό χέρι, σε Αισχύλ.· *ποτέρας τῆς χειρός*; με ποιο χέρι; σε Ευρ. **2.** δοτ. συνήθως με ρήματα τα οποία δηλώνουν τη χρήση των χεριών, *χειρὶ λαβεῖν, χερσὶν ἐλέσθαι* κ.λπ., σε Όμηρ. κ.λπ. **3.** η γεν. χρησιμοποιείται όταν κάποιος παίρνει κάποιον από το χέρι, *χειρὸς ἔχειν τινά*, σε Ομήρ. *Ιλ.*· *χειρὸς ἐλῶν*, στο ιδ. **4.** η αιτ. χρησιμοποιείται όταν κάποιος παίρνει το χέρι κάποιου, *χεῖρα γέροντος ἐλῶν*, σε Ομήρ. *Ιλ.*· *χεῖράς τ' ἀλλήλων λαβέτην*, σε ένδειξη καλής πίστης, σε Ομήρ. *Ιλ.* **5.** άλλες χρήσεις της αιτ.: **α)** λέγεται για τους ικέτες, *χεῖρας ἀνασχεῖν θεοῖς*, δηλ. σε προσευχή, σε Ομήρ. *Ιλ.*· *ἀμφὶ δὲ χεῖρας δειρῆ βάλλ' Ὀδυσῆϊ και Ἀρήτης βάλε γούνασι χεῖρας Ὀδυσσεύς*, σε Ομήρ. *Οδ.*· επίσης, *χεῖρας αἶρειν*, το σήκωμα χεριού κατά την ψηφοφορία, σε Ξεν. κ.λπ.· *χεῖρα ὑπερέχειν τινός ή τινί*, κρατώ το χέρι πάνω από κάποιον, ως προστάτης, σε Ομήρ. *Ιλ.* **β)** λέγεται με αρνητική σημασία, *χεῖρας ή χεῖρα ἐπιφέρειν τινί, ἐφίναί τινί*, σε Όμηρ. **γ)** *χεῖρας ἀπέχειν τινός*, κρατώ τα χέρια μου μακριά από κάποιον ή κάτι, *Λατ. abstinere manus a aliquo*, στον ιδ. **6.** με πρόθ., *ἀπὸ χειρὸς λογίζεσθαι*, λογαριάζω πρόχειρα, άξεστα, σε Αριστοφ.· *διὰ χερῶν λαβεῖν*, κυριολεκτικά, παίρνω κάτι ανάμεσα στα χέρια μου, σε Σοφ.· *διὰ χειρὸς ἔχειν*, έχω στο χέρι μου, δηλ. κάτω από την εξουσία μου, σε Θουκ.· και ομοίως, ασχολούμαι με κάποια εργασία, στον ιδ.· ομοίως, *εἰς χεῖρας λαμβάνειν*, παίρνω κάτι στα χέρια μου, αναλαμβάνω, σε Ευρ.· *ἄγεσθαί τι ἐς χεῖρας*, σε Ηρόδ.· *ἐς χεῖρας ἰκέσθαι τινός*, πέφτω στην εξουσία κάποιου, σε Ομήρ. *Ιλ.*· *ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, ἰέναι τινί*, χτυπιέμαι με κάποιον ή ερχόμαστε σε συμπλοκή, *Λατ. manum conserere cum aliquo*, σε Αισχύλ., Σοφ., Ηρόδ.· ομοίως, *ἐς χερῶν νόμον ἀπικέσθαι*· επίσης, *εἰς χεῖρας δέχεσθαι ή ὑπομένειν*, αναμένω την επίθεσή τους, σε Ξεν., Θουκ.· *ἐκ χειρός, πλησίον, από κοντά*, *Λατ. cominus*, σε Ξεν.· *ἐν χερσὶ ή ἐν χειρὶ ἔχειν*, όπως *διὰ χειρὸς ἔχειν*, έχω στο χέρι, είμαι απασχολημένος με κάτι, σε Ηρόδ., Πλάτ.· *ἐν χερσὶ*, από κοντά, *Λατ. cominus*, σε Θουκ.· *κατὰ χειρός*, λέγεται για το πλύσιμο των χεριών πριν από το φαγητό, *ὕδωρ κατὰ χειρός ή κατὰ χειρὸς ὕδωρ* (ενν. *φερέτω τις*), σε

Αριστοφ.· *μετὰ χερσὶν ἔχειν*, ανάμεσα δηλ. μέσα στα χέρια, σε Ομήρ. Ιλ.· αλλά, *μετὰ χειρᾶς ἔχειν*, έχω στα χέρια, ασχολούμαι με κάτι, σε Ηρόδ., Θουκ.· *πρὸ χειρῶν*, μπροστά και πολύ κοντά σε κάποιον, σε Σοφ., Ευρ.· *πρὸς χειρᾶ*, προς ένα σημείο που δείχνει το χέρι μου, σε Σοφ.· *ὑπὸ χειρᾶ ποιεῖσθαι*, φέρνω κάποιον κάτω από την εξουσία μου, τον έχω του χεριού μου, σε Ξεν.· πρβλ.

ὑποχείριος, **III**. λέγεται για να δηλώσει ενέργεια ή έργο, αντίθ. προς τα απλά λόγια, σε πληθ. *ἔπessin καὶ χερσὶν ἀρήξιν*, σε Ομήρ. Ιλ.· *χερσὶν τε ποσὶν τε*, στο ιδ.· *χερσὶν ἢ λόγῳ*, σε Σοφ.· *μιᾷ χειρί*, με το ένα χέρι, σε Δημ.· *χειρί τε ποδί καὶ πάσῃ δυνάμει*, σε Αισχίν.· ιδίως, λέγεται για έργα βίας, *πρὶν χειρῶν γεύσασθαι*, πριν δοκιμάσουμε τη βία, σε Ομήρ. Οδ.· *ἀδίκων χειρῶν ἄρχειν*, κάνω αρχή της αδικίας, σε Ξεν. **IV**. όπως Λατ. manus, σώμα ανδρῶν, ποσό, αριθμός, σε Ηρόδ., Θουκ.· *πολλῇ χειρί*, σε Ευρ.· *οἰκεία χεὶρ*, λέγεται για *χεὶρ οἰκετῶν*, στον ιδ. **V**. το χέρι κάποιου, δηλ. η γραφή, το γράψιμο, σε Κ.Δ.· επίσης έργο με το χέρι, έργο τέχνης, *σοφαὶ χέρες*, σε Ανθ. **VI**. λέγεται για κάθε εργαλείο που μοιάζει με χέρι: **1**. μέρος της πανοπλίας ή όπλο, σε Ξεν. **2**. *χεὶρ σιδηρᾶ*, είδος αρπάγης, αρπάγη, σε Θουκ.

χειρᾶγωγέω, μέλ. -ήσω, οδηγώ κάποιον από το χέρι, απόλ., σε Λουκ.

χειρ-ᾠγωγός, ό, κάποιος που οδηγεί κάποιον από το χέρι, καθοδηγητής, οδηγός, σε Κ.Δ.

χειρ-απτᾶζω, μέλ. -άσω (ἄπτω), αγγίζω με το χέρι, παίρνω με το χέρι, πιάνω, σε Ηρόδ.

χείρεςσι, Επικ. δοτ. πληθ. του *χείρ*.

χειριδωτός, -όν, αυτός που έχει μανίκια, *κιθὼν χειριδωτός*, λέξη από τους Ασιάτες, σε Ηρόδ.· πρβλ. **ἔξωμῖς**.

χείριος, -α, -ον, = *ὑποχείριος*, μέσα στα χέρια, κάτω από τη δύναμη ή τον έλεγχο, σε Ευρ.· συνηθέστερα με ρήμα, *χειρίαν ἀφείς τινι*, με έχεις αφήσει ως αιχμάλωτο σε κάποιον άλλο, σε Σοφ.· *χείριον λαβεῖν τινα*, λαμβάνω κάποιον υπό την εξουσία μου, σε Ευρ.

χειρίς, -ιδος, ή (χείρ), κάλυμμα για το χέρι, γάντι, σε Ομήρ. Οδ., Ξεν.· επίσης, κάλυμμα του χεριού, μανίκι, όπως αυτά που φορούσαν οι Πέρσες, Λατ. manica, σε Ηρόδ.

χειρο-δάϊκτος[ᾱ], -ον (δαΐζω), αυτός που φονεύεται από χέρι, σε Σοφ.

χειρό-δεικτος, -ον (δείκνυμι), Λατ. digito monstratus, δακτυλοδεικτούμενος, φανερός, σε Σοφ.

χειρο-δίκης[ῖ], -ου, ό (δίκη), κάποιος που επιβάλλει το δίκιο του με τα χέρια, χρησιμοποιεί το δίκαιο της πυγμής, σε Ησίοδ.

χειρο-δράκων[ᾱ], -οντος, ό, αυτός που έχει φίδια αντί για χέρια, σε Ευρ.

χειρο-ήθης, -ες (ἥθος)· **1**. αυτός που μπορεί εύκολα να γίνει αντικείμενο μεταχείρισης, ευχεύριστος· λέγεται για ζώα, υπάκουος, ήμερος, πειθήνιος, Λατ. mansuetus, σε Ηρόδ., Ξεν. **2**. λέγεται για πράγματα, υποφερτός, σε Πλούτ.

χειρό-μακτρον, τό, ύφασμα για το σκούπισμα των χεριῶν, πετσέτα, πετσέτα φαγητού, Λατ. mantile, σε Ηρόδ., Ξεν.

χειρο-μύλη[ῶ], ή, χειροκίνητος μύλος, σε Ξεν.

χειρο-νομέω, μέλ. -ήσω, κινώ τα χέρια μου με φιγούρες παντομίμας, κάνω χειρονομίες, σε Ξεν.· *τοῖσι σκέλεσι χειρονομεῖν*, λέγεται για κάποιον που στέκεται πάνω στο κεφάλι του, σε Ηρόδ.

χειρονομία, ή, χειρονομία, σε Λουκ.

χειρο-πληθής, -ές (πλήθος), αυτός που γεμίζει τα χέρια, *λίθος*, σε Ξεν.· *κορύνη*, σε Θεόκρ.

χειρο-ποιέω, φτιάχνω με το χέρι — Μέσ., *χειροποιεῖται τάδε*, διαπράττει αυτές τις ενέργειες, σε Σοφ.

χειρο-ποίητος, -ον, αυτός που έχει φτιαχτεί με το χέρι, τεχνητός, αντίθ. προς το *αὐτοφυής* (φυσικός), σε Ηρόδ.· *φλὸξ χειροποίητη*, φωτιά που άναψε από χέρι ανθρώπου, σε Θουκ.

χειρο-τένων, -οντος, ό, ή, αυτός που έχει τα χέρια τεντωμένα, λέγεται για τον κάβουρα, σε Βατραχομ.

χειρότερος, -α, -ον, Επικ. αντί *χείρων*, σε Ομήρ. Ιλ., Ησίοδ.

χειροτέχνημα, -ατος, τό, έργο τέχνης, σε Βάβρ.

χειρο-τέχνης, -ου, ό, αυτός που εργάζεται με τα χέρια, τεχνίτης, σε Αριστοφ. κ.λπ.· *τίς ό χειροτέχνης ίατορίας*; ποιος είναι ο επιδέξιος γιατρός; σε Σοφ.

χειροτεχνία, ή, εργασία με το χέρι, σε Πλάτ.

χειροτεχνικός, -ή, -όν, 1. αυτός που ανήκει ή ταιριάζει σε χειροτεχνία, επιδέξιος, *χειροτεχνικώτατος*, σε Αριστοφ. **2.** λέγεται για τεχνίτες, σε Πλάτ.

χειροτονέω, μέλ. -ήσω (χειρότονος)· **I.** σηκώνω ψηλά το χέρι μου με σκοπό να ψηφίσω, σε Πλούτ., Λουκ. **II. 1.** με αιτ. προσ., ψηφίζω κάποιον, εκλέγω, κυρίως με ανάταση των χειρών, σε Αριστοφ., Δημ. — Παθ., εκλέγομαι, σε Αριστοφ. κ.λπ.· *χειροτονηθῆναι*, εκλογή με ανάταση χειρών, αντίθ. προς το *λαχεῖν*, εκλογή με κλήρο, σε Πλάτ. κ.λπ. **2.** με αιτ. πράγμ., ψηφίζω για κάτι, σε Δημ.· ομοίως, με απαρ., ψηφίζω να..., σε Αισχίν. — Παθ., *κεχειροτόνηται ὕβρις εἶναι*, ψηφίστηκε, ορίστηκε, αποφασίστηκε ότι είναι ὕβρις, σε Δημ.

χειροτονητός, -ή, -όν, ρημ. επίθ., εκλεγμένος με ανάταση χειρών, σε Αισχίν.· ἀρχή χειροτονητή, εκλεγμένη αρχή, αντίθ. προς το *κληρωτή*, σε Αισχίν.

χειροτονία, ή, 1. ψηφοφορία ή εκλογή με ανάταση χειρών, σε Θουκ. **2.** εκλογή, Λατ. *suffragium*, σε πληθ., σε Αισχίν.

χειρό-τονος, -ον (τείνω), αυτός που σηκώνει τα χέρια, *λitaι χειρότονοι*, δεήσεις που γίνονται με υψωμένα τα χέρια, σε Αισχίν.

χειρουργέω (χειρουργός)· **1.** κάνω κάτι με τα χέρια, εκτελώ, ιδίως, λέγεται για πράξεις βίας, σε Θουκ., Αισχίν. **2.** έχω στο χέρι, ασκώ πρακτικώς, σε Αριστ.

χειρούργημα, -ατος, τό, εργασία με τα χέρια, σε Πλάτ.

χειρουργία, ή, I. εργασία με τα χέρια, άσκηση χειροτεχνίας ή τέχνης, δεξιότητα, σε Πλάτ. **II.** χειροτεχνία, στον ίδ.· ιδίως, άσκηση της χειρουργικής, χειρουργία.

χειρουργικός, -ή, -όν, αυτός που ανήκει ή ταιριάζει σε εργασία των χειρών, σε Αριστ.

χειρ-ουργός, -όν (*ἔργω)· **I.** αυτός που κάνει κάτι με το χέρι, σε Πλούτ. **II.** *χειρουργός, ό*, γιατρός που κάνει εγχειρήσεις, χειρουργός, σε Πλούτ., Ανθ.

χειρόω, μέλ. -ώσω (χείρ)· **I.** φέρνω κάτι μέσα στο χέρι μου, καταφέρνω, εξουσιάζω υποτάσσω, σε Αριστοφ. **II. 1.** συνηθέστερα σε Μέσ., μέλ. *-ώσομαι*, αόρ. *α' έχειρωσάμην*, παρακ. *κεχείρωμαι*· νικώ, καταβάλλω, υποτάσσω, σε Ηρόδ., Τραγ. κ.λπ.· *αιχμαλωτίζω*, σε Ευρ.· ομοίως, *τήνδ' έχειρούμην ἄγραν*, γίνομαι κύριος αυτής της λείας, σε Σοφ. **2.** χωρίς την έννοια της βίας, τιθασεύω, ημερώνω, σε Ξεν. κ.λπ. **III.** *χειροῦμαι*, επίσης Παθ., υποτάσσομαι, κυριεύομαι, σε Τραγ.· μέλ. *χειρωθήσομαι*, σε Δημ.· αόρ. *α' έχειρώθην*, σε Ηρόδ., Σοφ.· παρακ. *κεχείρωμαι*, σε Αισχύλ., Θουκ.

χείρωμα, -ατος, τό, I. 1. αυτό το οποίο κατακτάται, κατάκτηση, σε Αισχύλ. **2.** έργο βίας, επίθεση, σε Σοφ. **II.** εργασία που έγινε με τα χέρια, *τυμβοχόα χειρώματα*, λέγεται για χώμα που ρίχνεται πάνω στον τάφο, σε Αισχύλ.

χείρων, ό, ή, ουδ. *χείρον*, ουδ. -ονος, αιτ. -ονα· ονομ. και αιτ. πληθ. *χείρονες*, -ας, *χείρονα*, συνηρ. στον Αττ. πεζό λόγο, *χείρους*, *χείρω*· δοτ. *χείροσι*, ποιητ. *χειρόνεσσι* (για Επικ. και Δωρ. τύπους **χερείων, χερήων**, ποιητ. **χειρότερος** και **χερειότερος**, βλ. αυτ.)· ανώμ. συγκρ. του *κακός* (από *√XEP*, βλ. **χερείων** II)· **I. 1.** λέγεται για ανθρώπους, χειρότερος, προστυχότερος, υποδεέστερος, σε Όμηρ. κ.λπ.· *σὺ μὲν ἐσθλός, ἐγὼ δὲ σέθεν πολὺ χείρων*, σε Ομήρ. Ιλ.· με ηθική έννοια, χειρότερος από τους άλλους, πανούργος, σε Σοφ., Θουκ. κ.λπ.

2. χειρότερος σε ποιότητα, κατώτερος, σε Ομήρ. Ιλ.· *χείρων ἐς τὴν ἀρετὴν*, σε Πλάτ.· *χείρων τὰ πολεμικά*, σε Ξεν.· με απαρ., *χείρων ποιεῖν*, στον ίδ. **II. 1.** λέγεται για πράγματα, κατώτερος, σε Ομήρ. Ιλ., Ξεν. **2.** χειρότερος, σοβαρότερος, σφοδρότερος, βαρύτερος, νόσος, σε Ευρ.· *μοῖρα*, σε Πλάτ. **III.** ουδ. χρησιμ. και: **1.** ως ους., *τὰ χερείονα*, η χειρότερη συμβουλή, λανθασμένη συμβουλή, σε Ομήρ. Ιλ.· *ἐπὶ τὸ χείρον, τρέπεσθαι, κλίνειν*, εκπίπτω, γίνομαι χειρότερα, σε Ξεν. **2.** *ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ χείρόν* (ενν. *ἐστί*) ή *χείρον* (ενν. *ἔσται*), αυτό είναι ή θα γίνει χειρότερο για κάποιον, σε Ομήρ. Οδ., Ξεν.· *οὐ χείρον*, σε μια απάντηση, δεν θα κάνεις άσχημα, σε Αριστοφ. **3. α)** ως επίρρ., όπως Λατ. *pejus*, χειρότερο, *χείρον βουλευέσθαι*, σε Θουκ.· *βιῶναι ζῆν*, σε Πλάτ. **β)** σε μικρότερο βαθμό, λιγότερο, σε Ξεν. κ.λπ.

B. υπερθ. **χείριστος**, -η, -ον, χείριστος, Λατ. *pessimus*, σε Πλάτ. κ.λπ.· ιδίως, *οἱ χείριστοι*, άνθρωποι κατώτατου επιπέδου, σε Ξεν.

Χείρων, -ονος, Αιολ. **Χέρρων, ό (χείρ)**, Χείρων, ένας από τους Κενταύρους, διάσημος χειρουργός (πρβλ. **χειρουργός** II), δάσκαλος του Αχιλλέα, σε Ομήρ. Ιλ.

χειρ-ώνας, -ακτος, ό, κάποιος που είναι κύριος των χειρών του, (*ἄναξτων χειρῶν*), δηλ. αυτός που εργάζεται με τα χέρια του, τεχνίτης, δημιουργός, σε Ηρόδ.

χειρωναξία, Ιων. -ίη, ή, εργασία με το χέρι, τέχνη, σε Ηρόδ., Αισχύλ.

Χειρώνις (ενν. *βιβλος*), -ίδος, ή, βιβλίο χειρουργικής, σε Ανθ.

χείσομαι, μέλ. του *χανδάνω*.

χείω, Επικ. αντί *χέω*, χύνω.

χελεύς, -έως, ό, = *χέλυσ*, σε Ησύχ.

χελιδόνειος, -ον, βλ. **χελιδόνιος**.

χελιδόνιον, τό, φυτό, σε Θεόκρ., Ανθ.

χελιδόνιος ή -ειος, -α, -ον (χελιδών), αυτός που ανήκει στο χελιδόνι, όμοιος με χελιδόνι, ιδίως με χρώμα όμοιο με το χρώμα του λαιμού του χελιδονιού, ερυθρός-μελαμψός, κοκκινόμαυρος, σε Αριστοφ.

χελιδονίς, -ίδος, ή, ποιητ. αντί *χελιδών*, σε Ανθ.

χελιδόνισμα, -ατος, τό, τραγούδι του χελιδονιού, παλιό τραγούδι που το τραγουδούσαν κατά την επιστροφή των χελιδονιών, πρβλ. Αριστοφ. Όρν. 1410 κ.ε.

χελιδών, -όνος, ή, κλητ. *χελιδόν*, επίσης *χελιδοῖ* (όπως αν προερχόταν από ονομ. *χελιδά*)· χελιδόνι, σε Ομήρ. Οδ. κ.λπ. **I.** η λαλιά του χελιδονιού χρησιμοποιήθηκε παροιμ. για τις βάρβαρες γλώσσες από τους Έλληνες, σε Αισχύλ.· *χελιδόνων μουσεῖα* (βλ. **μουσεῖον**)· παροιμ., επίσης, *μία χελιδών ἔαρ οὐ ποιεῖ*, σε Αριστ. **II.** η μαλακή ουσία στην οπλή του αλόγου· λέγεται έτσι επειδή έχει μορφή διχάλας όπως η ουρά του χελιδονιού, σε Ξεν.

χελύνη[ν], ή, = *χεῖλος*, χεῖλος, σε Αριστοφ.

χέλυσ, -υος, ή, χελώνα, Λατ. *testudo*· **I.** έπειτα, από τότε που ο Ερμής κατασκεύασε λύρα, τεντώνοντας χορδές επάνω σε όστρακο χελώνας, η λέξη *χέλυσ* έφτασε να σημαίνει λύρα, σε Ομηρ. Ύμν., σε Ερμ., Ευρ. **II.** κυρίως

στήθος, στέρνο από την ομοιότητα του σχήματός του με τη ράχη της χελώνας, σε Ευρ.

χελώνη, ἡ, χελώνα, σε Ομηρ. Ὑμν., Ηρόδ. **I.** παροιμ., λέγεται για την αναισθησία, *ὶὼ χελῶναι μακάριαι τοῦ δέρματος*, ω χελώνες ευτυχισμένες στο χοντρό δέρμα σας! σε Αριστοφ. **II.** όπως το Ρωμ. *testudo*, σκεπή που δημιουργείται από ασπίδες που σκεπάζουν η μία την άλλη όπως οι φολίδες στη ράχη της χελώνας, που χρησιμοποιείται ως προστατευτικό μέσο κατά την έφοδο στα τείχη μιας πόλης· έπειτα, γενικά, κινητή οροφή για την προστασία των πολιορκητών, σε Ξεν.

χέννιον, τό, είδος μικρού ορτυκιού, σε Ανθ.

χέρᾱδος, -εος, τό, λάσπη, άμμος, χαλίκια και σκουπίδια, λάσπη που κατεβάζουν οι χείμαρροι, σε Ομήρ. Ιλ. (αμφιβ. προέλ.).

χεριότερος, -α, -ον, Επικ. αντί του επομ., σε Ομήρ. Ιλ.

χερείων, Δωρ. χερήων, ό, ή, I. 1. Επικ. αντί *χείρων*, χειρότερος, κατώτερος, σε τάξη, αξία ή περιουσία, σε Όμηρ. **2.** λέγεται για πράγματα, *οὔ τι χέρειον*, δεν είναι το χειρότερο πράγμα, δηλ. είναι το καλύτερο, σε Ομήρ. Οδ. **II.** πέρα από αυτό, έχουμε αρκετούς ανώμ. τύπους (όπως αν προερχόταν από ονομ.

χέρης), δοτ. *χέρηϊ*, αιτ. *χέρεια*, ονομ. πληθ. *χέρηες*, αιτ. ουδ. *χέρεια*, όλα χρησιμ. με συγκρ. έννοια, *χάσεται ἀνδρὶ χέρηϊ*, θα θυμώσει με κάποιον άνθρωπο κατώτερης τάξης, σε Ομήρ. Ιλ.· *έσθλὰ μὲν έσθλός έδυνε, χέρεια δέ χείρονι δόσκειν*, όπου *έσθλὰ έσθλός* και *χέρεια χείρονι* είναι προφανώς αντίστοιχα, σε Ομήρ. Ιλ.· με γεν., *είδοχέρεια μάχη*, πιο εχθρικός με τον εαυτό του, σε Ομήρ. Ιλ.· *χέρεια πατρός*, σε Ομήρ. Οδ.

χέρεσσι, Επικ. δοτ. πληθ. του *χείρ*.

χερι-άρης[ᾱ], -ου, ό (*ἀραρίσκω*), επιδέξιος στα χειρωνακτικά έργα, επιδέξιος, σε Πίνδ.

χερι-φῦρης, -ές (φύρω), φτιαγμένος ή δημιουργημένος από το χέρι, σε Ανθ.

χερμάδιον, [ᾱ], τό, μεγάλη πέτρα, λίθος που χρησιμ. ως βλήμα, σε Όμηρ. (αμφιβ. προέλ.).

χερμάς, -άδος, ή, Ομηρικό *χερμάδιον*, σε Πίνδ., Αισχύλ.

χερμαστήρ, -ῆρος, ό, σφενδονιστής, *χερμαστήρ ρίνός*, δέρμα σφεντόνας, στο οποίο τοποθετείται και εκτοξεύεται η πέτρα, σε Ανθ.

χερνής, -ῆτος, Δωρ. χερνάς, -ᾱτος, ό, 1. κάποιος που ζει από τα χέρια του, μεροκαματιάρης, φτωχός άνθρωπος, σε Ανθ. **2.** ως επίθ., φτωχός, ενδεής, *έν δόμοις χερνήσι*, σε Ευρ. (αμφιβ. προέλ.).

χερνήτης, -ου, ό, = *χερνής*, σε Αισχύλ.

χερνητικός, -ή, -όν, αυτός που ανήκει ή ταιριαζει στον μεροκαματιάρη· *τό χερνητικόν*, η εργατική τάξη του δήμου, σε Αριστ.

χερνήτης, -ιδος, θηλ. του *χερνήτης*, γυναίκα που εργάζεται για τον καθημερινό μισθό, σε Ομήρ. Ιλ.

χέρ-νῖβον, τό, δοχείο με νερό για το πλύσιμο των χεριών, λεκάνη, σε Ομήρ. Ιλ.

χερνίπτομαι, μέλ. -ψομαι (χείρ, νίζω)· 1. Μέσ., πλένω τα χέρια μου, ιδίως, πριν από θυσία, σε Ομήρ. Ιλ., Αριστοφ. κ.λπ. **2.** ραντίζω με αγιασμένο νερό, εξαγνίζω ή καθαρίζω με αυτό, σε Ευρ.

χέρνιψ, -ιβος, ή, 1. νερό για πλύσιμο των χεριών, πριν από τα γεύματα, ή πριν από θυσίες και θρησκευτικές τελετές, σε Ομήρ. Οδ., Αριστοφ. **2.** πληθ.

χέρνιβες, εξαγνισμοί με αγιασμένο νερό, σε Ευρ.· *είργεσθαι χέρνιβος*, αποκλείονται από τη χρήση, όσοι μολύνθηκαν από αιματοχυσία, σε Δημ.·

χέρνιβας νέμειν, επιτρέπω τη χρήση αυτών, σε Σοφ.· *χερνίβων κοινωνός*,

μέτοχος αυτών, δηλ. σύνοικος, , σε Αισχύλ. **3.** σπανίως, λέγεται για σπονδές προς τιμή των νεκρών, σε Αισχύλ., Σοφ.

χερο-μύσής, -ές (μύσος), αυτός που μολύνει το χέρι, σε Αισχύλ.

χερό-πληκτος, -ον, αυτός που έχει πληγεί από χέρι, *χερόπληκτοι δοῦποι*, ήχος από χτύπημα με το χέρι, σε Σοφ.

χερός, ποιητ. αντί *χειρός*, γεν. του *χείρ*.

χερρό-νησος, ή, Αττ. αντί *χερσόνησος*.

χερρός, Αιολ. αντί *χειρός*, γεν. του *χείρ*.

χερσαῖος, -α, -ον (χέρσος), αυτός που βρίσκεται ή που ανήκει στην ξηρά, *ὄρνιθες χερσαῖαι*, πουλιά της ξηράς, αντίθ. προς *λιμναῖοι*, σε Ηρόδ.· *χερσαῖος κροκόδειλος*, κροκόδειλος, στον ίδ.· επίσης, λέγεται για ανθρώπους της ξηράς, αντίθ. προς τους ανθρώπους της θάλασσας, σε Ευρ., Θουκ.· *κῦμα χερσαῖον στρατοῦ*, στρατός, αντίθ. προς τον στόλο, σε Αισχύλ.

χερσεύω, ζω στην ξηρά, κάνω κάτι ξηρό ή άγονο, σε Ξεν.

χερσόθεν, επίρρ. (*χέρσος*)· **I.** από την γη, σε Ευρ. **II.** από την ξηρά, σε Πίνδ.

χερσόθι, επίρρ., πάνω στη γη, σε Ανθ.

χέρσονδε, επίρρ. (*χέρσος*), προς ή στη γη, σε Ομήρ. Ιλ., Θεόκρ.

χερσονησίζω, Αττ. **χερρ-**, μέλ. *-ίσω*, σχηματίζω *χερσόνησον*, σε Πολύβ.

χερσονήσιος, μεταγεν., Αττ. **χερρ-, -α, -ον,** αυτός που ανήκει ή που μοιάζει με χερσόνησο· αυτός που ανήκει στη Θρακική χερσόνησο, σε Ευρ.

χερσονησίτης[ι], μεταγεν., Αττ. **χερρ-, -ου, ό,** κάτοικος της Θρακικής χερσονήσου, σε Ξεν., Δημ.

χερσονησο-ειδής, μεταγεν., Αττ. **χερρ-, -ές (εἶδος),** όμοιος με χερσόνησο, χερσονησοειδής, λέγεται για τη χερσόνησο του Αθω, σε Ηρόδ.

χερσό-νησος, μεταγεν., Αττ. **χερρό-, ή, I.** γη που μοιάζει με νησί, δηλ.

χερσόνησος σε Ηρόδ. **II. 1.** ως κύριο όνομα, η Θρακική χερσόνησος, δηλ. η χερσόνησος της Θράκης που βρίσκεται κατά μήκος του Ελλησπόντου, σε Ηρόδ.· επίσης, η χερσόνησος του Ταύρου, η Κριμαία, σε Ηρόδ.· η χερσόνησος ανάμεσα στην Επίδαυρο και την Τροιζήνα, σε Θουκ.

χέρσος, μεταγεν., Αττ. **χέρρος, ή, I.** ξηρή γη, *ἐπὶ χέρσου*, αντίθ. προς το *ἐν πόντῳ*, σε Ομήρ. Οδ.· *κύματα κυλινδόμενα προτὶ χέρσον*, σε Ομήρ. Οδ.· *κῦμα χέρσῳ ῥηγνύμενον*, σε Ομήρ. Ιλ.· *χέρσῳ*, πάνω ή από τη γη, σε Αισχύλ., Ευρ.

II. 1. ως επίθ., *χέρσος, -ον*, ξηρός, στερεός, αυτός που βρίσκεται πάνω στη γη, σε Ηρόδ.· *ἐν κονίᾳ χέρσῳ*, αντίθ. προς το *πόντῳ*, σε Πίνδ. **2.** ξηρός, σκληρός, άγονος, σε Ηρόδ., Σοφ.· *χέρσος λιμῆν*, λιμάνι που αφέθηκε να ξηραθεί, σε Ανθ. **3.** μεταφ., στείρος, χωρίς παιδιά, άτεκνος, λέγεται για γυναίκες, σε Σοφ.· με γεν., στερημένος από κάτι, *πυρὰ χέρσος ἀγλαῖσμάτων*, σε Ευρ. (πιθ. από την ίδια ρίζα με το *ξηρός*).

χερύδριον, τό, υποκορ. του *χείρ*, σε Μόσχ.

χεσεῖω, εφετικό του *χέζω*, Λατ. *cacaturio*, σε Αριστοφ.

χεῦαι, Επικ. αντί *χέαι*, απαρ. αορ. α' του *χέω*· **χεῦε, χεῦαν,** Επικ. γ' ενικ. και πληθ.

χεῦμα, -ατος, τό (χέω)· I. αυτό που χύνεται, ρεύμα, σε Ομήρ. Ιλ., Τραγ. **II.** αυτό μέσα στο οποίο χύνεται το νερό, δοχείο, σε Ηρόδ.

χεύομεν, Επικ. α' πληθ. αορ. α' του επομ.· επίσης, *χεύω*, Επικ. μέλ.

χέω (√XY), μέλ. *χεῶ*, Επικ. *χεύω*, αορ. α' *ἔχεα*, Επικ. *ἔχευα*, Επικ. υποτ.

χεύομεν, παρακ. *κέχῃκα* — Μέσ., μέλ. *χέομαι*, αορ. α' *ἐχεάμην, χευάμην* — Παθ., μέλ. *χῡθήσομαι*, αορ. α' *ἐχύθην [ῡ]*· Επικ. γ' ενικ. και πληθ. αορ. β' *χύτο [ῡ]*, *ἔχυντο, χύντο*, μτχ. *χυμένος*· παρακ. *κέχῃμαι*· Επικ. γ' ενικ. υπερσ. *κέχυντο*.

Ριζική σημασία, χύνω· **I. 1.** λέγεται κυρίως για υγρά, χύνω έξω, χύνω, σε Όμηρ. κ.λπ.· *Ζεὺς χέει ὕδωρ*, δηλ. ρίχνει βροχή, σε Ομήρ. Ιλ.· *χέει χιόνα βορέας*, σε Ευρ.· *ἀπόλ. χέει, χιονίζει*, σε Ομήρ. Ιλ. — Μέσ., χύνω, προσφέρει σε κάποιον, ιδίως, λέγεται για σπονδές, *χοὰς χεόμην νεκύεσσι*, σε Ομήρ. Οδ. κ.λπ. — Παθ., *χέονται κρῆναι*, ρέουν προς τα έξω, σε Ευρ.· *χυθέντος ποτοῦ ἐς γῆν*, σε Σοφ. **2.** *χέω δάκρυα*, χύνω δάκρυα, σε Ομήρ. Ιλ., Ευρ. — Παθ., λέγεται για δάκρυα, χύνω, σε Όμηρ.· επίσης, λέγεται για αίμα, χύνομαι, σε Αισχύλ. **3.** σε Παθ., γίνομαι υγρός, λιώνω, τήκομαι, σε Ξεν. **II. 1.** λέγεται για στερεά, χύνω, σκορπίζω, *φύλλα*, σε Ομήρ. Ιλ.· *περά*, σε Ομήρ. Οδ.· *χέω κόνιν κακ κεφαλῆς*, σε Όμηρ.· *χέω καλάμην χθονί*, χρησιμοποιείται για τον θεριστή ή αλωνιστή (βλ. [καλάμη](#)), σε Ομήρ. Ιλ. **2.** όπως το *χώννυμι*, ρίχνω χώμα, έτσι ώστε να σχηματίσω λόφο, *σῆμα, τύμβον χέω*, σε Όμηρ. **3.** *χέω δούρατα*, ρίχνω ως βροχή δόρατα, σε Ομήρ. Ιλ. — Μέσ., *βέλεα χέοντο*, έριχναν τα βέλη τους σαν βροχή, στο ιδ. **4.** *αφήνω κάτι να πέσει κάτω, ρίχνω κάτω, ἡνία*, σε Ομήρ. Ιλ.· ομοίως, *χέειν κρόκον βαφάς* (βλ. [βαφή](#) II), σε Αισχύλ.· *αλλά, καρπὸν χέω*, χρησιμ. για δέντρα, παράγω καρπούς σε αφθονία, σε Ομήρ. Οδ. **5.** Παθ., ρίχνομαι ή συσσωρεύομαι στο ίδιο μέρος, σε Όμηρ., Ηρόδ. **6.** Παθ., επίσης λέγεται για ανθρώπους, χύνομαι ή εξορμώ σαν ποτάμι· **III. 1.** μεταφ., χρησιμ. για ήχους, βγαίνω προς τα έξω, *φωνήν, αὐδὴν*, σε Ομήρ. Οδ.· *φθόγγον*, σε Αισχύλ. **2.** λέγεται για πράγματα που συσκοτίζουν την όψη, *κατ' ὀφθαλμῶν χέειν ἀχλύν*, απλώθηκε ένα σκοτεινό σύννεφο πάνω από τα μάτια, σε Ομήρ. Ιλ.· *πολλὴν ἡέρα χεῖε*, απλώθηκε ομίχλη έξω, σε Ομήρ. Οδ. — Παθ., *ἀμφὶ δέ οἱ θάνατος χύτο*, απλώθηκε γύρω από αυτόν, σε Ομήρ. Ιλ.· *νόσος κέχυται*, σε Σοφ.· *φριζ' ἐπὶ πόντον ἐχέατο* (Μέσ. με Παθ. σημασία), σε Ομήρ. Ιλ. **3.** λέγεται για ανθρώπους, *ἀμφ' αὐτῷ χυμένη*, ρίχτηκε γύρω από αυτόν, τον αγκάλιασε, σε Όμηρ.· ομοίως, στη Μέσ., *ἀμφὶ υἱὸν ἐχέατο πήχεε*, σε Ομήρ. Ιλ. **4.** Παθ. παρακ. *κέχυμαι*, είμαι εξ ολοκλήρου παραδεδομένος σε κάτι, *Δᾶλος, ἐν ᾧ κέχυμαι*, σε Πίνδ.

χῆ, κράση αντί *καὶ ἡ*.

χηλ-αργός, Δωρ. *χᾱλ-, -όν* (χηλή), αυτός που έχει γρήγορες σπλές, *χηλαργοὶ ἄμιλλαι*, αγώνας γρήγορων αλόγων, σε Σοφ.

χηλευτός, -ή, -όν, ρημ. επίθ., πλεκτός, διπλωμένος, σε Ηρόδ.

χηλεύω (χηλή III), πλέκω, διπλώνω, σε Εύπολ.

χηλή, Δωρ. *χᾱλά, ἡ*, **I. 1.** σπλή αλόγου, σε Ησίοδ., Ευρ.· επίσης, σπλή με διχάλα, σε Ευρ. **2.** σε πληθ., λέγεται για τα νύχια των πουλιών, σε Τραγ.· λέγεται για τα νύχια του λύκου, σε Θεόκρ. **II.** κυματοθραύστης, φτιαγμένος από πέτρες τοποθετημένες στη βάση ενός τείχους στη θάλασσα για να ανακόπτει τη δύναμη των κυμάτων (ονομάστηκε έτσι επειδή μοιάζει με σπλή), Λατ. crepido, σε Θουκ., Ξεν. **III.** εργαλείο σε σχήμα διχάλας, όπως είναι η βελόνα για κέντημα· πρβλ. [ηλεύω](#).

χηλός, -οῦ, ἡ, μεγάλο κιβώτιο ή χρηματοκιβώτιο, σε Όμηρ., Θεόκρ.

χῆν, Δωρ. *χάν, ὁ* και *ἡ*, γεν. *χηνός*· γεν. πληθ. *χηνῶν*· ανώμ. αιτ. πληθ. *χένας*, Λατ. anser, άγρια χήνα, σε Ομήρ. Ιλ.· ήρεμη χήνα, σε Ομήρ. Οδ. κ.λπ.· *νῆ ἡ μὰ τὸν χῆνα*, όρκος του Σωκράτη, αντί *Ζῆνα*.

χην-ἄλώπηξ, -εκός, ὁ, χήνα-αλεπού, αιγυπτιακό είδος χήνας, που ζει σε τρύπες, σε Ηρόδ., Αριστοφ.

χῆνιος, -α, -ον, Ιων. *χῆνεος, -η, -ον*, αυτός που ταιριάζει ή που ανήκει σε χήνα, Λατ. anserinus, σε Ηρόδ.

χηνίσκος, ὁ, υποκορ. του *χῆν*· πρύμνη πλοίου που είναι γυρισμένη προς τα πάνω και μοιάζει με λαιμό χήνας, σε Λουκ.

χήρα, Ιων. **χήρη**, **ή**, **I. 1.** στερημένη από σύζυγο, χήρα, Λατ. *vidua*, με γεν., *χήρη σευ ἔσομαι*, λέει η Ανδρομάχη στον Έκτορα, σε Ομήρ. Ιλ.·

χῆραι γυναικες, χήρες γυναίκες, στο ιδ.· ομοίως, σε Ευρ. κ.λπ. **2.** από το *χήρα* δημιουργήθηκε το αρσ. *χῆρος*, σε Ανθ. **II.** *χῆρος*, -α, -ον, ως επίθ., με μεταφ. σημασία, στερημένος, έρημος, *χῆρα μέλαθρα*, σε Ευρ.· με γεν., *φάρσος στελεοῦ χῆρον*, κομμάτι αποσπασμένο από τον κορμό, σε Ανθ. (αμφίβ. προέλ.).

χηρᾶμός, ό, ή, = *χειά*, τρύπα, κοίλωμα, σε Ομήρ. Ιλ.· λέγεται για την ποντικότρυπα, σε Βάβρ.

χήρατο, γ' ενικ. Επικ. αορ. α' του *χαίρω*.

χηρεία, ή (χηρεύω), χηρεία, σε Θουκ.

χήρειος, -α, -ον (χήρα), χηρευμένος, σε Ανθ.

χηρεύω, μέλ. -σω (*χήρα*)· **I. 1.** αμτβ., στερούμαι κάποιον ή κάτι, με γεν., σε Ομήρ. Οδ., Θεογν. **2.** απόλ., στερούμαι σύζυγο, είμαι χήρος, ζω σε κατάσταση χηρείας, σε Δημ. κ.λπ.· λέγεται για άντρα, είμαι χήρος, σε Πλούτ.· ομοίως, *χηρεύσει λέχος*, σε Ευρ. **3.** ζω στην απομόνωση εξαιτίας εξορίας, σε Σοφ. **II.** μτβ., στερούμαι, σε Ευρ.

χῆρος, -α, -ον, I. βλ. [χῆρα](#) II· **II.** **χῆρος, ό**, βλ. [χῆρα](#) I.

χηρόω, μέλ. -ώσω, **I. 1.** μτβ., απομονώνω κάποιον, *χῆρωσε δ' ἄγνιός*, σε Ομήρ. Ιλ.· *χῆρωσας γυναῖκα*, την έκανε χήρα, στο ιδ. **2.** με γεν., αποστερώ κάτι, σε Ανθ. — Παθ., *Ἄργος ἀνδρῶν ἐχηρώθη*, σε Ηρόδ. **II.** αμτβ., όπως το *χηρεύω*, είμαι στερημένος από κάτι, *τινός*, σε Θεογν.

χηρωσταί, -ών, οί (χηρόω), συγγενείς που μοιράζουν την περιουσία κάποιου που πεθαίνει χωρίς να αφήνει πίσω του κληρονόμους (*χῆρος*), σε Ομήρ. Ιλ.

χῆσεῖτε, Δωρ. κράση αντί *καὶ ἦσετε* (μέλ. του *ἦμι*).

χῆτις, ή, = *χῆτος*, *χῆτι συμμάχων* (Ιων. δοτ.), σε Ηρόδ.· *χῆτει οἰκείων*, σε Πλάτ.

χῆτος, -εος, τό (χᾶτέω), ανάγκη, έλλειψη, με γεν. προσ., *χῆτει τοιοῦδ' ἀνδρός*, εξαιτίας της ανάγκης ή της έλλειψης ενός τέτοιου άνδρα, σε Ομήρ. Ιλ.· *χῆτει τοιοῦδ' υἱός*, στο ιδ.

χητοσύνη, ή, ανάγκη, στέρηση, ερημιά, σε Ανθ.

χῆφθα, Δωρ. κράση αντί *καὶ ἦφθη* (Παθ. αόρ. α' του *ἄπτω*).

χθᾶμᾶλός, -ή, -όν (χαμαί, με το θ να παρεμβάλλεται), κοντά στο έδαφος, πάνω στο έδαφος, επίπεδος, σε Όμηρ., Θεόκρ.

χθές, επίρρ. (εκτεταμ. *ἐχθές*, βλ. αυτ.), *εχθές*, σε Όμηρ. Ύμν., Πλάτ. κ.λπ.· *οἰχθές λόγοι*, σε Πλάτ.· *πρώην τε καὶ χθές* ή *χθές καὶ πρώην* (βλ. [πρώην](#)).

χθεσινός, -ή, -όν, = *χθιζός*, σε Λουκ.

χθιζίνος, -ή, -όν, = *χθιζός*, σε Αριστοφ.

χθιζός, -ή, -όν (χθές), *χθεσινός*, *τὸ χθιζὸν χρεῖος*, η χθεσινή τους ήττα, σε Ομήρ. Ιλ.· *ὁ χθιζὸς πόνος*, ο χθεσινός κόπος, σε Ηρόδ.· με επιρρ. σημασία, με ρήματα, *χθιζὸς ἔβη*, πήγε χθες, σε Ομήρ. Ιλ.· *χθιζὸς ἦλυθες*, σε Ομήρ. Οδ. κ.λπ.· ουδ. *χθιζόν*, ως επίρρ., *χθές*, σε Όμηρ.· ομοίως, πληθ. *χθιζά*, βλ.

[πρώιζος](#).

χθόνιος, -α, -ον και -ος, -ον (χθών)· **I. 1.** μέσα ή κάτω από τη γη, σε Ησίοδ., Σοφ.· λέγεται για υπόγειους θορύβους, *κτυπεῖ Ζεὺς χθόνιος*, σε Σοφ.· *χθόνια βροντήματα*, σε Αισχύλ.· επίσης, *χθόνιοι θεοί*, οι θεοί του Κάτω Κόσμου, Λατ. *inferi*, στον ιδ.· και *χθόνιοι*, μόνο, σε Πίνδ., Αισχύλ.· *χθόνιαί θεαί*, δηλ. η Δήμητρα και η Περσεφόνη, σε Ηρόδ.· λέγεται για τις Ερινύες, σε Σοφ.· *χθόνιος Ἑρμῆς*, ως ψυχοπομπός των νεκρών, σε Αισχύλ., Σοφ.· *χάρινή χθονία*, χάρη των θεών του Κάτω Κόσμου, σε Σοφ. **II. 1.** αυτός που ανήκει ή που

ταιριάζει στη γη, λέγεται για τους Τιτάνες, ως γιοι της Γαίας, σε Ησίοδ., Αισχύλ. **2.** όπως το *ἐγγχώριος*, λέγεται για ανθρώπους, μέσα ή από τη χώρα, *ἐγγχώριος*, σε Σοφ. **III.** χρησιμ. για πράγματα, από τη γη (γῆϊνος), *χθονία κόνις*, σε Αισχύλ.

χθονο-στιβής, -ές (στείβω), αυτός που πατάει στη γη, σε Σοφ.

χθονο-τρεφής, -ές (τρέφω), αυτός που τρέφεται από τη γη, σε Αισχύλ.

χθών, ή, γεν. *χθονός*, γη, έδαφος, σε Όμηρ., Τραγ. **I. 1.** λέγεται για να δηλώσει τη ζωή πάνω στη γη, *ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο*, σε Όμηρ. Ιλ. *χθόνα δύμεναι*, πηγαίνω κάτω από τη γη, δηλ. πεθαίνω, στο ίδ. *κατὰ χθονὸς κρύπτειν τινά*, σε Σοφ. *κούφα σοι χθών ἐπάνωθε πέσοι*, σε Ευρ. **2.** λέγεται για τον Κάτω Κόσμο, *οἱ ὑπὸ χθονός*, δηλ. οι σκιές του Κάτω Κόσμου, οι νεκροί, Λατ. *inferi*, σε Αισχύλ. *κατὰ χθονὸς θεαί*, δηλ. οι Ερινύες, στον ίδ. **3.** γη, δηλ. ολόκληρη η γη, ο κόσμος, σε Αισχύλ., Σοφ. **4.** Γη, ως θεότητα, σε Αισχύλ. **II.** συγκεκριμένο μέρος ή χώρα, λέγεται για την Ιθάκη, σε Όμηρ. Οδ. *λέγεται για τη Λιβύη*, σε Πίνδ. *χθών Ἀσιᾶτις, Δωρίς, Ἀργεΐα, Ἑλλάς, Ἰδαία* κ.λπ., σε Τραγ. **χῖδρον, τό**, κυρίως σε πληθ. *χῖδρα, τά*, χλωρά σιτάρια, στάχνα, όπως *ἄλφιτα* είναι τα κοπανισμένα, αλεσμένα σιτάρια, σε Αριστοφ.

χιλιαρχέω, μέλ. -ήσω, είμαι *χιλίάρχος*, σε Πλούτ.

χιλι-άρχης, -ου, ό, = *χιλίάρχος*, σε Ηρόδ.

χιλιαρχία, ή, **1.** αξίωμα του *χιλίάρχου*, σε Ξεν. **2.** το αξίωμα των *tribuni militares*, στον ίδ.

χιλίάρχος, ό, **I.** διοικητής σώματος χιλίων ανδρών, *χιλίάρχος* σε Αισχύλ., Ξεν. **II.** χρησιμοποιήθηκε για να μεταφράσει το Ρωμ. *tribunus militum*, σε Πολύβ. κ.λπ. *επίσης*, λέγεται για το *tribuni militares consulari potestate*, σε Πλούτ.

χιλιάς, -άδος, ή, ο αριθμός χίλια, χιλιάδα, σε Ηρόδ., Αισχύλ. *με γεν.*, *πολλὰι χιλιάδες ταλάντων*, σε Ηρόδ. *γενικά*, πολύ μεγάλος αριθμός, σε Θεόκρ.

χιλι-έτης, -ου, ό ή χιλι-ετής, -έος, ό, ή (έτος), αυτός που διαρκεί χίλια χρόνια, σε Πλάτ.

χιλίοι, [ι], -αι, -α, χίλιοι, Λατ. *mille*, σε Όμηρ. Ιλ. *συνήθως συμφωνεί με το ουσ.*, αλλά επίσης ως ουσ. ακολουθ. από γεν., *χιλίοι Πελοποννησίων*, σε Θουκ. *λέγεται για να δηλώσει χίλιες δραχμές* *το χίλια* συχνά μόνο του, *περί χιλίων κινδυνεύειν*, σε Δημ. *στη στρατιωτική γλώσσα*, σε ενικ. με συνεκδοχικά ονόματα, *ἵππος χιλίη*, χίλια άλογα, σε Ηρόδ.

χιλιό-ναυς, -εως, ό, ή, λέγεται για χίλια πλοία, σε Ευρ.

χιλιο-ναύτης, -ου, Δωρ. -ναύτας, -α, ό, ή, αποτελούμενος από χίλια πολεμικά πλοία, σε Αισχύλ., Ευρ.

χιλιό-πᾶλαι, επίρρ., χίλιες φορές πριν από πολλά χρόνια, πάρα πολλά χρόνια πριν, σε Αριστοφ.

χίλιος, -α, -ον, βλ. [χίλιοι](#).

χιλιοστός, -ή, -όν (χίλιοι), χιλιοστός, σε Πλάτ., Ξεν.

χιλιοστός, -ύος, ή (χίλιοι), σώμα χιλίων ανδρών, σε Ξεν.

χιλιο-τάλαντος[ᾱ], -ον (τάλαντον), αυτός που έχει βάρος ή αξία χιλίων ταλάντων, σε Πλούτ.

χιλός, -οῦ, ό, πράσινος σανός για βόδια, βοσκή, ξηρά τροφή, σε Ηρόδ., Ξεν. *προέρχεσθαι ἐπὶ χιλόν*, προχωρώ προς ανεύρεση τροφής, σε Ξεν. *χιλὸς ξηρός*, ξερό χόρτο, σανός, σε Ξεν.

χιλῶω, μέλ. -ώσω, εκτρέφω, τρέφω άλογα σε στάβλο, σε Ξεν.

Χιλώνειος, -α, -ον, αυτός που ανήκει ή κατάγεται από τον *Χίλωνα* *τὸ Χιλώνειον*, το ρητό του Χίλωνα, σε Αριστ.

χίμαιρα[ι], θηλ. του *χίμαρος*· **I.** θηλυκός τράγος, Λατ. *capra*, σε Ομήρ. *Ιλ.*, Ησίοδ., Αττ. **II.** *Χίμαιρα*, ή, Χίμαιρα, τέρας που βγάζει φωτιά, με κεφάλι λιονταριού, ουρά ερπετού και σώμα τράγου, που σκοτώθηκε από τον Βελλεροφόντη, σε Ομήρ. *Ιλ.*

χῆμαιρο-θύτης[υ], -ου, **ό**, αυτός που θυσιάζει τράγους, σε Ανθ.

χῆμαιρο-φόνος, -ον (***φένω**), αυτός που σκοτώνει τράγους, σε Ανθ.

χῆμάρ-αρχος[μᾶ], **ό**, αυτός που οδηγεί τράγους, *τράγος χιμάραρχος*, αρσενικός τράγος που οδηγεί το κοπάδι, σε Ανθ.

χίμᾶρος[ι], **ό**, **I.** αρσενικός τράγος, Λατ. *carper* = *τράγος*, σε Αριστοφ., Θεόκρ.

II. επίσης θηλ. *χίμαιρα*, σε Θεόκρ., Ανθ.

χῆμᾶρο-σφακτήρ, -ῆρος, **ό** (**σφάζω**), αυτός που σφάζει τράγο, σε Ανθ.

χίμεθλον[ι], **τό** (**χιών**), = *χίμετλον*, ξεπάγιασμα, χιονίστρα, Λατ. *pernio*, σε Αριστοφ.

Χῖο-γενής, -ές (**γίγνομαι**), αυτός που κατάγεται από τη Χίο, λέγεται για κρασί, σε Ανθ.

χιόνεος, -α, -ον (**χιών**), χιονισμένος, λευκός σαν το χιόνι, σε Βίωνα, Ανθ. (*ἵ* σε εξάμετρο στίχο).

χιονίζω, μέλ. -*ίσω*, χιονίζω, καλύπτω με χιόνι· απρόσ., *ἐχιόνιζε τὴν χώραν*, χιονίζει πάνω από τη χώρα, σε Ηρόδ.· *εἰ ἐχιόνιζε*, αν χιονίζει, στον *ιδ.*

χιονό-βλητος, -ον, χτυπημένος από χιόνι, σε Αριστοφ.

χιονο-θρέμμων, -ον, γεν. -*ονος* (*τρέφω*), αυτός που τρέφει χιόνι, καλυμένος με χιόνι, σε Ευρ.

χιονό-κτῦπος, -ον (*τύπτω* με πρόσθεση του *κ*), κτυπημένος από χιόνι, σε Σοφ.

χιονο-τρόφος, -ον, = *χιονοθρέμμων*, σε Ευρ.

χιονό-χρως, -ωτος, **ό**, **ή**, αυτός που έχει δέρμα λευκό σαν το χιόνι, χιονόλευκος, λέγεται για κύκνο, σε Ευρ.

χιον-ώδης, -ες (**εἶδος**), αυτός που μοιάζει με χιόνι, χιονώδης, σε Ευρ.

Χίος[ι], **ή**, Χίος, νησί στο Αιγαίο, γνωστό για το κρασί του, σε Ομήρ. *Οδ.*· επίσης, η πόλη της Χίου, σε Ηρόδ., Θουκ.

Χίος, -α, -ον (συνηρ. αντί *Χίος*)· **I. 1.** Χιώτης, αυτός που ανήκει ή κατάγεται από τη Χίο, *Χίος αἰοιδός*, δηλ. ο Όμηρος, σε Θεόκρ.· *Χίος οἶνος*, σε Αριστοφ.· ομοίως, *Χίος* μόνο του, σε Ανθ. **2.** ως ουσ., *Χῖοι, οἱ*, οι κάτοικοι της Χίου, σε Ηρόδ., Θουκ. **II.** *ό χῖος* (ενν. *βόλος*), το χειρότερο ρίζιμο των κύβων, το «ασσό-δυο» καλείται *Χίος*, αντίθ. προς το *Κῶος*· για το *οὐ Χίος ἀλλά Κεῖος*, βλ. [Κέως](#).

χιτών, *Ιων.* **κῖθων**, -**ώνος**, **ό**, **I.** ένδυμα που φοριέται πάνω από το δέρμα, «κατάσαρκα», Λατ. *tunica*. **1.** στους παλαιότερους χρόνους, ένδυμα των ανδρών, σε Όμηρ.· μερικές φορές μαζί με αρχ. ζώνη και φτάνει μέχρι τα πόδια (*τερμῖοεις*), σε Ομήρ. *Οδ.*· λέγεται για ύφασμα, στο *ιδ.*· πάνω από αυτό φοριόταν μανδύας (*χλαῖνάν τε χιτῶνά τε*), τον οποίο έβγαζαν μέσα στο σπίτι· **2.** στους μεταγεν. χρόνους, δύο είδη *χιτῶνος*, τον Ιωνικό και τον Δωρικό· ο Ιωνικός μοιάζει με τον Ομηρικό, αλλά φοριόταν από γυναίκες, καθώς και από άνδρες, σε Ηρόδ.· οι άνδρες τον απέβαλαν την εποχή του Περικλή, σε Θουκ.· ο Δωρικός εισήχθη στην Αθήνα, όταν ο Ιωνικός εγκαταλείφθηκε· ο Δωρικός *χιτῶν* φοριόταν επίσης από τις γυναίκες της Σπάρτης· ήταν μάλιστα ανοιχτός από τη μια πλευρά (*σχιστός*) και ενωνόταν με *περόναι*, σε Ηρόδ.· πάνω από τον *χιτῶνα* φοριόταν το *ίμάτιον*. **II.** λέγεται για στρατιώτες, κάλυμμα του θώρακα, από δέρμα καλυμμένο με μεταλλικές λεπίδες ή κρίκους, σε Ομήρ. *Ιλ.*, Ηρόδ. **III.** πάνω μέρος παπουτσιού, σε πληθ., Ξεν. **IV.** μεταφ., κάθε κάλυμμα, περίβλημα ή θήκη, *λαῖνος χιτῶν* (βλ. [λαῖνος](#))· *τειχέων κιθῶνες*, δηλ.

τείχη, σε Ηρόδ.· λέγεται για το δέρμα του ερπετού, σε Ευρ. (πιθ. λέξη ανατολική).

χιτώνάριον, τό, υποκορ. του *χιτών*, σε Ανθ.

χιτώνιον, τό, υποκορ. του *χιτών*, κυρίως γυναικείο ένδυμα ή πουκάμισο, σε Αριστοφ.· επίσης, λέγεται για άνδρες, σε Λουκ.

χιτώνίσκος, ό, υποκορ. του *χιτών*, κοντό ένδυμα που φοριόταν από άνδρες, σε Αριστοφ., Ξεν. κ.λπ.· λέγεται για γυναίκες, πουκάμισο, σε Δημ.

χιών, -όνος, ή, Ι. χιόνι, σε Όμηρ. κ.λπ.· *νιφάδες χιόνος*, νιφάδες χιονιού, σε Όμηρ. Ιλ.· *χιών πίπτουσα*, σε Ηρόδ.· *χιόνι κατανίφει*, σε Αριστοφ. **ΙΙ**.

χιονόνερο, παγωμένο νερό, σε Ευρ. (από $\sqrt{XI}$, πρβλ. [χέϊ-μα](#), Λατ. hiems).

*χλάδω, ως ενεστ. του *κέχλαδα*, αγάλλομαι, τύπος παρακ., σε Πίνδ.·

καλλίνικος κεχλάδως, λέγεται για θριαμβευτικό ύμνο· *κεχλάδοντας ήβα*, λέγεται για δύο νεαρούς ήρωες.

χλαίνα, Ιων. **χλαίνη, -ης, ή**, Λατ. laena, μεγάλο τετράγωνο ένδυμα που φοριόταν από πάνω, μανδύας, χιτώνας, σε Όμηρ.· ήταν φτιαγμένο από μαλλί και φοριόταν πάνω από τον *χιτώνα* πέφτοντας πάνω στους ώμους, και ενωνόταν με μια καρφίτσα ή πόρπη (*περόνη*)· ονομαζόταν επίσης *φᾶρος*, σε Όμηρ., και στα μεταγεν. ελληνικά *ίμάτιον*, Λατ. pallium. (αμφίβ. προέλ.).

χλαινίον, τό, υποκορ. του *χλαίνα*, σε Ανθ.

χλαινώω, καλύπτω με μανδύα, ντύνω, σε Ανθ.

χλαινώμα, -ατος, τό, ντύσιμο, *χλαινώμα λέοντος*, χλαίνη, κάπα από το δέρμα λιονταριού, σε Ανθ.

χλαμύδη-φόρος, ό, αυτός που φοράει *χλαμύδα*, έφιππος, ιππέας, λέγεται για εφήβους, σε Θεόκρ.

χλαμύδιον[ϋ], τό, 1. υποκορ. του *χλαμύς*, σε Πλούτ. **2.** ευτελές ένδυμα, στον ίδ.

χλαμύδο-ειδής, -ές (εἶδος), αυτός που μοιάζει με *χλαμύδα*, σε Στράβ.

χλαμύδουργία, ή, κατασκευή *χλαμύδων*, το επάγγελμα του *χλαμυδουργοῦ*, σε Ξεν.

χλαμύδουργός, ό (*ἔργω), αυτός που φτιάχνει *χλαμύδες*.

χλαμύς, [ϋ], -ύδος, ή, αιτ. *χλαμύδα, χλάμυν*· **1.** κοντός μανδύας που φοριόταν από τους ιππείς, σε Ξεν.· επίσης, από τους Αθηναίους *εφήβους*, σε Ανθ. **2.** γενικά, στρατιωτικό ένδυμα, σε Πλούτ.· επίσης, μανδύας στρατηγού, Λατ. paludamentum, σε Πλούτ.

χλανίδιον[ϊ], τό, υποκορ. του *χλανίς*, κυρίως μανδύας γυναίκας, σε Ηρόδ., Σοφ., Ευρ.

χλανίδο-ποιία, ή, η τέχνη του *χλανιδοποιοῦ*, σε Ξεν.

χλανίδο-ποιός, -όν (ποιέω), αυτός που φτιάχνει *χλανίδες*.

χλανίς, -ίδος, ή, μάλλινο ένδυμα που φοριέται από πάνω, σάλι, λεπτότερο από τη *χλαίνα*, συνηθέστερα φορεμένο από γυναίκες, σε Ηρόδ.· *χλανίδα φορεῖν*, ως ένδειξη θηλυπρέπειας, σε Δημ.

χλανίσκιον, τό, υποκορ. του *χλανίς*, μικρό ένδυμα, σε Αριστοφ., Αισχίν.· επίσης, **χλανισκίδιον, τό**, σε Αριστοφ.

χλαρός, -ά, -όν, χαρούμενος, *χλαρόν γελαῖν*, σε Πίνδ.

χλευάζω, μέλ. -άσω (*χλεύη*)· **1.** αστειεύομαι, περιγελώ, σκώπτω, εμπαίζω, σε Αριστοφ., Δημ.· ομοίως σε Μέσ., Πλούτ. **2.** με αιτ., περιγελώ, εμπαίζω κάποιον, σε Δημ.

χλευασία, ή, χλευασμός, εμπαιγμός, σε Δημ.

χλευασμός, ό, 1. = *χλευασία*, σε Δημ. **2.** αστείο, σε Πλούτ.

χλευαστής, -οῦ, ό, χλευαστής, αυτός που εμπαίζει, σε Αριστ.

χλεύη, ἡ, αστείο, σκώμμα, σε Ομηρ. Ὑμν.· *χλεύην ποιεῖσθαι τινα*, εμπαίζω κάποιον, σε Ανθ.

χλήδος, ὁ, πηλός, λάσπη, σκουπίδι, σε Δημ.

χλιαίνω, μέλ. -*ἄνω*, αόρ. *ἀ' ἐχλίηνα* — Παθ., αόρ. *ἀ' ἐχλιάνθην* (*χλίω*)· **1.**

θερμαίνω, σε Αριστοφ., Ανθ. **2.** εξοργίζω — Παθ., εξοργίζομαι, σε Ανθ.

χλιᾶρός, -*ά*, -*όν*, Ιων. **χλιερός**, -*ή*, -*όν* (*χλίω*)· **1.** ζεστός, χλιαρός, Λατ.

terpidus, σε Ηρόδ., Αριστοφ. **2.** λέγεται για ανθρώπους, χλιαρός, σε Κ.Δ.

χλιδαίνομαι, Παθ. (*χλιδή*), ζω σε χλιδή, τρυφώ, σε Ξεν.

χλιδᾶνός, -*ή*, -*όν* (*χλιδή*), πολυτελής, τρυφηλός, φιλήδονος, σε Αισχύλ., Ευρ.

χλιδάω, μέλ. -*ήσω* (*χλιδή*), είμαι λεπτός ή τρυφηλός, *χλιδῶσα μολπή*, σε

Πίνδ.· ζω με χλιδή, γλεντώ, ζω με πολυτέλεια, *τινί*, σε κάτι, σε Αισχύλ.·

χλιδάω ἐπί τινι, υπερηφανεύομαι για κάποιο πράγμα, σε Σοφ.

χλιδή, ἡ (*χλίω*)· **1.** τρυφηλότητα, κομψότητα, πολυτέλεια, θηλυπρέπεια, σε Ηρόδ., Αισχύλ., Πλάτ. **2.** ακολασία, αυθάδεια, αλαζονεία, σε Αισχύλ., Σοφ. **3.**

πολυτέλεια, κομψά ενδύματα, πολύτιμα κοσμήματα, Λατ. *deliciae*, σε Ευρ.· ομοίως σε πληθ., στον ίδ.· *καράτομοι χλιδαί*, πλούσια μαλλιά κομμένα από το κεφάλι, σε Σοφ.· *παρθένιον χλιδάν*, η τιμή της παρθένου, σε Ευρ.

χλίδημα, τό, = *χλιδή*, σε Ευρ.

χλίω, [Ι], μόνο σε ενεστ., είμαι ή γίνομαι θερμός· *απ' όπου*, ζω με πολυτέλεια, γλεντώ, *ἐν τοῖσι σοῖς πόνοισι*, σε Αισχύλ.

χλο-αυγής, -*ές* (*αὐγή*), αυτός που έχει χλοερή λάμψη, σε Λουκ.

χλοερός, ποιητ. αντί *χλωρός*.

χλοερο-τρόφος, -*ον* (*τρέφω*), αυτός που παράγει πράσινο γρασίδι, σε Ευρ.

χλόη, -*ης*, Ιων. **χλοίη**, Δωρ. **χλόα**, -*ας*, **1.** τα πρώτα βλαστάρια των φυτών την άνοιξη, τα πράσινα φύλλα του σίτου ή του χόρτου, σε Ηρόδ., Ευρ. κ.λπ. **2.** η πρώτη βλάστηση των δέντρων, φύλλωμα, σε Ευρ.

χλοη-κομέω, είμαι καταπράσινος όπως ένα χλωρό φύλλο, σε Ανθ.

χλοηρός, -*ά*, -*όν*, = *χλοερός*, *χλωρός*, σε Ευρ.

χλοη-φόρος, -*ον*, αυτός που έχει πράσινη χλόη ή φύλλα, σε Ευρ.

χλούνης, -*ου*, ὁ, Επικ. επίθ. για τον άγριο χοίρο, άγνωστης σημασίας και προέλ., πιθ. αντί *χλο-εύνης*, αυτός που ξαπλώνει πάνω στην πρασινάδα, *χλούνης σῶς ἄγριος*, σε Ομήρ. Ιλ.· *χλοῦναι σῆες*, σε Ησίοδ.

χλοῦνις, ἡ, λέξη άγνωστης σημασίας (όπως *χλούνης*), πιθ. φρεσκάδα, νεανική ακμή, σε Αισχύλ.

χλωρηίς, -*ίδος*, ποιητ. θηλ. του *χλωρός*, ωχρό πράσινο, καστανο-πράσινο, λέγεται για το αηδόνι, σε Ομήρ. Οδ.

χλωρό-κομος, -*ον* (*κόμη*), αυτός που έχει χλωρά φύλλα, σε Ευρ.

χλωρός, ποιητ. **χλοερός**, -*ά*, -*όν* (*χλόη*)· **I. 1.** πρασινοκίτρινος (όπως χλωρό γρασίδι ή φύλλα), ωχρός πράσινος, ανοιχτός πράσινος, πράσινος, χλωώδης, σε Ομήρ. Οδ., Σοφ., Ευρ.· *σίτου ἔτι χλωροῦ ὄντος*, σε Θουκ. **2.** κίτρινος, λέγεται για το μέλι, σε Όμηρ.· *ἀμφὶ χλωρὰν ψάμαθον*, πάνω στην κίτρινη άμμο, σε Σοφ. **II.** γενικά, ωχρός, αυτός που έχει ανοιχτό χρώμα, λευκός, *χλωρός ὑπαὶ δείους*, σε Ομήρ. Ιλ.· *ἐπειτα ως ἐπὶθ.*, λέγεται για τον φόβο, *χλωρὸν δέος*, σε Όμηρ.· κίτρινος, ωχρός, λέγεται για ανθρώπους που έχουν προσβληθεί από λοιμό, σε Θουκ. **III.** χωρίς την έννοια του χρώματος, πράσινος, δηλ. φρέσκος, σε Ομήρ. Οδ., Αριστοφ. **IV.** μεταφ., φρέσκος, ζωντανός, σε Σοφ., Ευρ.· *χλωρὸν δάκρυ*, όπως *θαλερὸν δάκρυ*, φρέσκο, πρόσφατο δάκρυ, σε Ευρ.·

χλωρὰ μέλεα, φρέσκα, νεανικά βήματα, σε Θεόκρ.

χλωρότης, -*ητος*, ἡ, πρασινάδα, σε Πλούτ.

χναύω, κυρίως *κνάω*, ροκανίζω, δαγκώνω, σε Ευρ.

χνοάζω, μέλ. -άσω, λέγεται για τους νέους, όταν εμφανίζεται η πρώτη τριχοφυΐα στο πρόσωπό τους· μεταφ., *χνοάζων ἄρτι λευκανθὲς κάρα*, μόλις είχε αρχίσει να βγάζει λευκές τρίχες στο κεφάλι του (πρβλ. Σαιξπηρικό «sable silvered»), σε Σοφ.

χνοάω, όπως *χνοάζω* (μόνο σε ενεστ.), λέγεται για τους νέους, σε Θεόκρ., Λουκ.· λέγεται για τις τρίχες που εμφανίζονται στα μάγουλα, σε Ανθ.

χνόη, Ιων. **χνοίη, ἦ, 1.** ομφαλός του τροχού μέσα στο οποίο γυρίζει ο άξονας, κέντρο τροχού, Λατ. *modiolus*, σε Αισχύλ., Σοφ. **2.** μεταφ., *χνόαι ποδῶν*, αρθρώσεις χάρη στις οποίες κινούνται τα πόδια, όπως οι τροχοί γύρω από τον άξονα, σε Αισχύλ.

χνόος, ό, Αττ. συνηρ. **χνοῦς**, γεν. *χνοῦ*. **I.** κάθε ελαφριά και πορώδης ουσία, *άλδος χνόος*, αφρός που συγκεντρώνεται στην άκρη της θάλασσας, σε Ομήρ. Οδ.· *πωλικὸς χνόος*, αφρός αλόγου, σε Ανθ. **II.** οι πρώτες τρίχες στο πρόσωπο των νέων, Λατ. *lanugo*, σε Αριστοφ.· το χνούδι πάνω στα φρούτα, σε Ανθ.

χόᾱ, ετερόκλ. αιτ. του *χοῦς*.

χοᾶνεύω, συνηρ. **χωνεύω, I.** χύνω μέσα σε καλούπι (*χόανος*), σε Αριστοφ. **II.** χύνω μέταλλο — Παθ., *κεχωνευμένος*, σε Πλούτ.

χοάνη[ᾱ], συνηρ. **χώνη** (*χέω*)· **I.** χωνί, Λατ. *infundibulum*, σε Πλάτ. **II.** = *χόανος*, σε Ανθ.

χόᾶνος, ό (*χέω*)· **I.** δοχείο μέσα στο οποίο λιώνει το μέταλλο και στη συνέχεια χύνεται σε καλούπι, σε Ομήρ. Ιλ., Ησίοδ. **II.** χωνί για λιωμένο μέταλλο, σε Ανθ.

χόες, ετερόκλ. πληθ. του *χοῦς*.

χοή, ἦ (*χέω*), **1.** προσφορά υγρού, Λατ. *libatio*, ιδίως προσφέρονταν στους νεκρούς (*λοιβή* ή *σπονδή* ήταν αυτή που γινόταν για χάρη των θεών), σε Ομήρ. Οδ.· συχνά σε πληθ., σε Τραγ. **2.** σπανίως λέγεται για κάποια άλλη θυσία εκτός εκείνης προς τους νεκρούς, σε Σοφ.

χο-ήρης, -ες (*ἄραρίσκω*), αυτός που χρησιμοποιείται για τη γιορτή των χοών στην Αθήνα (βλ. [χοῦς](#) A. II), σε Ευρ.

χοη-φόρος (*φέρω*), αυτός που προσφέρει *χοάς* στους νεκρούς· *Χοηφόροι*, τραγωδία του Αισχύλου, στην οποία ο Χορός προσφέρει χοές στη σκιά του Αγαμέμνονα.

χοῖ, ετερόκλ. δοτ. του *χοῦς*.

χοϊκός, -ή, -όν (*χοῦς* B), αυτός που προέρχεται από τη γη ή το χώμα, σε Κ.Δ.

χοινίκis, -ίδος, ἦ (*χοῖνις*)· **I.** ο κύκλος του στεφανιού, σε Δημ.

χοῖνις, -ίκος, ἦ, χοίνις, μέτρο για στερεά αντικείμενα, = τέσσερις *κοτύλαι* ή δύο *sextarii*, περίπου 1/4 του μεδίμνου, σε Ηρόδ.· μία χοίνις σιταριού ήταν το καθημερινό σιτηρέσιο ενός ανθρώπου, σε Ηρόδ.· *ἀπ' όπου, ὅς κεν ἐμῆς γε χοίνικος ἄπτηται*, δηλ. οποιοσδήποτε τρώει από το ψωμί μου, σε Ομήρ. Οδ. **II.** είδος δεσμών ή ξύλου όπου μέσα ενώνονταν τα πόδια, σε Αριστοφ., Δημ.

χοιράδ-ώδης, -ες (*εἶδος*), αυτός που είναι γεμάτος από *χοιράδες*, βραχώδης, σε Στράβ.

χοιράς, -άδος, ἦ, I. αυτή που μοιάζει με χοίρο, *χοιράδες πέτραι*, βράχοι (που μόλις υψώνονται πάνω από τη θάλασσα), όπως τα νώτα του χοίρου (πρβλ. Βιργίλιου *dorsum immane maris*), σε Πίνδ., Ανθ.· από όπου, *χοιράς* ως ουσ., βράχος χαμηλός (βυθισμένος), σε Ηρόδ., Αισχύλ.· ομοίως, *χοιράς Δήλια*, ο Δήλιος βράχος, το βραχώδες νησί της Δήλου, σε Αισχύλ. **II.** σε πληθ., οιδήματα των αδένων του λαιμού, σε Ανθ.

χοίρειος, -α, -ον, Επικ. **χοίρεος, -η, -ον (χοῖρος)**, αυτός που ανήκει στον χοίρο (γουρούνι), σε Αριστοφ., Ξεν.· **χοίρεα** (ενν. κρέα), κρέας του χοίρου (χοιρινό), σε Ομήρ. Οδ.

χοιρίνη[ι], ἡ, μικρή θαλάσσια κόγχη· το κέλυφός της το χρησιμοποιούσαν οι Αθηναίοι δικαστές στην ψηφοφορία, σε Αριστοφ.

χοίρινος, -η, -ον, = **χοίρειος**, δέρμα του χοίρου, σε Λουκ.

χοιρίον, τό, υποκορ. του **χοῖρος**, γουρουνάκι, χοιρίδιο, σε Αριστοφ.

χοιροκομείον, τό (κομέω), χοιροστάσιο, σε Αριστοφ.

χοιρο-κτόνος, -ον (κτείνω), **χοιροκτόνοι καθαρμοί**, εξαγνισμός από θυσία χοίρου, σε Αισχύλ.

χοιρο-πώλης, Δωρ. -ας, -α, ό (πωλέομαι), αυτός που πουλάει χοίρους, σε Αριστοφ.

χοῖρος, ό και ἡ, μικρός χοῖρος, γουρουνάκι, σε Ομήρ. Οδ. κ.λπ.

Χολαργεύς, -έως, ό, κάτοικος του δήμου Χολαργοῦ, σε Αριστοφ.

χολάς, -άδος, ἡ, κυρίως σε πληθ. **χολάδες**, έντερα, εντόσθια, σε Ομήρ. Ιλ.· χρησιμοποιούνταν ως χορδές άρπας, σε Ανθ. (αμφίβ. προέλ.).

χολάω (χολή)· **I.** είμαι γεμάτος από μαύρη χολή, είμαι μελαγχολικός, μανιακός, σε Αριστοφ. **II.** **χολόομαι**, είμαι θυμωμένος, σε Μόσχ· ομοίως, σε Παθ., σε Θεόγν.

χολή, ἡ, I. 1. χολή, υγρό χολής, σε Αισχύλ., Ευρ., Θουκ. κ.λπ. **2.** σε πληθ., **χολαί**, χοληδόχος κύστη, σε Σοφ.· **δοχαί χολῆς**, σε Ευρ.· ομοίως, σε ενικ., σε Αισχύλ. **II.** μεταφ., όπως το **χόλος**, Λατ. bilis, χολή, υγρό χολής, δηλ. πικρός θυμός, οργή, σε Αισχύλ., Αριστοφ. κ.λπ.· **πάνν έστί μοι χολή**, αναταράσσεται η χολή μου, με τρελαίνει, ανακατεύομαι, σε Αριστοφ.· **χολήν κινεῖν τινι**, στον ίδ.

χολίκιον, τό, υποκορ. του **χόλιζ**, σε Θεόφρ.

χόλιζ, -ϊκος, ἡ, κυρίως σε πληθ. **χόλικες**, όπως το **χολάδες**, έντερα ή εντόσθια βοδιών, σε Αριστοφ.· σε ενικ., στον ίδ.

χόλιος, -α, -ον και -ος, -ον (χόλος), αγριεμένος, θυμωμένος, σε Ανθ.

Χολλείδης, -ου, ό, κάτοικος του δήμου Χολειδών, σε Αριστοφ.

χόλος, ό, I. όπως το **χολή**, χολή, υγρό χολής, σε Ομήρ. Ιλ. **II. 1.** γενικά, μεταφ., χολή, θυμός, πικρή διάθεση, οργή, σε Όμηρ., Ηρόδ., Αττ.· **χόλος έδν τινά**, σε Ομήρ. Ιλ.· **χόλος έμπεσε θυμῶ**, στον ίδ.· **χόλον πέσσειν, καταπέσσειν**· **χόλος σβέσσαι παῦσαι**, στον ίδ.· **χόλου παύθη**, σε Ησίοδ.· με γεν. αντικ., οργή προς κάποιον ή εξαιτίας κάποιου, σε Ομήρ. Ιλ.· με γεν. πράγμ., θυμός για κάτι, εξαιτίας ενός πράγματος, σε Σοφ. **2.** το αντικείμενο της οργής, σε Ανθ.

χολόω, μέλ. -ώσω, Επικ. απαρ. **χολωσέμεν**, αόρ. α' **έχόλωσα**· **I.** κάνω κάποιον να θυμώσει, προκαλώ, εξοργίζω, σε Όμηρ., Σοφ. **II.** Μέσ. και Παθ.,

χολόομαι· γ' ενικ. ευκτ. **χολῶτο**, συνηρ. από **χολόοιτο**· μέλ. **χολώσομαι και κεχολώσομαι**, Μέσ. και Παθ. αόρ. α', **έχολωσάμην, έχολώθην**, παρακ. **κεχόλωμαι**, μτχ. **κεχολωμένος**, Επικ. γ' πληθ. υπερσ. **κεχολώατο**· είμαι θυμωμένος ή προκαλούμαι να θυμώσω, σε Όμηρ.· **βασιλῆϊ χολωθείς**, θυμωμένος με τον βασιλιά, σε Ομήρ. Ιλ.· με γεν., **κεχολωμένος τινός**, θυμωμένος εξαιτίας ενός ανθρώπου ή πράγματος, σε Όμηρ.

χολ-ώδης, -ες (εἶδος)· **I.** όπως η χολή ή το υγρό χολής, σε Πλάτ. **II.** νευριασμένος, θυμωμένος, σε Λουκ.

χολώθην, Επικ. Παθ. αόρ. α' του **χολόω**.

χολώσσαι, β' ενικ. Επικ. Μέσ. αορ. του **χολόω**.

χολωσέμεν, Επικ. απαρ. μέλ. του **χολόω**.

χολωτός, -ή, -όν, ρημ. επίθ. του **χολόω**, θυμωμένος, οργισμένος, σε Όμηρ.

χόνδρος, ό, Ι. κόκκος ή κομμάτι από αλάτι, *άλος τρύφεια κατά χόνδρους μεγάλους*, κομμάτια από αλάτι σε μεγάλους κόκκους, σε Ηρόδ.: *χόνδρος*, απόλ., λέγεται για το αλάτι, σε Ανθ. **ΙΙ.** σε πληθ., χοντρά κομμάτια από σιτάρι ή σίτο, απ' όπου φτιάχνεται ο χυλός, σε Αριστοφ.

χονδρός, -ά, -όν, κοκκοειδής, χοντρόκοκκος, *χονδροὶ ἄλλες*, πέτρα από αλάτι, σε Αριστοφ.

χόος, ετερόκλ. γεν. του *χοῦς*.

χορᾱγός, Δωρ. και Αττ. του *χορηγός*.

χορ-αύλης, -ου, ό (αὐλός), αυτός που συνοδεύει το χορό με αυλό, σε Ανθ., Πλούτ.

χόρδευμα, τό, λουκάνικο, σε Αριστοφ.

χορδεύω, μέλ. -σω, φτιάχνω λουκάνικα· μεταφ., *χορδεύω τὰ πράγματα*, φτιάχνω κρεατόπιτα, από διάφορα κομμάτια κρέατος, σε Αριστοφ.

χορδή, ἡ, I. χορδή από έντερο, χορδή λύρας, Λατ. chorda, σε Ομήρ. Οδ., Ευρ.

II. λουκάνικο, σε Βατραχομ.· επίσης, *χόρδευμα*, σε Αριστοφ.

χορεία, ἡ (χορεύω)· I. χορός, ιδίως, κίνηση ή κυκλικός χορός με μουσική, σε Ευρ., Αριστοφ. **II.** τραγούδι του χορού (μέλος), σε Αριστοφ.

χόρευμα, -ατος, τό (χορεύω), χορευτική κίνηση, χορός, σε Ευρ.

χορευτέον, ρημ. επίθ. του *χορεύω*, σε Ευρ.

χορευτής, -οῦ, ὁ (χορεύω), χορευτής σε χορό, σε Πίνδ., Αριστοφ.· μεταφ., *Θεοῦχορευτής*, ακόλουθος του Θεού, σε Πλάτ.

χορευτικός, -ή, -όν, αυτός που ανήκει ή ταιριάζει σε χορό, σε Λουκ.

χορεύω, μέλ. -σω, αόρ. α' *ἐχόρευσα*, παρακ. *κεχόρευκα* — Μέσ., μέλ. -*εύσομαι*, αόρ. α' *ἐχορευσάμην* — Παθ., αόρ. α' *ἐχορεύθην*, παρακ. *κεχόρευμαι* (*χορός*)· **I. 1.** χορεύω κυκλικό ή χορωδιακό χορό, σε Σοφ. κ.λπ.· ιδίως, λέγεται για τον βακχικό χορό, σε Ευρ.· παίρνω μέρος σε χορό, σε θρησκευτική τελετή, σε Σοφ.· είμαι μέλος χορού, σε Αριστοφ.· με δοτ. προσ., χορεύω προς τιμή κάποιου, σε Ευρ. **2.** γενικά, χορεύω, ιδίως, από χαρά, σε Σοφ., Ευρ. **3.** μεταφ., ασχολούμαι με χορό, είμαι πεπειραμένος σε αυτόν, σε Πλάτ. **II. 1.** με σύστ. αιτ., *φροίμιον χορεύσομαι*, δηλ. το προοίμιο των γιορτών, σε Αισχύλ.· *χορεύω γάμους*, τους γιορτάζω, σε Ευρ.· *ὄργια Μουσῶν*, σε Αριστοφ. — Μέσ., *χορεύεσθαι δίνας*, εκτελώ κυκλικό χορό, σε Ευρ. — Παθ., *κεχόρευται ἡμῖν* (τραγουδά ο Χορός) εκτελέσαμε το μέρος μας, σε Αριστοφ. **2.** μτβ., γιορτάζω με χορευτικές κινήσεις, *Ἰακχον*, σε Σοφ. — Παθ., γιορτάζομαι με χορευτικές κινήσεις, στον ιδ. **III.** μτβ., κάνω κάποιον να χορέψει, διεγείρω, ξεσηκώνω για χορό, *τινά*, σε Ευρ.· ομοίως, *πόδα χορεύειν*, σε Ανθ.

χορηγεῖον, τό, I. τόπος στον οποίο εκπαιδεύεται ο χορός, σχολή χορού, χοροδιδασκαλείο, σε Δημ. **II.** σε πληθ., *χορηγεῖα* ή *χορήγια*, *τά*, προμήθειες στρατεύματος, Λατ. commeatus, σε Πολύβ.· πρβλ. [χορηγία](#) II. **2.**

χορηγέω, μέλ. -ήσω (*χορηγός*)· **I.** οδηγώ το χορό, σε Πλάτ.· μεταφ., αναλαμβάνω την αρχηγία ενός πράγματος, προεξάρχω, με γεν., *τούτου τοῦ λόγου*, στον ιδ. **II. 1.** σε Αττ., λέγεται για τον *χορηγόν*, πληρώνω τη δαπάνη για την παρουσίαση του χορού σε δημόσιες γιορτές, ενεργώ ως χορηγός· με δοτ., *χορηγέω χορῶ*, σε Πλάτ.· *χορηγέω ἀνδράσι ἐς Διονύσια*, σε Λυσ.· *χορηγέω κωμωδοῖς*, στον ιδ.· επίσης με τη γιορτή, σε αιτ., *χορηγέω Αθήναια*, σε Αριστοφ.· *Διονύσια*, σε Δημ. — Παθ., έχω βρει χορηγούς για κάτι, *χορηγοῦσι μὲν οἱ πλούσιοι*, *χορηγεῖται δὲ ὁ δῆμος*, σε Ξεν. **2.** μεταφ., φροντίζω για, *χορηγέω ταῖς σεαυτοῦ ἡδοναῖς*, σε Αισχίν. **3.** μεταφ. επίσης: **α)** με αιτ. προσ., εφοδιάζω άφθονα με κάτι, ιδίως, με προμήθειες για τον πόλεμο, σε Πολύβ. — Παθ., είμαι καλά εφοδιασμένος, σε Αριστ. **β)** με αιτ. πράγμ., προμηθεύω, εφοδιάζω, σε Δημ.

χορηγία, ἡ, I. το επάγγελμα του *χορηγοῦ* στην Αθήνα, η πληρωμή της δαπάνης για την απαιτούμενη διδασκαλία και προετοιμασία των δημοσίων χωρών, είμαι αρχηγός στο θεσμό των *λητουργιῶν*, σε Θουκ. κ.λπ. **II. 1.** μέσα για τη διδασκαλία του *χοροῦ*· αφθονία μέσων, εφοδιασμός, σε Αριστ. **2.** μεταφ., προμήθειες για πόλεμο, σε Πολύβ.

χορηγικός, -ή, -όν, αυτός που ανήκει ή ταιριάζει σ' έναν *χορηγόν* *χορηγικοί* άγώνες, άμιλλα για την παρασκευή χορών, σε Ξεν.

χορήγιον, βλ. [χορηγεῖον](#) II.

χορ-ηγός, Δωρ. χορᾱγός, ὁ (χορός, ἡγέομαι)· I. αρχηγός, κορυφαίος χορού, σε Πλάτ.· αρχηγός σε πομπή, σε Σοφ., Ευρ. **II. 1.** στην Αθήνα, αυτός που

πληρώνει τη δαπάνη για τη διδασκαλία του χορού, σε Δημ., Αισχίν. **2.** αυτός που καταβάλλει δαπάνη για οποιοδήποτε λόγο, σε Δημ., Αισχίν.

χορικός, -ή, -όν (χορός), αυτός που ανήκει ή ταιριάζει στη χορική όρχηση, χορικός, σε Πλάτ., Αριστ.

χόριον, τό, μεμβράνη που καλύπτει το έμβρυο, πλακούντας, Λατ. *secundae*· πληθ., *χόρια*, *τά*, γεύμα που φτιάχνεται από πλακούντα γεμισμένο με μέλι και γάλα, είδος πατσά, σε Αριστοφ.· παροιμ., *χαλεπὸν χορίῳ* (Δωρ. γεν.) *κύνα γεῦσαι*, «μην αφήνεις το σκύλο να συνηθίσει στο αλεύρι», σε Θεόκρ. (πρβλ. Ορατίου *canis a corio nunquam absterrebitur uncto*).

χοροδιδασκαλία, ή, το επάγγελμα του χοροδιδασκάλου, σε Πλάτ.

χοροδιδασκαλικός, -ή, -όν, αυτός που ανήκει ή ταιριάζει στον

χοροδιδάσκαλον· ή -κή (ενν. *τέχνη*), = το επόμ., σε Πλάτ.

χορο-διδάσκᾱλος, ό, αυτός που ασκεί τον χορό στην κίνηση και το τραγούδι, δάσκαλος χορού, σε Αριστοφ., Δημ.· ο ποιητής ήταν ο κατ' εξοχήν εκτελεστής αυτού του έργου, βλ. [διδάσκω](#) II.

χορο-ήθης, -ες (ήθος), συνηθισμένος στη χορική όρχηση, σε Ομηρ. Ύμν.

χοροι-θάλής, -ές (θάλλω), αυτός που διαπρέπει στο χορό, σε Ανθ.

χοροι-μᾱνία, ή, μανιώδης χορός, σε Ανθ.

χοροι-τύπια, ή, χορική όρχηση, σε Ομήρ. Ιλ., Ανθ.

χοροι-τύπος[ϋ], -ον, Επικ. αντί *χορο-τύπος*· **I.** αυτός που χτυπά τη γη χορεύοντας, χορευτής, σε Πίνδ. **II.** προπαροξ., *χοροίτυπος, -ον*, Παθ., αυτός που παίζει στη χορική όρχηση, σε Ομηρ. Ύμν.

χορόν-δε, επίρρ., στο χορό, σε Ομήρ. Ιλ.

χορο-παίκτης, -ου, ό, αυτός που χορεύει χαρούμενα, σε Ανθ.

χορο-ποιός, -όν (ποιέω)· I. αυτός που καταρτίζει τον χορό, σε Ξεν. **II.** αυτός που οδηγεί το χορό, σε Σοφ., Ευρ.

χορός, -οϋ, ό, κυκλικός χορός, που πραγματοποιείται στα συμπόσια και σε εορταστικές εκδηλώσεις, σε Ομηρ., Ησίοδ. **I. 1.** στην Αθήνα, ο *χορός κύκλιος* γινόταν γύρω από το βωμό του Διόνυσου, σε Ηρόδ., Ευρ. κ.λπ. **2.** από τον Διονυσιακό χορό προήλθε το Αττικό δράμα, το οποίο αποτελείτο αρχικά από απλές διηγήσεις που παρεμβάλλονταν στα μέρη του χορού (*έπεισόδια*), και απαγγέλλονταν από έναν μόνο υποκριτή· αυτός ο δραματικός χορός ήταν είτε *τραγικός* και αποτελείτο από 15 μέλη, ή *κωμικός* από 24· όταν ο ποιητής επιθυμούσε να παρουσιάσει ένα έργο, ζητούσε πρώτα άδεια κατάρτισης χορού από τον Άρχοντα· τα έξοδα, που ήταν πολλά, καταβάλλονταν από έναν πλούσιο πολίτη (*χορηγός*)· τα μέλη του χορού εκλέγονταν από μία φυλή και προπονούσαν από τον ίδιο τον ποιητή κυρίως (απ' όπου ονομάστηκε *χοροδιδάσκαλος*)· **II. 1.** χορός, χορωδία, δηλ. μια ομάδα από χορευτές και αοιδούς, σε Ομηρ. Ύμν., σε Πίνδ. **2.** γενικά, χορός ή θίασος, άθροισμα, σύνολο, *τέκνων*, σε Ευρ.· επίσης, λέγεται για πράγματα, *χορός σκευῶν*, σειρά από σκεύη, σε Ξεν.· *χορός όδόντων*, σειρά από δόντια, απ' όπου Κωμ. *οί πρόσθιοι χοροί*, τα μπροστινά δόντια, σε Αριστοφ. **III.** τόπος για όρχηση, *λείηναν χορόν*, σε Ομήρ. Οδ. κ.λπ.

χορο-στάσια, ποιητ. —ή, ή (ίστημι), σύσταση χορού· γενικά, χορός, όρχηση, σε Ανθ.

χορτάζω, μέλ. -άσω, εκτρέφω, ταΐζω, βοοειδή, σε Ησίοδ., Αριστοφ. — Παθ., τρώω όσο μπορώ, μέχρι να χορτάσω, σε Ανθ.

χορτᾱσία, ή, κορεσμός, σε Πλάτ.

χόρτασμα, -ατος, τό, σάνος, τροφή, ζωοτροφή· τροφή για ανθρώπους, σε Κ.Δ.

χόρτος, ό, I. 1. κλειστό μέρος, τόπος περιφραγμένος τόπος βοσκής, *αὐλῆς ἐν χόρτοισι*, σε Ομήρ. Ιλ. **2.** γενικά, κάθε τόπος όπου εκτρέφονται ζώα, σε πληθ., *χόρτοι λέοντος*, σε Πίνδ.· *χόρτος εὐδενδροι*, σε Ευρ. **II.** τροφή, σανός, ζωοτροφή, ιδίως, λέγεται για βοοειδή, σε Ησίοδ. κ.λπ.· *χορτάρι*, σε Κ.Δ.· *χόρτος κοῦφος*, άχυρο, σε Ξεν.· αντίθ. προς το *σῖτος* (τροφή για τον άνθρωπο), σε Ηρόδ., Ξεν.· φαγητό, γενικά, σε Ευρ., Ανθ.

χοῦς (Α), ό (χέω), Λατ. *congius*. **I. 1.** μονάδα μέτρησης υγρών, = 12 κοτύλαι, σχεδόν 3 λίτρα, σε Αριστοφ. κ.λπ.· σε Αττ., *χοῦς, χοός, χοῖ, χόα* [ᾱ]· πληθ.

χόες, χοῶν, χουσί, χόας. **2.** παροιμ. λέγεται για προσπάθεια να μετρηθούν τα αμέτρητα, *οἱ τῆς θαλάσσης λεγόμενοι χόες*, σε Πλάτ. **II.** *χοές, οἱ*, η γιορτή των Χοών, η δεύτερη μέρα των Ανθεστηρίων στην Αθήνα, σε Αριστοφ., Δημ.

χοῦς (Β), χοῦ, ό (χέω). **1.** γη που έχει καταποντιστεί ή έχει σωρευτεί, όπως το *χῶμα*, σε Ηρόδ. **2.** = *κονιορτός*, σκόνη, σε Κ.Δ.

χοῦτω, κράση αντί *καὶ οὕτω*, σε Θεόκρ.

χῶω, απαρ. *χοῦν*, μτχ. *χῶν*, παρατ. *ἔχουν*· έπειτα, *χώννυμι, -ύω* (βλ. κατωτ.)· μέλ. *χώσω*, αόρ. *ᾱ' ἔχωσα*, παρακ. *κέχωκα* — Παθ., μέλ. *χωσθήσομαι*, αόρ. *ᾱ' ἐχώσθην*, παρακ. *κέχωσμαι (χέω)*. **1.** πετώ στο ίδιο μέρος ή συσσωρεύω, λέγεται για χώμα, *χοῦσι χῶμα μέγα*, σε Ηρόδ.· *χώματα χῶν πρὸς τὰ τείχεα*, σωρεύω αναχώματα στα τείχη ενάντια σε..., στον ίδ.· *χῶμα ἔχουν πρὸς τὴν πόλιν*, σε Θουκ.· *νήσον χώσας σποδῶ*, σχημάτισε νησί με τη συσσώρευση τέφρας, σε Ηρόδ. **2.** φράζω, γεμίζω σωρεύοντας χώμα, *χώωτοὺς λιμένας*, σε Δημ., Αισχίν. — Παθ., λέγεται για θαλάσσιους όρμους, είμαι γεμάτος λάσπη, σε Ηρόδ.· λέγεται για πόλεις, οικοδομούνται, κτίζομαι πάνω στο βουνό, στον ίδ. **3.** καλύπτω με χώμα, ενταφιάζω, *χῶσαί τινα τάφῳ*, σε Ευρ. — Παθ., καλύπτομαι με σωρό από χώμα, δηλ. έχω έναν επιτάφιο τύμβο σωρευμένο πάνω μου, σε Ανθ.

χραίνω, μέλ. *χράνῶ*, αόρ. *ᾱ' ἔχραν*, = *χράω* (Α). **1.** αγγίζω απαλά, *όλιγάκις ᾄστου χραίνων*, δηλ. μένω μακριά απ' αυτήν (την πόλη), σε Ευρ. **2.** λερώνω, μαιίνω, μολύνω, σε Αισχύλ.· ιδίως, λέγεται για ηθική μόλυνση, σε Σοφ., Ευρ. — Μέσ., *χεῖρα χραίνεσθαι φόνῳ*, σε Σοφ. — Παθ., μολύνομαι, στον ίδ.

χραισμέω, μέλ. *-ήσω*, Επικ. απαρ. *-ησέμεν*· γ' ενικ. αορ. *ᾱ' χραίσμησε*· επίσης, Επικ. γ' ενικ. αορ. β' *χραῖσμε*, υποτ. *χραίσμη, χραίσμησι (χράω Γ, χράομαι)*. **1.** αποκρούω κάτι (καταστρεπτικό) από κάποιον, με αιτ. πράγμ. και δοτ. προσ.· *όλεθρόν τινι χραισμέω*, σε Ομήρ. Ιλ. **2.** με δοτ. προσ. μόνο, υπερασπίζομαι κάποιον, βοηθώ, υποστηρίζω, συντρέχω, ωφελώ αυτόν, στο ίδ.· *χραισμεῖν τι*, βοηθώ, συντρέχω, στο ίδ.

χράομαι, χρησιμοποιοῦ, βλ. [χράω](#) Γ.

χράω (Α) ή **χραύω**, μέλ. *χραύσω*· ξύνω, γδέρνω, πληγώνω ελαφρώς, *ὄν ρά τε ποιμὴν κραύση*, σε Ομήρ. Ιλ.· πρβλ. [ἐγγραύω](#), [ἐπιγראύω](#).

χράω (Β) μόνο σε παρατ.· **I.** με δοτ. προσ., επιτίπτω, επιτίθεμαι, ορμώ με δριμύτητα, *στυγερός δέ οἱ ἔχραε δαίμων*, σε Ομήρ. Οδ. **II. 1.** με απαρ., είμαι αποφασισμένος να κάνω κάτι, λαχταρώ να κάνω κάτι, *τίπτε ἐμόν ρόον ἔχραε κήδειν*; γιατί ήταν τόσο πρόθυμος να βλάψει...; σε Ομήρ. Ιλ.· *μνηστήρες, οἱ ἐχράατε ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν*, οι μνηστήρες που ήταν τόσο πρόθυμοι να φάνε και να πιούνε, σε Ομήρ. Οδ. **2.** σε αυτό το ρήμα πρέπει να αναφερθούν και οι τύποι *χρής, χρῆ* (σχηματισμένοι όπως τα *λής, λῆ* από *λάω, διψῆς, διψῆ, πεινῆς, πεινῆ* από *διψάω, πεινάω* αντίστοιχα) = *χρήζω*, επιθυμώ, *εἴτε χρῆ θανεῖν*, είτε επιθυμεί να πεθάνει, σε Σοφ.· *δρᾶν ᾧ χρής*, στον ίδ.· *εἴτε χρής* (ενν. *κηρύσσειν με*), στον ίδ.· *οὐ χρήσθα* (ενν. *φωνεῖν*), σε Αριστοφ.

χράω (Γ), **I. 1.** παρέχω ό,τι είναι αναγκαίο· Αττ. *χράω, χρῆς, χρῆ*, Ιων. *χρᾶς, χρᾶ*, Ιων. *μτχ. χρέων, χρέουσα, χρέον*, Επικ. *χρείων*· παρατ. *ἔχραον, γ' ενικ. ἔχρη*, μέλ. *χρήσω, αόρ. α' ἔχρησα* — Παθ., αόρ. α' *ἐχρήσθην*, παρακ. *κέχρησμαι, γ' ενικ. υπερσ. ἐκέχρηστο* — Μέσ., Ιων. *χρέομαι*, απαρ. *χρέεσθαι*, *μτχ. χρεόμενος ή χρεώμενος*, παρατ. *γ' πληθ. ἐχρέοντο ή -έωντο*, μέλ. *χρήσομαι*· **1.** λέγεται για θεούς και χρησμούς, παρέχω χρησμό, χρησιμοδοτώ, ανακοινώνω, κηρύσσω, φανερώνω, *χρήσω βουλὴν Διός*, σε Ομηρ. Ὑμν.· *ή Πυθίη οί χρᾶ τάδε*, σε Ηρόδ. κ.λπ.· με απαρ., προειδοποιώ ή προσταζώ με χρησμό, *χρήσαντ' ἐμοί ἐκτὸς αἰτίας εἶναι*, αυτό που πρέπει να είμαι, σε Αισχύλ.· *τοῦ θεοῦ χρήσαντος*, σε Θουκ. **2.** Παθ., χρησιμοδοτούμαι, φανερώνομαι με χρησμό, *τίς οὖν ἐχρήσθη*, σε Ευρ.· λέγεται για χρησμό, *τὰ χρηστήρια ταῦτά σφι ἐχρήσθη*, σε Ηρόδ.· *πεύθου τὰ χρησθέντ'*, σε Σοφ.· απρόσ., με απαρ., *καί σφι ἐχρήσθη ἀνέμοισι εὐχεσθαι*, σε Ηρόδ. **3.** Μέσ., συμβουλευόμαι έναν θεό ή μαντείο, ζητώ να μάθω από θεό ή οiwονό, τον ή το λαμβάνω υπόψιν, με δοτ. *ψυχῇ χρησόμενος Τειρεσίαο*, σε Ομήρ. Οδ.· *χράω θεῷ*, Λατ. *uti oraculo*, σε Ηρόδ. κ.λπ.· από τη σημασία αυτής της χρήσης του χρησμού, έρχεται η γενική σημασία του *χράομαι*, χρησιμοποιοῦ· απόλ., συμβουλευόμαι χρησμό, σε Ομήρ. Οδ., Ηρόδ.· *οί χρώμενοι*, αυτοί που παίρνουν χρησμό, σε Ευρ.· *μτχ. παρακ. κεχρημένοις*, αυτός που έλαβε χρησμό μαντείου, σε Αριστ. **II.** παρέχω, εφοδιάζω με κάτι· με αυτή την έννοια *κίχρημι* ήταν ο ενεστ., με μέλ. *χρήσω*· αόρ. α' *ἔχρησα*, παρακ. *κέχρηκα* — Μέσ., ενεστ. *κίχρᾶμαι*, αόρ. α' *ἐχρησάμην*, παρέχω τη χρήση ενός πράγματος, δηλ. δανείζω, σε Ηρόδ., Αριστοφ. κ.λπ.· έχω χρησιμοποιήσει ένα πράγμα, δανείζομαι, σε Ευρ.· *πόδας χρήσας ὄμματα χρησάμενος*, έχοντας δανείσει πόδια και δανειστεί μάτια, λέγεται για τυφλό άνθρωπο που μεταφέρει έναν κουτσό, σε Ανθ. **III.** αποθ. *χράομαι*, Αττ. *χρῶμαι, χρῆ, χρῆται, χρῆσθε, χρῶνται*, Ιων. *χρέω ή χρέο, γ' πληθ. χρήσθων*, απαρ. Αττ. *χρήσθαι*, Ιων. *χρᾶσθαι ή χρέεσθαι*, *μτχ. Αττ. χρώμενος, Ιων. χρεόμενος ή χρεώμενος*· παρατ. Αττ. *ἐχρήτο, ἐχρῶντο*, Ιων. *ἐχρᾶτο, ἐχρέοντο (ή -έωντο)*· μέλ. *χρήσομαι*, επίσης *κεχρήσομαι*· αόρ. α' *ἐχρησάμην*, παρακ. *κέχρημαι*· από τη σημασία της συμβουλής μαντείου ή της χρήσης ενός χρησμού [βλ. [χράω](#) Γ. 3] προέρχεται η κοινή (συνήθης) σημασία, χρησιμοποιοῦ, Λατ. *uti*, σε Ομήρ. Ιλ. κ.λπ.· *φρεσὶ κέχρητ' ἀγαθῇσι*, είχε προικιστεί με μια καλή καρδιά, σε Ομήρ. Οδ.· με δοτ., *χρήσθαι ἀργυρίῳ*, έχω χρήματα για να τα χρησιμοποιήσω για κάποιο σκοπό, τα χρησιμοποιώ επ' αυτού, σε Πλάτ.· *χράομαι ναυτιλίῃσι θαλάσσει*, σε Ηρόδ., Θουκ. **2. α)** ειδικότερες χρήσεις, *ὀργῇ ή θυμῷ χρήσθαι*, κάνω χρήση του θυμού μου, τον αφήνω να ενεργήσει, σε Ηρόδ. **β)** λέγεται για εξωτερικά πράγματα, δοκιμάζω, υποφέρω, υπόκειμαι σε, *νιφετῷ*, στον ιδ.· *χράομαι γαληνεΐα*, έχω καλό καιρό, σε Ευρ.· *ὁμολογία χράομαι*, έρχομαι σε συμφωνία, σε Ηρόδ.· *ζυγῷ χράομαι δουλίῳ*, γίνομαι σκλάβος, σε Αισχύλ.· *συμφορῇ, συντυχίῃ, εὐτυχίῃ*, *χράομαι*, Λατ. *uti fortuna mala, prospera*, σε Ηρόδ. κ.λπ.· *νόμοις χράομαι*, ζω κάτω από την υποταγή στους νόμους, σε Ευρ.· *χράομαι ἀνομίᾳ*, σε Ξεν. κ.λπ.· σε πολλές περιπτώσεις, *χρήσθαι*, απλώς παραφράζει ρήμα σύστ. με δοτ., *μόρῳ χράομαι*, δηλ. πεθαίνω, σε Ηρόδ.· *ὦνῃ καὶ πράσει χράομαι* = *ὠνεῖσθαι καὶ πιπράσκειν*, αγοράζω και πουλώ, στον ιδ.· *χράομαι δασμῷ* = *διδράσκειν*, σε Αισχίν.· *χράομαι φωνῇ* = *φωνεῖν*, διαβολή, *χράομαι* = *διαβάλλεσθαι* κ.λπ., σε Πλάτ. **γ)** *χρήσθαι τινι εἰς τι*, χρησιμοποιοῦ κάτι για κάποιο σκοπό ή λόγο, σε Ηρόδ., Ξεν. κ.λπ.· *ἐπί τι ή πρὸς τι*, σε Ξεν.· επίσης με ουδ. επιθ. ως επιρρ., *χρ.τινι ὃ τι βούλεται τις*, κάνω ό,τι χρειάζεται κάποιος, σε Ηρόδ.· *ἀπορέων ὅτι χρήσεται*, δεν ξέρω τι να κάνω, στον ιδ.· *τί χρήσομαι*

τούτω; πώς να τον χρησιμοποιήσω; σε Αριστοφ.· οὐκ ἂν ἔχοις ὃ τι χρῶο σαυτῷ, σε Πλάτ. **3.** λέγεται για ανθρώπους, πρόσωπα, *χρησθαί τινι*, με επίρρ. του τρόπου, μεταχειρίζομαι κάποιον με κάποιο τρόπο, *χρησθαί τινι ὡς ἀνδρὶ ψεύσῃ*, σε Ηρόδ.· *χρησθαί τινι ὡς φίλῳ*, σε Θουκ.· επίσης, *φιλικῶς, χρησθαί τινι*, σε Ξεν.· αλλά το ὡς συχνά παραλείπεται, *ἔμοιγε χρώμενος διδασκάλῳ*, σε Αισχύλ. κ.λπ.· επίσης, *χρησθαί τινι* (χωρίς το φίλῳ), ὅπως το Λατ. *utī antī utī familiariter*, εἶμαι στενός φίλος με κάποιον, σε Ξεν.· ἀπόλ., *οἱ χρώμενοι*, φίλοι, στον ιδ. **4.** *χρησθαί ἑαυτῷ*, κάνω χρήση της δύναμής μου, σε Πλάτ.· επίσης, *παρέχειν ἑαυτὸν τινι χρησθαί*, θέτω τον εαυτό μου στη διάθεση κάποιου, σε Ξεν. **5.** ἀπόλ. ἢ μαζί με επίρρ., *οὕτω χρῶνται οἱ Πέρσαι*, ἔτσι συνηθίζουν να κάνουν οι Πέρσες, αυτά είναι τα ἔθιμά τους, στον ιδ. **6.** παρακ. *κέχρημαι* (με ενεστ. σημασία), ἔχω την ανάγκη ἢ επιθυμῶ, ποθῶ διακαῶς, με γεν., σε Όμηρ., Σοφ., Ευρ.· *μτχ. κεχρημένος*, χρησιμοποιεῖται ως επίθ., ἄπορος, ἐνδεής, πένητας, σε ἀνάγκη, φτωχός, σε Ομήρ. Οδ., Ησίοδ., Ευρ. **7.** παρακ. ὡς επιτετ. ενεστ., ἔχω σε χρήση, και επομένως ἔχω, κατέχω, *φρεσιγὰρ κέχρητ' ἀγαθῇσι*, σε Ομήρ. Οδ. **8.** Παθ. αόρ. *ἀ' χρησθῆναι*, χρησιμοποιοῦμαι, *αἱ νέες οὐκ ἐχρήσθησαν*, σε Ηρόδ.· *ἕως ἂν χρησθῇ*, τόσο πολύ ὅσο είναι σε χρήση, σε Δημ. **IV.** ἀντί του *χρή.*

χρεῖα, Επικ. ἀντί *χρεῖα*, πληθ. του *χρέος*.

χρεῖα, Ιων. **χρεῖη, ἢ (χράομαι, χρέος)**· **I. 1.** χρήση, ωφέλεια, υπηρεσία, σε Θεόγν., Πλάτ.· *τὰ οὐδὲν εἰς χρεῖαν*, πράγματα ἀχρηστα και ἀνόφελα, σε Δημ.· *χρεῖαν ἐρευνᾶν*, βλ. **ἐρευνάω**· **I**· πληθ., υπηρεσίες, σε Πίνδ., Δημ. **2.** ως ἐνέργεια, χρήση, μεταχείριση, *κτῆσις καὶ χρεῖα*, κατοχή και χρήση, σε Ξεν., Πλάτ.· *πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην χρεῖαν*, σε Ξεν. **3.** λέγεται για πρόσωπα, οικειότητα, στενὴ φιλία, συνεύρεση, *πρὸς τινα*, με κάποιον, σε Πλάτ. **II. 1.** ὅπως Λατ. *opus*, ἀνάγκη, ἔλλειψη, χρεῖα, σε Αισχύλ. κ.λπ.· *ἴν' ἔσταμεν χρεῖας*, υπολογίζοντας την κατάσταση ἀνάγκης στην οποία βρισκόμαστε, σε Σοφ.· *χρεῖαπολεμεῖν*, πολεμῶ ἐξ ἀνάγκης, στον ιδ.· με γεν., ἀνάγκη ἢ ἔλλειψη ἀπὸ κάποιο πράγμα, σε Αισχύλ. κ.λπ.· *ἐν χρεῖα δορός*, στην ἀνάγκη ἢ στην πίεση του πολέμου, σε Σοφ.· *χρεῖαἰεστί (γίνεται) μοί τινος*, Λατ. *opus est mihi aliqua re*, σε Πλάτ.· *ἔτι μου χρεῖαν ἔξει*, θα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τη βοήθειά μου, σε Αισχύλ.· *ἐν χρεῖα εἶναι* ἢ *γίγνεσθαι τινος*, σε Πλάτ.· πληθ., *αἱ τοῦ σώματος χρεῖαι*, σε Ξεν.· *οἱ ἀναγκαῖαι χρεῖαι*, σε Δημ. **2.** το ἀποτέλεσμα της ἀνάγκης, φτώχεια, ἀνέχεια, σε Σοφ., Ευρ. **3.** ἀπαίτηση ἀνάγκης, ἀντίθ. πρὸς το *ἀζῖωσις* (ἀπαίτηση δικαίωματος), σε Θουκ.· γενικά, αἴτηση, σε Αισχύλ. **4.** ἀναγκαῖα ἀσχολία, ἀνάγκη, ἀπαίτηση, *ὡς πρὸς τί χρεῖας*; για ποιο λόγο; σε Σοφ.· *ἡ πολεμικὴ χρεῖα καὶ ἡ εἰρηνικὴ*, οι ἀνάγκες για τον πόλεμο και για την εἰρήνη, σε Αριστ. **5.** γενικά, φυσικὴ ἀνάγκη, ἀσχολία, σε Πολύβ., Κ.Δ.

χρεῖη, γ' ενικ. ευκτ. του *χρή.*

χρεῖος, τό, Επικ. ἀντί *χρέος*.

χρεῖος, -ον (χρή), αὐτός που ἔχει την ἀνάγκη κάποιου, με γεν., σε Ευρ.

χρεῖω, -όος, συνηρ. **-οῦς, ἢ**, Επικ. ἀντί *χρεώ*.

χρεμετίζω, μέλ. **-σω**, *χλιμιντριζώ, χρεμετίζω*, Λατ. *hinnire*, λέγεται για ἄλογα, σε Ομήρ. Ιλ., Ηρόδ. κ.λπ. (ηχοιμ. λέξη).

χρεμετισμός, ὁ, *χλιμίντρισμα, χρεμετισμός*, σε Αριστοφ.

χρεμίζω, = *χρεμετίζω*, Επικ. γ' πληθ. αορ. *ἀ' χρέμισαν*, σε Ησίοδ.

χρέμπτομαι, μέλ. **-ψομαι**, αποθ., καθαρίζω το λαιμό μου, βγάζω φλέγματα και φτύνω, βήχω, σε Ευρ. (ηχοιμ. λέξη).

χρέομαι, Ιων. ἀντί *χράομαι*.

χρέος και **χρέω**, Επικ. **χρεῖος**, **τό**, γεν. *χρέους*· πληθ. ονομ. και αιτ. *χρέᾱ*, Αττ. *χρέᾱ*· γεν. *χρεῶν*, Επικ. *χρειῶν* (*χράομαι*, *χρή*)· **I.** αυτό που πρέπει κάποιος να πληρώσει, υποχρέωση, οφειλή, σε Ομήρ. Οδ.· οφειλή για κλεμμένα βοοειδή, σε Ομήρ. Ιλ.· *χρεῖος ἀποστήσασθαι*, ξεπληρώνω, στο ιδ.· *ἄρᾱς τίνει χρέος*, ξεπληρώνω το χρέος που απαιτείται από την κατάρρα, σε Αισχύλ.· *χρέος πόλει προσάπτειν*, αποδίδω μεγαλύτερο χρέος, δηλ. ενοχή για την πόλη, σε Σοφ.· *χρέος ἀποδιδόναι*, εξοφλώ χρέος, σε Ηρόδ., Αριστοφ.· σε πληθ., οφειλές, χρέη, *χρειῶν λύσις*, σε Ησίοδ.· *τὴν οὐσίαν ἅπασαν χρέα κατέλιπε*, άφησε όλη την περιουσία σε εξαιρετικά χρέη, σε Δημ. **II. 1.** αναγκαία εργασία, υπόθεση, δουλειά, *ἐὼν αὐτοῦ χρεῖος*, σε Ομήρ. Οδ.· απαίτηση, σκοπός, σε Σοφ.· με γεν., *ὅπως το χάριν*, για το καλό κάποιου, *σὸν οὐκ ἔλασσον ἢ κείνης χρέος*, σε Ευρ. **2.** *ὅπως το χρῆμα*, πράγμα, *τί χρέος;* = *τί χρῆμα;* για ποιο λόγο;, σε Αισχύλ.· *ἐφ' ὃ τι χρέος ἐμόλετε;* σε Ευρ. **III.** σε Ομήρ. Οδ., *ἦλθον Τειρεσίαο κατὰ χρέος*, = *Τειρεσία χρησόμενος*, ήρθα να τον συμβουλευτώ· αλλά, *κατὰ χρέος*, σύμφωνα με το καθήκον, καθώς είναι σωστό, σε Ομηρ. Ύμν. **IV.** καθήκον, έργο, σκοπός, χρέος, σε Πίνδ., Τραγ. **V.** *χρεία*, έλλειψη, ανάγκη, *τί δὲ τοῦδ' ἔχει πλέκους χρέος;* σε Αριστοφ.

χρέω, Ιων. αντί *χράω* (Γ), δίνω χρησμό, σε Ομηρ. Ύμν.

χρεώ, Επικ. **χρειώ**, γεν. -οῦς, **ἢ** (*χρέος*, *χρεία*)· **1.** έλλειψη, ανάγκη· απ' όπου, επιθυμία, λαχτάρα, επείγουσα επιθυμία, σε Όμηρ.· *ἢ τι μάλα χρεώ*, για κάτι που είναι πραγματικά πολύ αναγκαίο, σε Ομήρ. Ιλ.· *χρειοὶ ἀναγκαίῃ*, εξαιτίας τρομερής ανάγκης, στο ιδ.· με γεν., *χρειῶέμεϊτο*, έλλειψη, ανάγκη για μένα, σε Όμηρ. **2.** *χρειῶ ἰκάνεται*, έλλειψη, ανάγκη που επέρχεται, στον ιδ.· *τίπτεδέ σε χρεῶ δεῦρ' ἤγαγε;* σε Ομήρ. Οδ. **3.** *χρέω ἰκάνει τινά*, έρχεται κατά πάνω του, *ἐμὲ δὲ χρεῶ γίγνεται αὐτῆς* (ενν. *τῆς νηός*), έχω ανάγκη καθώς ένα πλοίο έρχεται κατά πάνω μου, σε Ομήρ. Ιλ.· *οὐδέ τί μιν χρεῶ ἔσται τυμβοχοῆς*, δεν έχει ανάγκη από τάφο να πέσει πάνω του, στο ιδ. **4.** απ' όπου η ελλειπτική χρήση του *χρεώ*, με αιτ. προσ., *τίπτε δέ σε χρεῶ* (ενν. *ἰκάνει*); σε Όμηρ.· με γεν. πράγμ., *οὗ τί με ταύτης χρεῶ τιμῆς*, η ανάγκη αυτής της τιμής δεν με αγγίζει καθόλου, σε Ομήρ. Ιλ.· *χρεῶ βουλῆς ἐμὲ καὶ σέ*, στο ιδ.· επίσης με απαρ., *τὸν χρεῶ ἐστάμεναι κρατερῶς*, είναι μεγάλη ανάγκη να σταθεί σταθερά, στο ιδ.· *οὐδέτί μιν χρεῶ νηῶν ἐπιβαινέμεν*, σε Ομήρ. Οδ. (το *χρέω*, σε Όμηρ. είναι μονοσύλλαβο).

χρεω-κοπίδης, -ου, ὁ (κόπτω), αυτός που αναβάλλει την εξόφληση των χρεών του, χρεωκοπημένος, σε Πλούτ.

χρεώμενος, Ιων. μτχ. του *χράομαι*.

χρεών, Ιων. **χρεόν, τό**, άκλιτο, κυρίως μτχ. ουδ. του *χρή*· **I.** αυτό που πρέπει να γίνει, *τὸ χρεῶν γίγνεσθαι*, σε Ηρόδ.· *τὸ χρεῶν τοῦ χρησμοῦ*, σε Πλούτ. **II. 1.** ανάγκη, αναγκαιότητα, μοίρα, σε Ευρ., Πλάτ. **2.** *χρεῶν* (ενν. *έστι*), σχεδόν όπως το *χρή*, είναι πεπρωμένο, αναγκαίο, Λατ. oportet, με απαρ., σε Θεόγν., Αισχύλ. κ.λπ. **3.** μερικές φορές ως μτχ. ουδ. (όπως *έξόν* κ.λπ.), είναι αναγκαίο, από τότε που ήταν αναγκαίο, σε Ηρόδ. **III.** σπανίως, αυτό που είναι ωφέλιμο ή ορθό, σε Σοφ., Αριστοφ. κ.λπ. **IV.** *απόλ.*, *οὐ χρεῶν ἄρχετε*, κυβερνάτε ανορθόδοξα (λανθασμένα), σε Θουκ.

χρέως, τό, βλ. **χρέος**.

χρεώστης, -ου, ὁ (χρέος), οφειλέτης, σε Λουκ.

χρε-ωφειλέτης, -ου, ὁ (ὀφείλω), οφειλέτης, χρεωμένος, σε Κ.Δ., Πλούτ.

χρῆ, βλ. **χράω** Β. II.

χρῆ, ἢ, = *χρεών* II, ανάγκη, χρεία, *χρῆ 'σται*, που χρησιμεύει ως μέλ. του *χρή*, θα είναι αναγκαίο, με απαρ., σε Σοφ.

χρή, Αιολ. **χρή**, απρόσ.· υποτ. *χρή*, ευκτ. *χρείη*, απαρ. *χρήναι*, ποιητ. επίσης *χρήν*· παρατ. *έχρήν*, επίσης χωρίς αύξηση, *χρήν*, ακόμη και σε Αττ. (*χράω* Γ)· **I. 1.** είναι πεπρωμένο, αναγκαίο, σε Αισχύλ. κ.λπ.· *έν οὐδὲν ἴαμα ὅτι χρήν προσφέροντας ὠφελεῖν*, κανένα φάρμακο δεν ήταν σίγουρο ότι θα έκανε καλό, σε Θουκ.· με απαρ., πρέπει, είναι ανάγκη να, κάποιος πρέπει ή οφείλει να κάνει κάτι, σε Όμηρ., Αττ.· συχνά, όπως το Λατ. *oportet*, με αιτ. προσ. και απαρ., αυτός που πρέπει να..., αρμόζει να..., είναι ανάγκη να..., ταιριάζει κάποιος να..., *οὐδέ τί σε χρή νηλεὲς ἦτορ ἔχειν*, σε Ομήρ. Ιλ. κ.λπ.· συχνά το απαρ. μπορεί να εννοηθεί από τα συμφραζόμενα, *τίπτε μάχης ἀποπαύεαι*; *οὐδέ τί σε χρή* (ενν. *ἀποπαύεσθαι*), γιατί έπαψες να μάχεσαι; γιατί δεν σου αρμόζει, σε Ομήρ. Ιλ.· ομοίως, *ὅθι χρή πεζὸν ἔοντα* (ενν. *μάρνασθαι*), σε Ομήρ. Οδ.· *ἐπιπλεύσειέ τις ὡς χρή* (ενν. *ἐπιπλεῦσαι*), σε Θουκ.· *ἀπόλ., ἔρεῖ τις, οὐ χρήν* (ενν. *τοῦτο ποιεῖν*), *ἀλλὰ τί χρήν εἶπατε*· **2.** με αιτ. προσ. και γεν. πράγμ., *οὐδέ τί σε χρή ἀφροσύνης*, δεν έχεις ανάγκη αφροσύνης, δηλ. δεν σου ταιριάζει, σε Ομήρ. Ιλ.· *μυθήσεται ὅττεό* (δηλ. *ὅτου*) *σε χρή*, θα πει ότι έχεις ανάγκη από, σε Ομήρ. Οδ. **II.** μερικές φορές με λιγότερο ισχυρή σημασία, *πῶς χρή τοῦτο περᾶσαι*; πώς είναι δυνατό να περάσει κάποιος μέσα από αυτό; σε Θεόκρ. **III.** *τὸ χρήν* (απαρ.), *χρεών*, πεπρωμένο, μοίρα, σε Ευρ.

χρήζω, Ιων. **χρηίζω**· Δωρ. **χρήσδω**, Μεγαρ. **χρήδδω**· μέλ. *χρήσω*, Ιων. απαρ. αορ. *α' χρηῖσαι*· χρησιμ. από Αττ. συγγραφείς μόνο σε ενεστ. και παρατ. [*χράω* (Β) II]· **I. 1.** έχω ανάγκη, χρειά, έλλειψη, έχω ανάγκη από, με γεν., σε Όμηρ., Αισχύλ.· *ἀπόλ. σε μτχ. χρηίζων*, αυτός που έχει έλλειψη, ανάγκη, φτωχός, ενδεής, άπορος, σε Ομήρ. Οδ., Ησίοδ. **2.** επιθυμώ, λαχταρώ, ζητώ· **α)** με γεν., σε Ηρόδ., Αισχύλ.· *σπάνια με αιτ. πράγμ.*, σε Ηρόδ., Σοφ.· συχνά το απαρ. παραλείπεται, *φράζε ὃ τι χρήζεις* (ενν. *φράζειν*), σε Αριστοφ. κ.λπ. **β)** με αιτ. προσ. και απαρ., ζητώ ή επιθυμώ να κάνει κάποιος κάτι, σε Ηρόδ.· ομοίως επίσης, με γεν. προσ. και απαρ., επιθυμώ από κάποιον να κάνει κάτι, στον ιδ.· με απαρ. μόνο, επιθυμώ να κάνω κάτι, σε Τραγ. **γ)** με διπλή γεν., προσ. και πράγμ., *τῶνδε ἐγὼ ὑμέων χρηίζων συνέλεξα*, σε Ηρόδ. **3.** *μὴ θανεῖν ἐχρηζες* (Σοφ. Οιδ. Κολ. 1713), μακάρι να μην επιθυμούσες να πεθάνεις, ασυνήθιστη σύνταξη, πρβλ. *ἐπωφέλησα ἀντί ὄφελον* (βλ. ανωτ. 541). **4.** μτχ. *χρηζων*, χρησιμ. *ἀπόλ. ἀντί εἰ χρήζει*, εάν κάποιος θέλει, εάν κάποιος επιλέγει, σε Θεόγν., Αισχύλ.· επίσης, *τὸ χρήζον*, η παράκλησή σου, σε Ευρ.

χρήζω, = *χράω* (Γ), δίδω χρησμό, χρησιμοδοτώ, σε Ευρ.

χρηίζω, Ιων. αντί *χρήζω*.

χρηίσκομαι, Ιων. θαμιστικό του *χρηίζω*, βρίσκομαι στην ανάγκη κάποιου, *τινι*, σε Ηρόδ.

χρήμα, -ατος, τό (χράομαι)· **I.** κάτι που κάποιος χρησιμοποιεί ή χρειάζεται· σε πληθ., αγαθά, περιουσία, χρήματα, σκεύη, έπιπλα, σε Ομήρ. Οδ., Ησίοδ. κ.λπ.· *πρόβατα καὶ ἄλλα χρήματα*, σε Ξεν.· *κρείσσων χρημάτων*, ανώτερος χρημάτων, δηλ. αδιάφθορος, αδέκαστος, σε Θουκ.· *χρημάτων ἀδωρότατος*, στον ιδ.· σπανίως σε ενικ. με αυτή τη σημασία, *ἐπὶ κόσῳ χρήματι*; για πόσα χρήματα; απάντηση *ἐπ' οὐδένι*, σε Ηρόδ. **II. 1.** γενικά, πράγμα, υπόθεση, γεγονός, συμβάν, σε Ησίοδ., Ηρόδ.· *κινεῖν πᾶν χρήμα*, «δεν αφήνει πέτρα αγύριστη», σε Ηρόδ.· λέγεται για μάχη, ενασχόληση, σε Πλούτ. **2.** το *χρήμα* συχνά τίθεται όπου είναι δυνατό να παραλείπεται, *δεινὸν χρήμα ἐποιεῦντο*, σε Ηρόδ.· *ἐς ἀφανὲς χρήμα ἀποστέλλειν ἀποικίαν*, χωρίς συγκεκριμένο προορισμό, στον ιδ.· *τί χρήμα*; όπως το *τί*; τι; *τί χρήμα δρᾶς*; σε Σοφ.· *τί χρήμα πάσχω*; *τί δ' ἐστὶ χρήμα*; ποιος είναι ο λόγος; σε Αισχύλ. κ.λπ. **3.** χρησιμ. σε περιφράσεις για να δηλώσει κάτι περίεργο ή παράδοξο, *μέγα σὺδὸς χρήμα*,

τέρας, μεγαθήριο, λέγεται για έναν κάπρο, σε Ηρόδ.· *τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν ὅσον*, πόσο φοβερά μεγάλες είναι οι νύχτες, σε Αριστοφ.· *λιπαρὸν τὸ χρῆμα τῆς πόλεως*, τι μεγάλη πόλη! στον ιδ.· *κλέπτον τὸ χρῆμα τάνδρος*, εἶδος ανθρώπου κλέφτη, στον ιδ.· *σοφόν τοι χρῆμ' ἄνθρωπος*, αληθινά είναι ένα έξυπνο δημιούργημα! σε Θεόκρ.· ομοίως, λέγεται για να δηλώσει πολύ μεγάλο αριθμό, πολύ, στοίβα, σωρός, *πολλόν τι χρῆμα τῶν ὀφίων*, *χρῆμα πολλόν νεῶν*, σε Ηρόδ.· *ὅσον τὸ χρῆμα παρνόπων*, τι πλήθος ακρίδων! σε Αριστοφ.· *ὅσον τὸ χρῆμα πλακούντος*, στον ιδ.· *τὸ χρῆμα τῶν κόπων ὅσον*, πόσοι κόποι! στον ιδ.· επίσης, λέγεται για πρόσωπα, *χρῆμα θηλειῶν*, το γυναικείο φύλο, σε Ευρ.· *μέγα χρῆμα Λακαινᾶν*, σε Θεόκρ.

χρημαῖτιζω, μέλ. -ίσω, Αττ. -ιῶ, παρακ. *κεχρημάτικα* (χρῆμα)· **I. 1.** εμπορεύομαι, συναλλάσσομαι, έχω δοσοληψίες, ιδίως, λέγεται για χρηματικούς λόγους (παρόλο που αυτή η σημασία απαντάται στη Μέσ.), σε Θουκ., Ισοκρ. **2.** συζητώ, διαλογίζομαι, σε Δημ., Αισχίν. **3.** δίνω ακρόαση σε, απαντώ έπειτα από σκέψη, *τινί*, σε Ξεν.· *τινὶ περί τινος*, σε Θουκ. **4.** λέγεται για χρησμό, δίνω απάντηση (χρησμό) σε αυτούς που ρωτούν, σε Πλούτ. — Παθ., παίρνω απάντηση ή προειδοποίηση, σε Κ.Δ.· *ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον*, του είχε δοθεί προειδοποίηση, στον ιδ. **II. 1.** Μέσ., *χρηματίζομαι*, μέλ. Αττ. -ιοῦμαι, παρακ. *κεχρημάτισμαι*· εμπορεύομαι ή διεξάγω διαπραγματεύσεις για τον εαυτό μου, αποκτώ χρήματα, σε Θουκ., Πλάτ.· *χρηματίζω χρήματα*, σε Ξεν. **2.** γενικά, διεκπεραιώνω υποθέσεις, έχω δοσοληψίες, έχω σύσκεψη με, *τινι*, σε Ηρόδ. **3.** με αιτ. πράγμ., *χρηματίζεσθαι τὸ νόμισμα*, κάνω χρηματικές εργασίες, σε Αριστ. **III.** σε μεταγεν. συγγραφείς, Ενεργ., λαμβάνω και φέρω τιμητικό όνομα ή τίτλο, αποκαλούμαι ή θεωρούμαι, *χρηματίζει βασιλεύς*, σε Πολύβ.· *Ἰσις ἐχρημάτισε*, σε Πλούτ. *χρηματίσαι Χριστιανούς*, σε Κ.Δ.· γενικά, ονομάζομαι, στο ιδ.

χρημαῖτικός, -ή, -όν (χρῆμα), αυτός που ανήκει ή ταιριάζει στα χρήματα· *χρηματικὴ ζημία*, χρηματικό πρόστιμο, σε Πλούτ.· *χρηματικὰ συμβόλαια*, χρηματικά συμβόλαια, στον ιδ.· *οἱ χρηματικοί*, οι πλούσιοι άνθρωποι, στον ιδ. **χρημαῖτισμός, ὁ** (χρηματίζω)· **I.** μαντική απάντηση, θεία εντολή ή διαταγή, σε Κ.Δ. **II.** (από Μέσ.), το να αποκτάς χρήματα, σε Πλάτ.· κέρδος, όφελος, σε Δημ.

χρημαῖτιστέον, ρημ. επίθ. του *χρηματίζω*, αυτός που πρέπει να αποκτήσει χρήματα, σε Ξεν.

χρημαῖτιστήριον, τό (χρηματίζω), τόπος όπου διεξάγονται διαπραγματεύσεις, χρηματιστηριακό γραφείο, σε Πλούτ.

χρημαῖτιστής, -οῦ, ὁ (χρηματίζω)· **1.** άνθρωπος που καταπιάνεται με χρηματική εργασία, αυτός που κερδίζει χρήματα, έμπορος, σε Πλάτ., Ξεν. **2.** ως επίθ., = το επόμ., σε Αριστ.

χρημαῖτιστικός, -ή, -όν, αυτός που ανήκει ή ταιριάζει στην απόκτηση χρημάτων, ὁ *χρηματιστικός*, άνθρωπος που ασχολείται με απόκτηση χρημάτων, σε Πλάτ.· *χρηματιστικός οἰωνός*, οἰωνός που προμηνεύει χρήματα, σε Ξεν.· *τὸ χρηματιστικόν*, η εμπορική τάξη, σε Αριστ.· *ἡ χρηματιστικὴ* (ενν. τέχνη), η τέχνη να αποκτά κανείς χρήματα, εμπόριο, σε Πλάτ.

χρημαῖτο-δαίτης, -ου, ὁ (δαίω), αυτός που διαμοιράζει τον πλούτο, σε Αισχύλ.

χρημαῖτο-ποιός, -όν (ποιέω), αυτός που κερδίζει, βγάζει χρήματα, σε Ξεν. **χρημοσύνη, ή**, όπως το *χρεία*, ανάγκη, χρεία, έλλειψη, σε Τυρτ., Θέογν.

χρής, χρήσθα, βλ. [χράω](#) B. II. 2.

χρήσδω, Δωρ. αντί *χρήζω*.

χρησιμεύω, είμαι χρήσιμος ή ωφέλιμος, *τινι*, σε κάποιον, σε Λουκ.

χρήσιμος, -η, -ον και -ος, -ον (χράομαι)· **I. 1.** χρήσιμος, ωφέλιμος, καλός για χρήση, αγαθός, ικανός ή κατάλληλος στο είδος του, σε Ηρόδ., Αττ.· *τὸ αὐτίκα χρήσιμον*, το παρόν προνόμιο, σε Θουκ.· *χρήσιμος εἷς τι*, χρήσιμος σε κάτι, σε Ηρόδ. κ.λπ.· *ἐπὶ τι*, σε Πλάτ.· *πρὸς τι*, σε Ευρ.· χρήσιμος να κάνει κάτι, σε Αριστοφ. **2.** ωφέλιμος, χρήσιμος, σε Σοφ., Ευρ. κ.λπ.· *χρησίμους ἑαυτούς παρέχειν τῇ πόλει*, παρέχουμε τους εαυτούς μας ωφέλιμους στην πόλη, σε Δημ. **3.** πολύχρηστος, σε Ηρόδ. **4.** νόμισμα οὐ χρήσιμον ἔξω, χρήματα που δεν ισχύουν ἔξω, που δεν «κυκλοφορούν», σε Ξεν. **II.** *ἐπίρρ.*, *χρησίμως ἔχειν*, είμαι ωφέλιμος, σε Θουκ.· *χρήσιμός τινι*, με ωφέλεια γι' αυτόν, στον ιδ.

χρήσις, -εως, ἡ (χράομαι)· **I. 1.** χρήση, χρησιμοποίηση, μεταχείριση ενός πράγματος, σε Πίνδ.· σε πληθ., χρήσεις, πλεονεκτήματα, στον ιδ., Ξεν.· *αντίθ.* προς το *κτηῖσις*, κατοχή, σε Πλάτ. κ.λπ. **2.** μέσα προς χρήση, χρησιμότητα, σε Θουκ., Πλάτ.· *ἔχειν χρήσιν*, είμαι χρήσιμος, σε Δημ. **3.** οικειότητα, συνήθεια, Λατ. *usus*, σε Ισοκρ.· *ἡ χρήσις ἡ πρὸς ἀλλήλους*, σε Αριστ. **II.** [*χράω* (Γ) I.], απάντηση από μαντείο, χρησμός, σε Πίνδ. **III.** [*χράω* (Γ) II.], δανεισμός, δάνειο, σε Αριστ.

χρησμ-ᾱγόρης, -ου, ὁ (ἀγορεύω), αυτός που προφέρει χρησμούς, προφήτης, σε Ανθ.

χρησμηγορέω, προφέρω χρησμούς, σε Λουκ.

χρησμολογέω, προφέρω χρησμούς, μαντεύω, σε Αριστοφ.

χρησιμο-λόγος, -ον (λέγω)· **I.** αυτός που προφέρει χρησμούς, μάντης, *χρησμολόγος ἀνὴρ*, προφήτης, μάντης, σε Ηρόδ. **II.** ερμηνευτής χρησμών, ἔμπορος χρησμών, στον ιδ., Αριστοφ.

χρησιμο-ποιός, -όν (ποιέω), αυτός που μετατρέπει τους χρησμούς σε ἔμμετρο λόγο (στίχους), σε Λουκ.

χρησμός, ὁ[χράω, (Γ) I.], απάντηση χρησμού, μαντική απάντηση, χρησιμοδότηση, σε Σόλωνα, Ηρόδ., Αττ.

χρησιμοσύνη, ἡ (χράομαι)· **I.** ανάγκη, ἔλλειψη, φτώχεια, σε Τυρτ. **II.** πιεστική παράκληση, σε Ηρόδ.

χρησιμο-φύλαξ[ῶ], -ᾱκος, ὁ, φύλακας χρησμών, σε Λουκ.

χρησμοφδέω, μέλ. *-ήσω*, ψάλλω χρησμούς· γενικά, διαβιβάζω χρησμούς, προφητεύω, σε Ηρόδ., Αριστοφ. κ.λπ.

χρησμοφδία, ἡ, απάντηση χρησμού, προφητεία, σε Αισχύλ., Πλάτ.

χρησμοφδικός, -ή, -όν, μαντικός, σε Λουκ.

χρησμ-ωδός, -όν (ὠδή)· **I.** αυτός που ψάλλει χρησμούς ή τους μεταφέρει σε στίχους, γενικά, προφήτης, προφητικός, *χρησμωδὸς παρθένος*, λέγεται για τη Σφίγγα, σε Σοφ. **II.** ως ουσ., χρησμολόγος, ἔμπορος χρησμών, σε Πλάτ.

χρηῆσται ή χρη'σται, βλ. [χρηῆ](#).

χρηστέον, ρημ. επίθ., αυτό που πρέπει να χρησιμοποιηθεί, με δοτ. πράγμ., σε Ξεν.

χρηστεύομαι, αποθ., είμαι αγαθός και χρηστός, σε Κ.Δ.

χρηστηριάζω, μέλ. *-άσω*, [βλ. [χράω](#) Γ. I.]. **I.** δίνω χρησμούς, προφητεύω, σε Στράβ. **II.** Μέσ., όπως το *χράομαι*, λαμβάνω χρησμό, συμβουλευόμαι χρησμό, σε Ηρόδ.· *χρηστηριάζω*, συμβουλευόμαι θεό, όπως *χρήσασθαι θεῷ*, στον ιδ.

χρηστήριον, τό[χράω (Γ) I.]. I. χρησμός· **1.** ἔδρα μαντείου, όπως είναι οι Δελφοί, σε Ομηρ. Ὑμν., Ηρόδ., Ευρ.· σε πληθ. αντί ενικ., σε Αισχύλ. **2.** απάντηση χρησμού, μαντική απάντηση, σε Ηρόδ., Τραγ. **II.** προσφορά ή δώρα προς το μαντείο, που γίνεται από αυτούς που το συμβουλευονται· γενικά, θύμα θυσίας, *χρηστήριον θέσθαι*, σε Πίνδ., Αισχύλ.· θύμα, θυσία, σε Σοφ.

χρηστήριος, -α, -ον και -ος, -ον[*χράω* (Γ) I.], αυτός που ανήκει ή προέρχεται από μαντείο, μαντικός, προφητικός, σε Αισχύλ., Ευρ.: *Ἀπολλων χρηστήριε*, δότης χρησμών, σε Ηρόδ.

χρήστης, -ου, ό, γεν. πληθ. *χρήστων* (όχι *χρηστῶν*, για να διαχωριστεί από τη γεν. πληθ. του *χρηστός*) [*χράω* (Γ) I.]. **1.** δανειστής, τοκογλύφος, σε Αριστοφ. **2.** (από τη Μέσ.), οφειλέτης, σε Δημ.

χρηστικός, -ή, -όν (*χράομαι*). **1.** αυτός που γνωρίζει πως να χρησιμοποιήσει κάτι, αυτός που καταλαβαίνει πως να χρησιμοποιήσει κάτι, με γεν., σε Αριστ. **2.** λέγεται για πράγματα, χρήσιμος, ωφέλιμος, σε Πλούτ.

χρηστο-ήθης, -ες (*ἥθος*), *χρηστός*, αγαθός στα ήθη, σε Αριστ.

χρηστολογία, ή, καλή ομιλία, χρήσιμος λόγος, σε Κ.Δ.

χρηστο-λόγος, -ον (*λέγω*), μιλά πειστικά.

χρηστός, -ή, -όν, ρημ. επίθ. του *χράομαι*, όπως *χρήσιμος*. **I. 1.** χρήσιμος, καλός στο είδος του, ωφέλιμος, *τινι*, σε Ηρόδ., Ευρ.: λέγεται για θύματα και οiwονούς, αυτός που προμηνύει αγαθά, αίσιος, σε Ηρόδ.: *τελευταία χρηστή*, καλό τέλος ή έκβαση, στον ίδ.: *τὰ χρηστά*, ως ουσ., καλές υπηρεσίες, αγαθά, ευχαριστίες, στον ίδ.: *χρηστά συμβουλευέιν*, σε Αριστοφ. **2.** λέγεται με ηθική έννοια, ηθικός, αντίθ. προς το *μοχθηρός*, σε Πλάτ.: *τὸ χρηστόν*, αντίθ. προς τὸ *αἰσχροόν*, σε Σοφ. **II. 1.** λέγεται για πρόσωπα, καλός, αγαθός και ικανός, ανδρείος, γενναίος· γενικά, καλός, τίμιος, άξιος, αξιόπιστος, σε Ηρόδ., Σοφ. κ.λπ.: επίσης, όπως το *χρήσιμος*, λέγεται για καλούς πολίτες, χρήσιμος, επωφελής, σε Αριστοφ., Θουκ. κ.λπ. **2.** *οἱ χρηστοί* όπως *οἱ άγαθοί*, Λατ. *optimates*, σε Ξεν. **3.** χρησιμ. για τους θεούς, ευμενής, ελεήμων, σε Ηρόδ. **4.** αγαθός, πράος, ήπιος, καλός, σε Κ.Δ.: με αρνητική σημασία, ανόητος, μωρός, όπως το *εὐήθης*, σε Αριστοφ., Πλάτ.: *ὦ χρηστέ*, σε Δημ. **III.** επίρρ. -*τῶς*, καλώς, δεόντως, σε Ηρόδ.

χρηστότης, -ητος, ή, λέγεται για πρόσωπα: **1.** καλοσύνη, τιμιότητα, σε Ευρ. **2.** καλοσύνη καρδιάς, αγαθότητα, σε Ισαίο, Κ.Δ.

χρηστοφιλία, ή, φιλία αγαθών ανθρώπων, το να έχει κάποιος καλούς φίλους, σε Αριστ.

χρηστό-φίλος, -ον, αυτός που έχει καλούς φίλους, σε Αριστ.

χρήμα, τό, αρχ. τύπος του *χρήμα*: μύρο, έλαιο, σε Αισχύλ.

χρίμπτω, μέλ. -*ψω* (*χρίω*). **I.** φέρνω κοντά (ομοίως χρησιμ. από Όμηρ. μόνο σύνθετο, *ἐγχρίμπτω*, βλ. αυτ.): *πόδας χρίμπτουσα ραχίαισι*, διευθύνει τα βήματά της κατά μήκος της ακτής, σε Αισχύλ.: *ὕπὸ στήλην ἔχριμπτ' αἰεὶ σύριγγα*, κρατούσε τον άξονα του τροχού κοντά στη στήλη, σε Σοφ.: ομοίως σε Μέσ., σε Ευρ., Θεόκρ. — Παθ., αγγίζω την επιφάνεια ενός σώματος, έρχομαι πλησίον, προσεγγίζω, πλησιάζω, Λατ. *radere, stringere, χριμφθεις πέλας*, κοντά στο να αγγίζει, σε Ομήρ. Οδ.: γενικά, έρχομαι κοντά, προσεγγίζω, πλησιάζω, με δοτ., *δόμοισι χρίμπτεσθαι*, σε Αισχύλ.: *τείχεσι*, σε Ευρ.: ομοίως σε Μέσ. άόρ. *α' χρίμψασθαι*, σε Ομηρ. Ύμν. **II.** αμτβ. σε Ενεργ. — Παθ., σε Ευρ.

χρήσα, Επικ. αορ. *α' του χρίω*.

χρήσμα, -τος, τό (*χρίω*), μεταγεν. τύπος του *χρήμα*. **I.** οτιδήποτε επαλείφεται, ιδίως, ευώδες μύρο, έλαιο, πυκνότερο από το *μύρον*, σε Ξεν. **II.** ασβέστης, στόκος, σε Λουκ.

Χριστιανός, ό, Χριστιανός, αρχικά σε Πράξ. Αποστ., ια' 26.

χριστός, -ή, -όν, ρημ. επίθ. του *χρίω*. **I.** αυτός που χρησιμεύει ως αλοιφή ή μύρο, *φάρμακα χριστά*, αλοιφές, σε Αισχύλ., Ευρ. **II.** λέγεται για ανθρώπους,

μυρωμένος, κεχρισμένος· *Χριστός, ὁ*, ο Κεχρισμένος, ο ΧΡΙΣΤΟΣ ως μετάφρ. στο Εβρ. Messiah, Μεσσίας, σε Κ.Δ.

χρίω[ι], Επικ. παρ. *χρίον*· μέλ. *χρίσω*, αόρ. α' *ἔχρισα*, Επικ. *χρίσα* — Παθ., αόρ. α' *ἐχρίσθην*, παρακ. *κέχρισμαι* ή *κέχρῃμαι*· γ' ενικ. υπερσ. *ἐκέχριστο* ή - *ἴτο*· **I.** αγγίζω την επιφάνεια, τρίβω ή αλείφω με ευώδες μύρο, σε Όμηρ.· *λόεον καὶ χρίον ἐλαίῳ*, σε Ομήρ. Οδ.· *πέπλον χρίω*, μολύνω με δηλητήριο, σε Σοφ.· μεταφ., *ἡμέρῳ χρίσας' οἰστόν*, σε Ευρ. — Μέσ., αλείφομαι, σε Ομήρ. Οδ., Ησίοδ.· με αιτ. πράγμ., *χρίεσθαι ἰούς*, αλείφω (δηλ. με δηλητήριο) τα βέλη μου, σε Ομήρ. Οδ. — Παθ., *χρίεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου*, λέγεται για νεκρό σώμα που αφέθηκε εκτεθειμένο στον ήλιο, σε Ηρόδ. **II.** αλείφω με χρώμα — Παθ., χρωματίζομαι, στον ιδ. — Μέσ., *χρίεσθαι τὰ σώματα*, αλείφουν τα σώματά τους, σε Ξεν. **III.** τραυματίζω, κεντριζω, τρυπώ, σε Αισχύλ. — Παθ., *ὄξυστόμῳ μύωπι χρισθεῖς*, στον ιδ.

χρόα, ή, Αττ. και μεταγεν. τύπος του *χροιά*.

χρόα, χροΐ, ετερόκλ. αιτ. και δοτ. του *χρώς*.

χροιά, Ιων. **χροΐή**, μεταγεν. Αττ. **χρόα (χρώς)**· **I.** επιφάνεια ενός σώματος, δέρμα, το σώμα το ίδιο, σε Ομήρ. Ιλ., Θέογν., Αριστοφ. **II.** επιφάνεια ενός πράγματος, το χρώμα του, σε Αισχύλ., Ευρ. κ.λπ.· ιδίως, χρώμα του δέρματος, επιδερμίδα, σε Αισχύλ., Ευρ.

χροΐζω, μέλ. -*ῖσω*, ποιητ. τύπος του *χρώζω*, αγγίζω την επιφάνεια· γενικά, αγγίζω, σε Ευρ.

χρόμαδος, ὁ, θορυβώδης ήχος, *χρόμαδος γενύων*, λέγεται για πυγμαχικό αγώνα, σε Ομήρ. Ιλ. (ηχοιμ. λέξη).

χρονίζω, μέλ. Αττ. -*ιῶ* (*χρόνος*)· **I. 1.** αμτβ., σπαταλώ χρόνο, σε Ηρόδ.· διαρκώ πολύ, αργώ, χρονοτριβώ, καθυστερώ, είμαι αργός, σε Αισχύλ., Θουκ.· με απαρ., καθυστερώ να κάνω, σε Κ.Δ. **2.** λέγεται για πράγματα, *χρονίζον μένειν*, παραμενω μακρύς, σε Αισχύλ. **II.** Παθ., επί μακρόν, παρατείνομαι ή επιμηκύνομαι, στον ιδ. **2.** αυξάνομαι, *χρονισθείς*, μεγαλώνω, στον ιδ.

χρονικός, -ή, -όν (χρόνος), αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στον χρόνο, *κανόνες*, σε Πλούτ.· *τὰ χρονικά* (ενν. *βιβλία*), χρονολογία, στον ιδ.

χρόνιος, -α, -ον και -ος, -ον (χρόνος)· **I. 1.** λέγεται για πρόσωπα, έπειτα από μακρύ διάστημα, αργός, *χρόνιος ἐλθών*, σε Ομήρ. Οδ.· *χρόνιος φανείς*, σε Σοφ. **2.** αυτός που διαρκεί μεγάλο διάστημα, *χρόνιον τινα ἐκβεβληκότες, ἤλανε*, στον ιδ.· *χρόνιός εἰμ' ἀπὸ βορᾶς*, έχω μείνει καιρό χωρίς τροφή, σε Ευρ. **3.** αυτός που καθυστερεί πολύ, μακροχρόνιος, σε Αισχύλ.· *χρόνιοι μέλλετε πράσσειν*, σε Σοφ.· *χρόνια τὰ τῶν θεῶν*, σε Ευρ. **II.** λέγεται για πράγματα, μακρύ, μακρύχρονο, αυτό που διαρκεί πολύ, *χρόνια λέκτρ' ἔχων*, είμαι πολλά χρόνια παντρεμένος, στον ιδ.· *χρόνιοι πόλεμοι*, σε Θουκ. **III.** επίρρ. -*ίως*, σε Αριστ.· ουδ. πληθ. *χρόνια*, ως επίρρ., σε Ευρ.· συγκρ. -*ώτερον*, σε Πίνδ.

χρονιστέον, ρημ. επίθ., αυτός που πρέπει να παραταθεί χρονικά, σε Αριστ.

χρονο-γράφος[α], -ον (γράφω), αυτός που εξιστορεί γεγονότα με χρονολογική σειρά· ως ουσ., χρονοκογράφος, αναλυτής, σε Στράβ.

χρόνος, ὁ I. 1. χρόνος, σε Όμηρ. κ.λπ. **2.** καθορισμένο διάστημα, λίγος χρόνος, περίοδος, εποχή· *δεκέτης, τρίμηνος χρόνος*, σε Σοφ.· *χρόνος βίου ἥβης*, σε Ευρ.· πληθ., περίοδοι του χρόνου, *τοῖς χρόνοις ἀκριβῶς*, με χρονολογική ακρίβεια, σε Θουκ.· *τοῖς χρόνοις*, με τις χρονολογίες, σε Ισοκρ. **3.** ειδικότερες χρήσεις: **α)** αιτ. *χρόνον*, για λίγο, σε Ομήρ. Οδ. κ.λπ.· ομοίως, *πολὸν χρόνον*, λέγεται για μεγάλο διάστημα, στον ιδ.· *τὸν αἰὶ χρόνον*, για πάντα, σε Ευρ. κ.λπ.· *ἓνα χρόνον*, μια φορά, μια για πάντα, σε Ομήρ. Ιλ. **β)**

γεν., *ὀλίγου χρόνου*, σε μικρό διάστημα, σε Ηρόδ.: *πολλοῦ χρόνου*, σε Αριστοφ.: *πόσου χρόνου*; για πόσο καιρό; στον ιδ. γ) δοτ. *χρόνω*, στην ώρα, επιτέλους, σε Ηρόδ., Τραγ.: ομοίως, *χρόνωποτέ*, σε Ηρόδ. κ.λπ.: επίσης με άρθρο, *τῷ χρόνω*, σε Αριστοφ. 4. με προθέσεις, *ἀνὰ χρόνον*, παρερχομένου του χρόνου, μετά από καιρό, σε Ηρόδ.: *ἀφ' οὗ χρόνου*, αφ' ότου..., σε Ξεν.: *διὰ χρόνον*, έπειτα από ένα χρονικό διάστημα, σε Σοφ., Θουκ.: *διὰ πολλοῦ χρόνου*, σε Ηρόδ., Αριστοφ.: *ἐκ πολλοῦ χρόνου*, εδώ και πολύ καιρό, πριν από πολύ καιρό, σε Ηρόδ.: *ἐν χρόνω*, στην ώρα, με τον καιρό, σε Αισχύλ.: *ἐντὸς χρόνου*, μέσα σε συγκεκριμένο χρόνο, σε Ηρόδ.: *ἐπὶ χρόνον*, για λίγο, σε Όμηρ.: *πολλὸν ἐπὶ χρόνον*, σε Ομήρ. Οδ.: *ἐς χρόνον*, στο εξής, στο μέλλον, σε Ηρόδ.: *σὺν χρόνω*, όπως *χρόνω* ή *διὰ χρόνου*, σε Αισχύλ.: *ὑπὸ χρόνου*, στο πέρασμα του χρόνου, σε Θουκ. II. η διάρκεια της ανθρώπινης ζωής, ηλικία, σε Σοφ.: *χρόνωβραδύς*, στον ιδ. III. εποχή, μέρος του έτους, σε Ξεν. IV. χρονική καθυστέρηση, απώλεια χρόνου, αργοπορία, λέγεται για χρόνο, σε Δημ.: *χρόνους ἐμποιεῖν*, κάνω καθυστερήσεις, στον ιδ.

χρονο-τρίβέω, μέλ. -ήσω (τρίβω)· I. σπαταλώ, χάνω, ξοδεύω χρόνο, χασομερώ, σε Αριστ., Κ.Δ. II. με αιτ., *χρονοτριβέω τὸν πόλεμον*, επιμηκύνω, παρατείνω, εξακολουθώ τον πόλεμο, σε Πλούτ.

χροός, ετερόκλ. γεν. του *χρώς*: όχι ονομ. *χροῦς*.

χρῦς-ἄμοιβός, ὁ (ἄμειβω), αυτός που εμπορεύεται κάτι με αντάλλαγμα χρυσό: μεταφ., *Ἀρης σωμάτων χρυσαμοιβός*, ο Πόλεμος, που έχει δοσοληψίες με ανθρώπινα σώματα, σε Αισχύλ.

χρῦς-ἄμπυξ, -ῦκος, ὁ, ἡ, αυτός που έχει ἄμπυκα ή προμετωπίδα από χρυσό, λέγεται για ἄλογα, σε Ομήρ. Ιλ.: λέγεται για θεότητες, σε Όμηρ. Ύμν., Ησίοδ.

χρῦς-ανθής, -ές (ἄνθος), αυτός που έχει χρυσά ἄνθη, σε Ανθ.

χρῦς-άνιος, Δωρ. αντί *χρυσήνιος*.

χρῦς-ανταυγής, -ές, αυτός που αντανακλά χρυσό φως, σε Ευρ.

χρῦς-άρορος[ᾱ], -ον (ἄρρ), όπως *χρυσάωρ*, αυτός που έχει χρυσό σπαθί, επίθ. του Απόλλωνα και άλλων θεών, σε Ομήρ. Ιλ., Όμηρ. Ύμν., Πίνδ.

χρῦς-ἄρματός, -ον (ἄρμα), αυτός που έχει ή βρίσκεται μέσα σε χρυσό ἄρμα, σε Πίνδ.

χρῦς-ασπιδ[ῦ], -ιδος, ὁ, ἡ, αυτός που έχει χρυσή ασπίδα, σε Πίνδ., Ευρ.

χρῦς-αυγής, -ές, γεν. -έος, αυτός που λάμπει σα χρυσός, σε Σοφ., Αριστοφ.

χρῦσάωρ[ᾱ], -ορος, ὁ, ἡ (ἄρρ), = *χρυσάορος*, σε Ησίοδ., Πίνδ.

χρῦσειον, τό (χρυσός)· I. εργαστήριο χρυσοχόου, σε Στράβ. II. μεταλλείο χρυσού, σε πλθ., *χρυσεῖα*, χρυσωρυχεία, σε Ξεν.

χρῦσειος[ῦ], -η, -ον, Επικ. αντί *χρύσεος* (βλ. αυτ.), σε Όμηρ., Ησίοδ.

χρῦς-ελεφαντ-ήλεκτρος, -ον, στολισμένος με χρυσό, ελεφαντοστό και ήλεκτρο, σε Επίγρ. παρά Πλούτ.

χρῦσεο-βόστρυχος, -ον, = *χρυσοβόστρυχος*, σε Ευρ.

χρῦσεό-δημτος, -ον, κατασκευασμένος από χρυσό, σε Αισχύλ.

χρῦσεό-κυκλος, -ον, αυτός που έχει δίσκο, στεφάνη από χρυσό, λέγεται για τον ήλιο, σε Ευρ.

χρῦσεό-μαλλος, -ον, = *χρυσόμαλλος*, σε Ευρ.

χρῦσεο-μίτρης, -ου, ὁ (μίτρα), = *χρυσομίτρης*, σε Ανθ.

χρῦσεο-πήληξ, -ηκος, ὁ, ἡ, = *χρυσοπήληξ*, σε Όμηρ. Ύμν.

χρῦσεο-πήνητος, -ον (πήνη), αυτός που έχει ύφασμα από χρυσό, χρυσοῦφαντος, σε Ευρ.

χρύσεος, -η, -ον, Αττ. συνηρ. *χρυσοῦς, -ῆ, -οῦν* (ομοίως *ἀργύρεος, -οῦς, χάλκεος, -οῦς*), Επικ. **χρύσειος, -η, -ον** (*χρυσός*)· I. 1. χρυσός, από χρυσό,

κατασκευασμένος ή στολισμένος με χρυσό, σε Όμηρ. κ.λπ.· επίσης, *ἐπίχρυσος*, καλυμμένος με χρυσό, χρυσωμένος, σε Ηρόδ., πρβλ. [ἴστημι](#) Α. ΙΙ. 2. *χρύσεια μέταλλα*, μεταλλεία χρυσού, σε Θουκ.· βλ. [χρυσεῖον](#) Π· ΙΙ. χρυσός στο χρώμα, χρυσοκίτρινος, σε Ομήρ. Ιλ. ΙΙΙ. μεταφ., χρυσός, *χρυσέη Ἀφροδίτη*, σε Όμηρ.· *χρυσέη ὑγίεια*, σε Πίνδ.· *χρυσέη ἐλπίς*, σε Σοφ.· ο πρώτος αιώνας του ανθρωπίνου γένους ήταν ο «χρυσούς», σε Ησίοδ. (*χρῦσέη, χρῦσέην, χρῦσέου, χρῦσέω* κ.λπ., σε Όμηρ., πρέπει να προφέρονται ως *δισύλλ.*).

χρῦσεο-σάνδαλος, -ον, αυτός που έχει χρυσά σανδάλια, σε Ευρ.

χρῦσεό-στολμος, -ον, στολισμένος, κοσμημένος με χρυσό, σε Αισχύλ.

χρῦσεό-στολος, -ον (στέλλω), = το επόμ., σε Ευρ.

Χρῦσηῖς, -ῖδος, ἡ, πατρωνυμ. του *Χρύσης*, -ου, ὁ, η κόρη του Χρύση, σε Ομήρ. Ιλ.

χρῦσ-ηλάκᾱτος[ᾱκ], -ον, αυτός που έχει χρυσή ηλακάτη, ρόκα, σε Ομήρ. Ιλ., Σοφ.

χρῦσ-ήλᾱτος, -ον (ἐλαύνω ΙΙΙ), κατασκευασμένος από κατεργασμένο χρυσό, από σφυρηλατημένο χρυσό, σε Τραγ.

χρῦς-ήνιος, Δωρ. **-άνιος, -ον** (ήνία), αυτός που έχει χρυσά ηνία, σε Όμηρ., Σοφ.

χρῦς-ήρης, -ες, γεν. **-εος** (ἀραρίσκω), κατασκευασμένος ή κοσμημένος με χρυσό, χρυσός, σε Ευρ.

χρῦσίδιον[σι], τό, υποκορ. του χρυσίον, μικρό κομμάτι χρυσού, σε Ισοκρ., Δημ.

χρῦσίον, τό, υποκορ. του χρύσος· **I. 1.** κομμάτι από χρυσό, γενικά χρυσός, σε Ηρόδ., Θουκ. κ.λπ.· σε πληθ., σε Δημ. **2.** χρυσό νόμισμα, χρήματα, σε Ευρ., Αριστοφ., Πλάτ. κ.λπ.· *χρυσία*, κομμάτια από χρυσό, σε Πλάτ. **II.** ως όρος τρυφερότητας, χρυσέ μου! θησαυρέ μου! σε Αριστοφ., Ανθ.

χρῦσίς, -ίδος, ή, I. χρυσή φιάλη, χρυσό σκεύος, σε Αριστοφ. **II.**

χρυσοκέντητα ενδύματα ή υποδήματα, σε Λουκ.

χρῦσίτης[ι], -ου, ό, θηλ. **χρυσίτις, -ίδος**, όπως το χρυσός, αυτός που περιέχει χρυσό, *ψάμμος χρυσίτις*, σε Ηρόδ.

χρῦσο-βάφης, -ές (βάπτω), χρυσωμένος, χρυσοκέντητος, σε Πλούτ., Ανθ.

χρῦσο-βέλεμνος, -ον, αυτός που έχει χρυσά βέλη, σε Ανθ.

χρῦσό-βωλος, -ον (βῶλον), αυτός που έχει χρυσό έδαφος, σε Ευρ.

χρῦσό-γονος, -ον (γίγνομαι), γεννημένος ή απόγονος από χρυσό, *χρυσόγονος γενεά*, δηλ. οι Πέρσες, επειδή (σύμφωνα με τον μύθο) κατάγονταν από τον Περσέα, που ήταν γόνος του Δία και της Δανάης, την οποία εκείνος επισκέφτηκε με τη μορφή χρυσής βροχής, σε Αισχύλ.

χρῦσο-δακτύλιος, -ον, αυτός που φορά χρυσό δαχτυλίδι, σε Κ.Δ.

χρῦσό-δετος, -ον, αυτός που είναι δεμένος με χρυσό, φτιαγμένος με χρυσό, *σφρηγίς*, σε Ηρόδ.· εμπλουτισμένος με χρυσό, σε Ευρ.

χρῦσοειδής, -ές (εἶδος), όπως ο χρυσός, σε Πλάτ., Ξεν.

χρῦσό-ζυγος, -ον (ζυγόν), αυτός που έχει ζυγό από χρυσό, σε Ξεν.

χρῦσό-θρονος, -ον, χρυσόθρονος, σε Ομήρ. Ιλ., Πίνδ.

χρῦσο-κάρηνος[ᾱ], -ον, Δωρ. **-ᾶνος**, αυτός που έχει κεφάλι από χρυσό, σε Ευρ.

χρῦσό-κερως, -ωτος, ό, ή και -ρως, -ων, γεν. **-ω** (κέρας)· **I.** αυτός που έχει χρυσά κέρατα, σε Πίνδ., Ευρ. **II.** αυτός που έχει επιχρυσωμένα κέρατα, λέγεται για θύμα έτοιμο για θυσία, σε Αισχίν.

χρῦσο-κόλλητος, -ον, κολλημένος ή κοσμημένος με χρυσό, σε Ευρ.

χρῦσο-κόμης, -ου, ό, Δωρ. **-κόμας, -α, ό** (κόμη)· **I.** χρυσά μαλλιά, σε Ησίοδ., Ευρ.· *ό χρυσοκόμης*, απόλ., λέγεται για τον Απόλλωνα, σε Πίνδ., Ευρ. **II.**

αυτός που έχει χρυσά στολίδια στα μαλλιά, σε Λουκ.

χρῦσό-κομος, -ον, = το επόμ., σε Ανθ.· αυτός που έχει χρυσή κόμη,

χρυσόξανθος, λέγεται για πουλιά, σε Ηρόδ.

χρῦσο-λογέω, μέλ. -ήσω, μιλώ για χρυσό, συλλέγω χρυσό, σε Λουκ.

χρῦσο-λόγος, -ον (λέγω), αυτός που μιλά για χρυσό.

χρῦσό-λογχος, -ον (λόγχη), αυτός που έχει χρυσή λόγχη, σε Ευρ.

χρῦσο-λύρης[ῡ], -ου, Δωρ. **-λύρας, -α, ό** (λύρα), αυτός που έχει χρυσή λύρα, σε Αριστοφ., Ανθ.

χρῦσό-μαλλος, -ον, αυτός που έχει χρυσό μαλλί ή προβιά, σε Ευρ.

χρῦσο-μηλολόνηθιον, τό, υποκορ. όπως αν προερχόταν από *χρυσομηλολόνηθ*, μικρό χρυσό σκαθάρι, χρησιμ. ως όρος έκφρασης στοργής, σε Αριστοφ.

χρῦσο-μίτρης, -ου, Δωρ. **-μίτρας, -α, ό** (μίτρα), αυτός που φορά μίτρα ή στέμμα από χρυσό, σε Σοφ.

χρῦσό-νωτος, -ον, αυτός που έχει χρυσή πλάτη ή επιφάνεια· *χρυσόνωτα ήνία*, στολισμένος με χρυσά ηνία, σε Σοφ.

χρῦσό-παστος, -ον, στολισμένος με χρυσό, επίχρυσος, λέγεται για χρυσό ύφασμα, σε Αισχύλ.

χρῦσο-πέδιλος, -ον (πέδιλον), αυτός που φορά χρυσά σανδάλια, σε Ομήρ. Οδ., Ησίοδ.

χρῦσο-πήληξ, -ηκος, -ό, ή, αυτός που φορά χρυσή περικεφαλαία, σε Αισχύλ., Ευρ.

χρῦσο-πλόκᾱμος, -ον, χρυσόμαλλος, σε Ομηρ. Ὑμν.

χρῦσο-πλύσιον[ῦ], τό (πλύνω), πλύσιμο χρυσού, εργαστήρι όπου ο χρυσός πλένεται και διαχωρίζεται από την άμμο του ποταμού, σε Στράβ.

χρῦσοποιός, ὁ (ποιέω), χρυσοχόος, σε Λουκ.

χρῦσό-πρᾶσος, ὁ, πολύτιμος λίθος που έχει χρώμα χρυσοπράσινο, σε Κ.Δ.

χρῦσό-πρυμνος, -ον (πρύμνα), αυτός που έχει επιχρυσωμένη πρύμνη, σε Πλούτ.

χρῦσό-πτερος, -ον (πτερόν), αυτός που έχει χρυσά φτερά, σε Ομήρ. Ιλ.

χρῦσόρᾱπισ, ὁ, ποιητ. αντί *χρυσόρραπισ*, σε Πίνδ.

χρῦσο-ρόης, -ου, ὁ (ρέω), ποιητ. αντί *χρυσορρόης*, αυτός που ρέει σε ποτάμια χρυσού, σε Ευρ.

χρῦσόρ-ρᾱπισ, -ιδος, ὁ, ή, αυτός που έχει χρυσή ράβδο, σε Ομήρ. Οδ.

χρῦσόρ-ρῦτος, -ον, αυτός που έχει χρυσά ρεύματα, σε Αισχύλ.· ποιητ.

χρῦσόρῦτος, -ον, γοναί χρυσόρρυτοι, λέγεται για τον Περσέα, τον γιο της Δανάης, σε Σοφ.

χρυσός[ῦ], -οῦ, ὁ, χρυσός, Λατ. *aurum*, σε Ομηρ. κ.λπ.· *χρυσὸν ἔδυνε*, φόρεσε χρυσή πανοπλία, σε Ομήρ. Ιλ.· *χρυσὸς ἄπυρος*, αχώνευτος, αντίθ. προς το *χρυσὸς ἄπεφθος* (καθαρός, χωνευμένος χρυσός), σε Ηρόδ.· *λευκὸς χρυσός*, λευκός χρυσός, λευκόχρυσος, δηλ. κεκραμένος χρυσός με ασήμι, στον ίδ.· *χρυσὸς κοῖλος*, χρυσός κατεργασμένος σε σκεύη, χρυσά σκεύη, σε Λουκ.
χρῦσο-στεφᾱνος, -ον, στεφανωμένος με χρυσό, σε Ησίοδ., Ευρ. κ.λπ.· *χρυσοστεφᾱνα ἄεθλα*, αγώνες στους οποίους το έπαθλο ήταν στεφάνι από χρυσό, σε Πίνδ.

χρῦσο-τέκτων, -ονος, ὁ, χρυσοχόος, σε Ανθ.

χρῦσότερος, -α, -ον, συγκρ. τύπος του *χρυσός*, πιο χρυσός, σε Ανθ.

χρῦσό-τευκτος, -ον, κατασκευασμένος από χρυσό, σε Αισχύλ., Ευρ.

χρῦσο-τευχής, -ές (τεῦχος), αυτός που φέρει χρυσό οπλισμό, χρυσή πανοπλία, σε Ευρ.

χρῦσό-τόξος, -ον (τόξον), αυτός που φέρει χρυσό τόξο, σε Πίνδ.

χρῦσο-τρίαινος, -ον (τρίαινα), αυτός που έχει χρυσή τρίαινα, σε Αριστοφ.

χρῦσό-τύπος, -ον (τύπτω), κατεργασμένος από χρυσό, σε Ευρ.

χρῦσ-ουργεῖον, τό (*ἔργον), μεταλλείο χρυσού, σε Στράβ.

χρῦσοῦς, -ῆ, -οῦν, Αττ. συνηρ. του *χρύσεος*.

χρῦσο-φαής, -ές (φάος), αυτός που έχει χρυσό φως, σε Ευρ.

χρῦσο-φάλλᾱρος[φᾱ], -ον, αυτός που έχει κοσμήματα, στολίδια χρυσού, σε Ευρ.

χρῦσο-φεγγής, -ές (φέγγος), αυτός που λάμπει σα χρυσός, σε Αισχύλ.

χρῦσό-φῖλος, -ον, αυτός που αγαπά το χρυσό, σε Ανθ.

χρῦσοφορέω, μέλ. -ήσω, αυτός που φορά χρυσά στολίδια ή ενδύματα, σε Ηρόδ.· αυτός που έχει χρυσά λέπια, σε Λουκ.

χρῦσο-φόρος, -ον (φέρω), αυτός που φορά χρυσό, δηλ. χρυσά στολίδια, σε Ηρόδ., Ευρ.

χρῦσο-φύλαξ, -ακος, ὁ, ἡ[ῦ], αὐτός που φυλά τον χρυσό, *χρυσοφύλαξ θύλακος*, σάκος με χρήματα, σε Πλούτ.· ως ουσ., φύλακας χρυσού, σε Ηρόδ., Ευρ.

χρῦσο-χαίτης, ποιητ. **-χαῖτᾱ, ὁ**, αὐτός που ἔχει χρυσή χαίτη, κόμη, σε Πίνδ.

χρῦσο-χάλινος[ἄ], -ον, αὐτός που ἔχει χρυσό χαλινάρι, σε Ηρόδ., Ξεν.

χρῦσό-χειρ, -χειρος, ὁ, ἡ, αὐτός που φορά χρυσά δαχτυλίδια, σε Λουκ.

χρῦσο-χίτων[ῖ], -ωνος, ὁ, ἡ, αὐτός που φορά χρυσό χιτώνα, σε Ανθ.

χρῦσοχοεῖον, τό, εργαστήριο *χρυσοχόου*, Μαρτυρ. παρά Δημ.

χρῦσοχοέω, μέλ. *-ήσω, I.* κατεργάζομαι χρυσό, δουλεύω ως χρυσοχός, σε Αριστοφ., Ξεν. **II.** λιώνω μεταλλεύματα για να πάρω χρυσό απ' αυτά· κάποιες φορές το *χρυσοχοεῖν* χρησιμ. παροιμ., σε Πλάτ.

χρῦσοχοϊκός, -ή, -όν, αὐτός που ανήκει ἡ ταιριάζει σε χρυσοχόο, *χρυσοχοϊκὴν τέχνην ἐργάζεσθαι*, ακολουθῶ το ἐπάγγελμα του χρυσοχόου, Μαρτυρ. παρά Δημ.

χρῦσο-χόος, ὁ (χέω)· 1. αὐτός που λιώνει χρυσό, σε Ομήρ. Οδ. **2.** χρυσοχός, σε Δημ.

χρῦσό-χροος, -ον, συνηρ. **-χρους, -ουν**, χρυσόχρωμος, σε Ανθ.

χρῦσώω, μέλ. *-ώσω*, χρυσώνω, επιχρυσώνω, σε Λουκ. — Παθ., επιχρυσώνομαι, σε Ηρόδ., Αριστοφ.

χρυσῶ, Δωρ. αντί *χρυσοῦ*, γεν. του *χρυσός*.

χρύσωμα, -ατος, τό (χρυσόω), κατεργασμένος χρυσός, σε Ευρ.

χρῦσ-ωνέω, μέλ. *-ήσω (ὠνέομαι)*, αγοράζω χρυσό, σε Ισοκρ.

χρῦσ-ωπός, -όν (ῶψ)· I. αὐτός που ἔχει χρυσό πρόσωπο, αὐτός που λάμπει, ὅπως ο χρυσός, σε Ευρ. **II.** χρυσόχρωμος, σε Πλούτ.

χρῦσωρυχέιον, τό, χρυσωρυχείο, σε Στράβ.

χρῦσ-ωρύχος[ῦ], -ον (ὀρύσσω), αὐτός που σκάβει για να βρει χρυσό, σε Στράβ.

χρύσωσις[ῦ], -εως, ἡ (χρυσόω), κατεργασία χρυσού, σε Πλούτ.

χρῦσ-ῶψ, -ῶπος, ὁ, ἡ, = *χρυσωπός*, σε Ευρ.

χρῶ, Αττ. προστ. του *χράομαι*.

χρῶ, ετερόκλ. δοτ. του *χρώς*.

χρῶζω, μεταγεν. **χρώννυμι** (βλ. αυτ.)· μέλ. *χρώσω*, αόρ. *ἀ' ἔχρωσα* — Παθ., αόρ. *ἀ' ἐχρώσθην*, παρακ. *κέχρωσμαι (χράω A)*· **I.** αγγίζω την επιφάνεια ενός σώματος, και γενικά, αγγίζω, *γόνατα μὴ χρῶζειν ἐμά*, σε Ευρ. **II. 1.**

χρωματίζω, καίγομαι *χρωσθεῖς ὑπὸ τοῦ ἡλίου*, σε Λουκ. **2.** μολύνω, σε Ανθ.· μεταφ. σε Παθ., *κεχρώσμεθα κακοῦ πρὸς ἀνδρός*, σε Ευρ.

χρῶμα, -ατος, τό, 1. επιφάνεια ενός σώματος, ανθρώπινη επιδερμίδα· το χρώμα του δέρματος, σε Ηρόδ.· *χρῶμα ἀλλάσσειν*, σε Ευρ.· *μεθιστάναι τοῦ χρώματος*, σε Αριστοφ. **2.** γενικά, χρώμα, σε Πλάτ., Ξεν.· μεταφ. σε πληθ., στολίδια, ποικίλματα, σε Πλάτ.· λέγεται για τη μουσική, στον ιδ.

χρωμάτιον, τό, υποκορ. του επομ., χρώμα, βαφή, σε Ανθ.

χρώννυμι, = *χρῶζω*, σε Λουκ.

χρώς, ὁ, γεν. *χρωτός*, δοτ. *χρωτί* (Αττ. επίσης *χρῶ*), αιτ. *χρῶτα*· Ιων. γεν.

χροός, δοτ. *χροῖ*, αιτ. *χρόα*· **I. 1.** επιφάνεια κάθε σώματος, επιδερμίδα, δέρμα ανθρώπου, σε Όμηρ.· επίσης, σάρκα, αντίθ. προς τα *όστά*, στον ιδ.· γενικά, σῶμα, σάρκα, σε Πίνδ., Τραγ. **2.** *ἐν χροῖ*, Αττ. *ἐν χρῶ*, κοντά στο δέρμα, *ἐν χροῖ κείρειν*, κουρεύω μέχρι το δέρμα, σε Ηρόδ.· *ἐν χρῶ κεκαρμένος*, σε Ξεν.· μεταφ., *ζυρεῖ γὰρ ἐν χρῶ τοῦτο*, πλησιάζει πολύ, σε Σοφ.· *ἐν χρῶ παραπλέειν*, τόσο κοντά ἐπλεεε ὥστε να ζυρίσει ἡ να αγγίξει ελαφρώς, Λατ. *radere*, σε Θουκ.· *ἀπόλ.*, *ἐν χρῶ* (επίσης και *ἐγχρῶ* ἡ *ἐγχρῶ*), δίπλα στο χέρι, εγγύς,

πλησίον, σε Λουκ. **II. 1.** το χρώμα του δέρματος, σε Όμηρ., Ευρ. **2.** γενικά, χρώμα, σε Αισχύλ.

χρωτίζω, μέλ. -ίσω όπως *χρώζω*, χρωματίζω — Μέσ., *χρωτίζεσθαι τὴν φύσιν*, σε Αριστοφ.

χύδην[ϋ], επίρρ. (*χέω*), χυτά ή σε ανάμειξη, απ' όπου: **I.** χωρίς σειρά, στην τύχη, ανακατωμένα, σε Πλάτ., Αριστ. **II.** σε ρέουσα γλώσσα, δηλ. σε πεζό λόγο, σε Αριστ. **III.** αφθόνως, ολοκληρώως, ολοσχερώς, σε Ανθ.

χῦθειν, ευκτ. Παθ. αορ. α' του *χέω*.

χῦλός, -οῦ, ὁ (χέω), χυμός, ιδίως, χυμός, ζουμί που παράγεται από εκχύλισμα ή για αφέψημα· μεταφ., *χυλὸν διδοὺς στωμυλμάτων*, σε Αριστοφ.· *χυλὸς φιλίας*, στον ιδ.

χῦμεῖς, κράση αντί *καὶ ὑμεῖς*.

χῦμενος[ϋ], -η, -ον, Επικ. μτχ. Παθ. αορ. β' του *χέω*.

χῦμός, -οῦ, ὁ (χέω), όπως το *χυλός*, χυμός, σε Πλάτ.

χύντο, γ' πληθ. Επικ. αορ. β' του *χέω*.

χύσις, -εως[ϋ], ἡ (χέω)· **1.** χύσιμο, ροή, σε Αισχύλ. **2.** λέγεται για ξηρά πράγματα, σωρός, *φύλλων χύσις*, σε Ομήρ. Οδ.· ποσότητα *σαρκῶν*, σε Ανθ. **3.** μεταφ., πάροδος χρόνου, στο ιδ.

χυτλάζω, μέλ. -άσω, αλείφω μετά το λουτρό· μεταφ., *ξαπλώνω χύτλασον σεαυτὸν ἐντοῖς στρώμασιν*, σε Αριστοφ.

χύτλον, τό (χέω), οτιδήποτε μπορεί να χυθεί, υγρό, ρευστό· νερό και λάδι για επάλειψη μετά το λουτρό.

χυτλόω, μέλ. -ώσω, πλένω, λούζω — Μέσ., αλείφομαι μετά το μπάνιο, σε Ομήρ. Οδ.

χύτο[ϋ], γ' ενικ. Επικ. Παθ. αορ. β' του *χέω*.

χῦτός, -ή, -όν, ρημ. επίθ. του *χέω*· **1.** χυμένος, *αἷμα χυτόν*, χυμένο αίμα, σε Αισχύλ. **2.** λέγεται για ξηρά πράγματα, ριγμένος, συσσωρευμένος, *χυτὴ γαῖα*, ανάχωμα γης, σωρός χώματος, σε Όμηρ.· ως ουσ., *χυτός, ὁ*, = *χῶμα*, χώμα, ανάχωμα, τάφος, σε Ηρόδ. **II.** υγρός, ρευστός, *ἀρτήματα λίθινα χυτά*, κοσμήματα από λίθο, πέτρα που έχει τηχθεί, στον ιδ. **III.** γενικά, υγρός, ρευστός, σε Πίνδ., Ανθ.

χύτρα, Ιων. **κύθηρ**, μεταγεν. **κύθρα, κύτρα, ἡ (χέω)**· **1.** πήλινο αγγείο, αγγείο για βράσιμο, πήλινη χύτρα, τσουκάλι, Λατ. *olla*, σε Αριστοφ., Ξεν. **2.** *χύτραι*, λέγεται για κατώτερους θεούς, σε Αριστοφ.

χυτρεοῦς, -οῦν (χύτρα), πήλινος, σε Αριστοφ.

χυτρεύς, -έως, ὁ (χύτρα), αγγειοπλάστης, Λατ. *figulus*, σε Πλάτ.

χυτρίδιον[ι], τό, υποκορ. του *χύτρα*, μικρό αγγείο, κύπελλο, σε Αριστοφ.

χυτρίς, ἡ, υποκορ. του *χύτρα*, σε Ηρόδ.

χυτρό-πους, -ποδος, ὁ, πληθ. *χυτρόποδες*, χύτρα με πόδια, σιδερένιος τρίποδας επάνω στον οποίο τοποθετούνταν η χύτρα, πυροστιά, σε Ησίοδ.

χύτρος, ὁ, I. = χύτρα. II. 1. οἱ *Χύτροι*, ήταν όνομα που δόθηκε στα θερμά λουτρά των Θερμοπυλών, σε Ηρόδ. **2.** γιορτή των χυτρών, η τρίτη μέρα των Ανθεστηρίων, και η δεκάτη τρίτη του μήνα Ανθεστηρίωνα, σε Αριστοφ.

χῶ, αντί *καὶ ὁ*.

χῶδωνις, κράση αντί *καὶ Ἄδωνις*.

χῶεο, Επικ. προστ. αντί *χώομαι*.

χῶκ, κράση αντί *καὶ ὁ ἐκ*.

χωλαίνω, μέλ. -ᾶνῶ (*χωλός*), είμαι ή καθίσταμαι χωλός, κουτσός, σε Πλάτ.

χωλεία, ἡ, αναπηρία, σε Πλάτ., Λουκ.

χωλεύω, I. είμαι ή γίνομαι κουτσός, κουτσαίνω, χωλαίνω, σε Ομήρ. Ιλ., Ξεν.

II. μτβ., καθιστώ κάποιον κουτσό — Παθ., κουτσαίνομαι, είμαι κουτσός, σε Λουκ.· γενικά, είμαι ακρωτηριασμένος ή σακατεμένος, σε Πλάτ.

χωλ-ίαμβος, ό, χωλός ίαμβος, δηλ. στίχος που έχει σπονδείο αντί ίαμβο στην τελευταία συλλαβή, λέγεται ότι επινοήθηκε από τον Ιππώνακτα.

χωλο-ποιός, -όν (ποιέω), αυτός που κάνει κάποιον κουτσό, λέγεται για τον Ευριπίδη, καθώς αρέσκεται να παρουσιάζει ανάπηρους ανθρώπους στη σκηνή, σε Αριστοφ.

χωλός, -ή, -όν, I. ανάπηρος στα πόδια, κουτσός, ακρωτηριασμένος, *χωλός πόδα*, σε Όμηρ.· *χωλός άμφοτέροις* (ενν. *ποσί*), σε Λουκ. **II.** μεταφ., σακατεμένος, ελλιπής, ελαττωματικός, Λατ. *maneus*, σε Πλάτ., Ξεν.

χῶμα, -ατος, τό (χόω)· I. ανάχωμα, σωρός χώματος, σηκωμένος ενάντια στα τείχη της πόλης για την άλωσή της, σε Ηρόδ., Θουκ.· πρόχωμα στην όχθη ποταμού για να εμποδίσει υπερχειλίση, σε Ηρόδ.· φράγμα, στον ίδ.· μόλος ή προβλήτα, που φτάνει στη θάλασσα, Λατ. *moles*, στον ίδ., Δημ. **II.** όπως το Λατ. *tumulus*, τύμβος, σε Ηρόδ., Τραγ.

χωνεύω, χώνη, συνηρ. από *χοανεύω, χοάνη*.

χώνήρ, κράση αντί *καί ό άνήρ*.

χώννυμι, -ύω, μεταγεν. τύπος του *χόω*, σε Πολύβ. κ.λπ.

χώομαι, Επικ. προστ. *χώεο*· γ' ενικ. Επικ. παρατ. *χώετο*· μέλ. *χώσομαι*, αόρ. α' *έχωσάμην*, Επικ. γ' ενικ. υποτ. *χώσεται*· αποθ., είμαι θυμωμένος, οργισμένος, αγανακτώ, σε Όμηρ.· *χωόμενος κήρ, θυμόν*, σε Ομήρ. Ιλ.· *κηρόθι*, σε Ομήρ. Οδ. **1.** με δοτ. προσ., είμαι θυμωμένος με κάποιον, *ότε χώσεται άνδρί*, σε Ομήρ. Ιλ. **2.** με γεν. προσ. ή πράγμ., *χωόμενος γυναικός*, σχετικά ή εξαιτίας αυτής, στο ίδ.· *χώσατο δ' αίνῶς νίκης τε καί έγχεος*, στο ίδ. **3.** με αιτ. πράγμ., μόνο στη φράση, *μή μοι τόδε χώεο*, μην οργίζεσαι, θυμώνεις μαζί μου γι' αυτό, σε Ομήρ. Οδ.

χῶπη, κράση αντί *καί όπη*.

χῶπóταν, κράση αντί *καί όπόταν*.

χῶπως, κράση αντί *καί όπως*.

χώρα, Ιων. χώρη, ή, I. 1. = *χῶρος*, μέρος, χώρος, τόπος όπου υπάρχει κάτι, Λατ. *locus*, *οὐδέ τι πολλή χώρη μεσηγύς*, σε Ομήρ. Ιλ.· *όλίγη ἐνι χώρη*, στο ίδ. **2.** γενικά, τόπος, σε Όμηρ. **3.** τόπος κάποιου, θέση, τοποθεσία, *έν χώρη έξεσθαι*, σε Ομήρ. Ιλ.· ιδίως, στρατιωτική θέση, *χώραν λείπειν*, σε Θουκ.· *χώραν λαβείν*, βρίσκω τη θέση μου, *έως άν χώραν λάβη τὰ πράγματα*, μέχρι να μπουں στη θέση, στη σειρά, σε Ξεν. **4.** μεταφ., η θέση κάποιου στη ζωή, κατάσταση, *Άρης δ' οὐκ ἐνι χώρα*, το πνεύμα του πολέμου δεν υπάρχει εκεί, σε Αισχύλ.· *έν άνδραπόδων ή μισθοφόρων χῶρα είναι*, είμαι στη θέση του δούλου ή του μισθοφόρου, σε Ξεν.· *έν οὐδεμία χώρα είναι*, δεν υπάρχει καθόλου σεβασμός, Λατ. *nullo loco haberi*, στον ίδ.· επίσης, *κατὰ χώραν (χώρην) είναι, έχειν*, βρίσκομαι στο μέρος μου, διατηρώ ένα πράγμα στη θέση του, σε Ηρόδ., Αριστοφ.· *κατὰ χώρα μένειν*, αφήνω κάτι στο μέρος του, σε Ηρόδ., Αττ. **II.** χώρα, δηλ.: **1.** χώρα, γη, Λατ. *regio*, σε Ομήρ. Οδ., Ηρόδ., Τραγ. **2.** κομμάτι γης, κτήμα, αγρόκτημα, Λατ. *ager*, σε Ξεν. **3.** χώρα, αντίθ. προς την πόλη, Λατ. *rus*, *τὰ έκ τής χώρας, ό έκ τής χώρας σίτος*, σε Θουκ., Ξεν.

χωρέω, μέλ. *χωρήσω*, Αττ. γενικά σε Μέσ. *χωρήσομαι*· αόρ. α' *έχώρησα*, παρακ. *κεχώρηκα* (*χῶρος*)· **I.** κάνω χώρο για κάποιον άλλο, δίνω χώρο, οπισθοχωρώ, υποχωρώ, αποχωρώ, αποσύρομαι, σε Ομήρ. Ιλ.· *γαῖα ένερθε χώρησεν*, η γη υποχώρησε από κάτω, δηλ. άνοιξε, σε Ομηρ. Ύμν.· *πρύμναν*

χωρέω = κρούεσθαι πρύμναν, οπισθοχωρώ, σε Ευρ.· *χωρεῖτε*, πηγαίνετε! σε Αισχύλ.

Σύνταξη: **1.** με γεν. τόπου, *χώρησεν ἐπάλξιος*, υποχώρησε από τις επάλξεις, σε Ομήρ. Ιλ.· επίσης, *ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης χωρήσαντες*, στο ιδ.· *ἐκ πυλῶν*, σε Αισχύλ. **2.** με δοτ. προσ., δίνω τόπο σε κάποιον, παραμερίζω πριν απ' αυτόν, *οὐδ' ἂν Ἀχιλλῆϊ χωρήσειν*, σε Ομήρ. Ιλ. **II. 1.** πηγαίνω μπροστά, κινούμαι μπροστά ή κατά μήκος, προβαίνω, προχωρώ, Λατ. *incedere*, έπειτα απλώς πηγαίνω ή έρχομαι, σε Ηρόδ. κ.λπ.· ταξιδεύω, οδοιπορώ, σε Σοφ.· *χωρέω πρὸς ἔργον*, αρχίζω, ξεκινώ, στον ιδ.· *χωρέω πρὸς ἦπαρ*, αγγίζω την καρδιά κάποιου, στον ιδ.· *διὰ φόνου χωρέω*, σε Ευρ.· *κάτω χώρει*, προχωρώ πιο κάτω, δηλ. ξεκινώντας απ' τα άνω μέρη του σώματος, σε Αισχύλ.· *ἀπόλ.*, *χωρεῖ κύκλῳ* (ό ποταμός), σε Πλάτ.· *όμόσε χωρέω*, συμπλέκομαι, σε Θουκ.· λέγεται για χρόνο, *νῦξέχωρει*, η νύχτα πέρασε, πλησίασε στο τέλος της, σε Αισχύλ.· επίσης με αιτ. τόπου, *Κεκροπίαν χθόνα χωρέω*, σε Ευρ. **2.** συνεχίζω, εξακολουθώ, Λατ. *procedere*, *οὐ χωρεῖ τοῦργον*, σε Αριστοφ.· *τόκοι χωροῦσι*, στον ιδ. **3.** έρχομαι σ' ένα τέλος, φτάνω σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα, *παρὰ σμικρὰ κεχώρηκε*, έφτασε σε μικρό αποτέλεσμα, λέγεται για χρησμούς, σε Ηρόδ.· *εὐτυχέως χωρέω*, Λατ. *bene cedere*, στον ιδ.· *ἀπόλ.*, όπως το *προχωρέω*, βαίνω καλώς, προβαίνω, πετυχαίνω, στον ιδ. **4.** εκτείνομαι, διαδίδομαι, στον ιδ.· *διὰ πάντων χωρεῖν*, εξαπλώνομαι ανάμεσα σ' όλους, σε Ξεν. **III.** μτβ., *χανδάνω*, έχω χώρο για κάποιο πράγμα, χωρώ, ιδίως, για μέτρα, *ό κρητῆρ χωρέει ἀμφορέας ἐξακοσίους*, σε Ηρόδ.· *ή πόλις οὐκ ἐχώρησεν αὐτούς*, σε Θουκ.· *χωρήσατε ἡμᾶς*, μας βάλατε στην καρδιά σας, σε Κ.Δ. **χωρίδιον[ι]**, τό, υποκορ. του *χωρίον*, σε Λυσ., Πλούτ.

χωρίζω, μέλ. Αττ. -ιδ· Παθ. παρακ. *κεχώρισμαι*, Ιων. γ' πληθ. *κεχωρίδαται* (*χωρίς*)· **I.** με τοπική σημασία, χωρίζω, αποχωρίζω, διαιρώ ένα πράγμα από ένα άλλο, *τίτινος*, σε Ευρ., Πλάτ.· *τι ἀπὸ τίνος*, σε Πλάτ.· *χωρίζω πάντα κατὰ φυλάς*, σε Ξεν.· *οἱ χωρίζοντες*, όνομα που δόθηκε σ' αυτούς τους Γραμματικούς που απέδωσαν Ιλιάδα και Οδύσσεια σε διαφορετικούς συγγραφείς — Παθ., είμαι χωρισμένος, διαχωρισμένος, διαιρεμένος, σε Ηρόδ., Ευρ. **II.** χωρίζω, διακρίνω, *τὸ ἡδύ τε καὶ δίκαιον*, σε Πλάτ. κ.λπ. — Παθ., διαφέρω, είμαι διαφορετικός, *κεχωρίδαται πολλὸν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων*, σε Ηρόδ.· *σπανίως, χωρίζεσθαι τινι*, στον ιδ.· *νόμοι κεχωρισμένοι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων*, νόμοι μακριά από τους άλλους, πολύ διαφορετικοί, στον ιδ.

χωρίον, τό, υποκορ. των *χώρος* και *χώρα*· **1.** συγκεκριμένο μέρος, θέση, τόπος, σημείο, τοπικό διαμέρισμα, επαρχία, σε Ηρόδ., Θουκ. κ.λπ.· *ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου*, από το ίδιο σημείο, σε Ηρόδ. **2.** θέση, τόπος, ιδίως, οχνηή θέση, οχύρωμα, στον ιδ., Θουκ. κ.λπ. **3.** κτηματική περιουσία, κτήμα, σε Θουκ., Ξεν. **4.** τόπος εργασίας, εργαστήριο, σε Δημ. **5.** στη Γεωμετρία, χώρος περιεχόμενος εντός γραμμών, σε Αριστοφ., Πλάτ. **6.** =τόπος, I. 3, χωρίο, σημείο σε βιβλίο, περικοπή, σε Λουκ.· εποχή ή ιστορική περίοδος, σε Θουκ. **χωρίς**, επίρρ.: **I. 1.** χωριστά, κατ' ιδίαν, χωριστά από κάποιον ή κάποιους, σε Όμηρ.· *κεῖται χωρὶς ὁ νεκρός*, σε Ηρόδ.· *χωρὶς θέσθαι*, τοποθετώ χωριστά, κρατώ σε απόσταση, σε Θουκ.· *χωρὶς οἰκεῖν*, ζω χωριστά, σε Δημ.· *μη με χωρὶς αἰτιάς*, μη με κατηγορεῖς χωρίς αιτία, σε Σοφ.,· *χωρὶςποιεῖν*, διαχωρίζω, σε Ισοκρ.· *χωρὶς δέ...*, και χωριστά, πέραν, σε Θουκ.· *χωριστά*, ένας-ένας, σε Λυσ.· *χωρὶς ἧ*, εκτός, *χωρὶς ἧ ὅτι*, εκτός από αυτό, σε Ηρόδ.· *χωρὶς ἧ ὁκόσοι*, εκτός απ' όσους, στον ιδ. **2.** μεταφ., από διαφορετική φύση, είδος, ποιότητα, σε Σοφ., Ευρ. **II. 1.** ως πρόθ., με γεν., *χωρίς*, σε Αισχύλ., Σοφ. κ.λπ.· *χωρὶς*

Ζηνός, χωρίς τη βοήθεια ή τη θέληση κάποιου, Λατ. sine Diis, σε Σοφ. **2.** χωριστά από, μακριά από, *χωρίςάνθρώπων στίβου*, στον ιδ.· *ή ψυχή χωρίς του σώματος*, σε Πλάτ. **3.** ανεξαρτήτως, χωρίς να υπολογίσουμε, εκτός των άλλων, επιπλέον, σε Ηρόδ., Αισχύλ. **4.** διαφορετικά, αλλιώς, σε Πλάτ., Δημ.

χωρισμός, **ὁ (χωρίζω)**, χωρισμός, σε Πλάτ.

χωριστέον, ρημ. επίθ. του *χωρίζω*, αυτό που πρέπει να διαχωριστεί *τί από* τινος, σε Πλάτ.

χωριστός, **-ή, -όν (χωρίζω)**· **I.** ρημ. επίθ., με τοπική σημασία, χωρισμένος, χωριστός, σε Αριστ. **II.** ευδιάκριτος, στον ιδ.

χωρίτης[ι], -ου, ὁ (χώρα)· **1.** αγρότης, χωρικός, χωριάτης, σε Ξεν., Ανθ.· *θηλ. -ῖτις, -ιδος*, χωριατοπούλα, σε Λουκ. **2.** αυτός που κατοικεί σε κάποιον τόπο ή χώρα, κάτοικος, σε Αισχύλ.

χωρίτικος, **-ή, -όν**, αυτός που ανήκει ή μοιάζει σε χωρικό, χωριάτικος, αγροτικός, σε Πλούτ.· *επίρρ. -κῶς*, κατά τον τρόπο των χωρικών, σε Ξεν.

χωρογρᾶφέω, μέλ. *-ήσω*, περιγράφω χώρες (σε ταξιδιωτικές εντυπώσεις), σε Στράβ.

χωρογρᾶφικός, **-ή, -όν**, αυτός που ανήκει ή ταιριάζει στην περιγραφή τόπων, σε Στράβ.

χωρο-γράφος[ᾱ], -ον, αυτός που περιγράφει χώρες σε ταξιδιωτικές εντυπώσεις, σε Στράβ.

χῶρος, **ὁ, I.** μέρος γης, γη, τόπος, σε Όμηρ. κ.λπ. **II. 1.** γη, χώρα, σε Ηρόδ.· σε πληθ., χώρες, τόποι, στον ιδ., Σοφ. **2.** περιουσία, κτήμα, σε Ξεν. **3.** χώρα, εξοχή, Λατ. rus, στον ιδ. (αμφίβ. προέλ.).

Χῶρος, **ὁ**, βορειοδυτικός άνεμος, Λατ. Caugus, σε Κ.Δ.

χωρο-φιλέω, = *φιλοχωρέω*, αγαπώ έναν τόπο, σε Αντιφ.

χῶς, κράση αντί *καὶ ὥς*.

χῶσεται, Επικ. αντί *χῶσεται*, γ' ενικ. υποτ. αορ. α' του *χάομαι*.

χῶσθῆναι, απαρ. Παθ. αορ. α' του *χόω*.

χῶσις, **-εως, ἡ (χῶω)**, συσσώρευση, ιδίως, λέγεται για χῶμα, ὕψωση ενός προχώματος ή αναχώματος, ιδίως, εναντίον μιας πόλης, σε Θουκ. **2.** γέμισμα, αποκλεισμός με χῶμα, στον ιδ.

χῶσους, κράση αντί *καὶ ὅσους*.

χῶστός, **-ή, -όν**, ρημ. επίθ., σχηματισμένος από συσσώρευση χῶματος, σε Ευρ.

χῶταν, κράση αντί *καὶ ὅταν*.

χῶτι, κράση αντί *καὶ ὅτι*.